

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
<i>Lumir Hanak, Zenon Zorzovilis</i> Onümüzde uzun süreli ve zorlu bir savaşım var	3
<i>Marian Orzechowski (Polonya)</i> Avrupa bağlamında Varşova Antlaşması	11
<i>Ezekias Papaioannou (Kıbrıs)</i> Kaygı verici dönem eylemi gerektiriyor	19
<i>Ali Alptekin (Türkiye)</i> İllegalitenin engellerini aşarak	29
<i>Fanny Edelman (Arjantin)</i> Belgimiz: Eşitlik ilerleme, barış	36
<i>Nguyen Thi Dinh (Vietnam)</i> Sosyalizm yolunda	42
<i>Sergio Tатаis (Portekiz)</i> Kadınların kurtuluşu sorunları	49
<i>Elean Thomas</i> Claudia Jones'u anarken	55
	1

• Kapitalist modernizasyonun çifte yüzü	59
<i>Mehdi Habib</i> (Suudi Arabistan) Otokrasinin gölgesinde	78
<i>Mahmut Azad</i> (İran) «İrangate» ya da ikiyüzlülüğün açığa vurulması	89

ÖZEL SAYFALAR

• TKP Merkez Komitesi'nin açıklaması	95
• TKP Merkez Komitesi'nin bildirisi	97
• Türkiye Komünist Partisi ile Yunanistan Komünist Partisi'nin ortak açıklaması	99

«BARIŞ VE SOSYALİZM SORUNLARI» – «YENİ ÇAĞ» dergisinin Yazı

Kurulu ve Yazı Konseyi'nde aşağıdaki ülkeler komünist ve işçi partilerinin temsilcileri bulunmaktadır: ABD, Arjantin, Avusturya, Belçika, Bolivya, Brezilya, Bulgaristan, Büyük Britanya, Cezayir, Çekoslovakya, Danimarka, Demokratik Alman Cumhuriyeti, Ekvador, Endonezya, Federal Almanya Cumhuriyeti, Filipinler, Filistin, Finlandiya, Fransa, Guatemala, Guyana, Güney Afrika Cumhuriyeti, Hindistan, Honduras, Irak, İran, İrlanda, İspanya, İsrail, İsveç, İsviçre, İtalya, Jamayka, Japonya, Kanada, Kıbrıs, Kolombiya, Kosta-Rika, Küba, Lübnan, Lüksemburg, Macaristan, Meksika, Mısır, Moğolistan, Panama, Paraguay, Peru, Polonya, Portekiz, Romanya, Salvador, Senegal, Sovyetler Birliği, Sri Lanka, Sudan, Suriye, Suudi Arabistan, Şili, Türkiye, Uruguay, Ürdün, Venezuela, Vietnam, Yunanistan.

SON REDAKSIYON TARİHİ: 30 Ocak 1987

YAZIŞMA	BOX 16367	Stredisko pro rozsirovani tisku –
ADRESLERİMİZ:	S 10327	Yeni Çağ
	Stockholm	Praha 6, Thakurova 3
	İSVEÇ	Czechoslovakia

Önümüzde uzun süreli ve zorlu bir savaşım var

SBKP 27. KONGRESİ VE ATOMSUZ DÜNYAYA GİDEN YOL

1986 yılının Şubat ayı sonu-Mart ayı başında Sovyet komünistlerinin 27. Kongresi yapıldı. Bu, yenilikçi fikirler ve kararlar kongresiydi. Kongre, yapılan özlü eleştirel analiz temelinde, geçmişten dersler çıkardı ve Sovyet toplumunun gelişmesini hızlandırma stratejisini çizerek, bu stratejiyi atomuz dünyayı kurmayı öngören kapsamlı bir programla ortak bir platformda birleştirdi.

SBKP MK Genel Sekreteri M. S. Gorbaçov'un kongreye sunduğu Merkez Komitesi Politik Raporu, yeniden kaleme alınan parti programı, SSCB'nin 1986–1990 yıllarında ve 2000 yılına kadarki dönemde ekonomik ve sosyal gelişmesinin ana doğrultuları ve kongrenin öteki belgeleri Sovyet toplumunu geçmişte ortaya çıkan durgunluk olgularını kararlılıkla gidermeye, toplumun gelişmesine dinamizm kazandırmaya, gerçek devrimci dönüşümlere yolu açmaya ve en geniş emekçi yığınlarını bu süreçlere çekmeye yöneltti. Görkemli planlar belirlendi. Yüzyılımızın sonuna doğru yaratılacak ekonomik potansiyel, örneğin, Sovyet erkinin 70 yıllık varlığı boyunca yaratılan ekonomik potansiyele eşit olacaktır. Ulusal gelir yaklaşık iki kat artırılabacak ve bu temel üzerinde Sovyet insanların maddi ve manevi genlik düzeyi önemli ölçüde yükseltilecektir. Belirlenen amaçlara ekonominin ve ekonomiyi yönetim sisteminin yeni baştan yapılandırılması, bilim ve teknik alanındaki en yeni buluşların uygulanması ve insan faktörünün seferber edilmesiyle ulaşılabacaktır.

Bu planlar neyi gösteriyor?

Bu planlar, *SBKP'nin ülkesinin geleceğini barışla birleştirdiğini, barışın güçlendirilmesini sosyalizmin daha da gelişmesi için koşul olarak ele*

aldığını gösteriyor. Bunun yanı sıra, belirlenen amaçlara ulaşılması uluslararası güvenlik davasına önemli bir katkı olacak, nükleer tehlikeye karşı savaşta yeni olanaklar yaratacaktır. SBKP 27. Kongresi'nin dış politik kararlarının uluslararası yaşam üzerindeki etkisinin kimi yönlerini aşağıda ele alırken, biz, bu etkinin Sovyet halkının barışçı kazanımlarında, SSCB'de sosyalizm kuruculuğunun bugünkü köklü değişiklikler aşamasını belirleyen iç süreçlerde yattığını gözönünde tutuyoruz.

80'li yılların başlarını anımsayalım. O dönemde dünyadaki durum oldukça kaygı vericiydi. Silahlanma yarışı hızla tırmandırılmıştı. Washington yönetimi «yıldızlar savaşı» planlarıyla silahlanma yarışını hızla körüklemişti. Batı Avrupa'ya Amerikan yapısı ilk vuruş roketleri yerleştirilmeye başlamıştı. Cenevre görüşmeleri ise kesilmişti. Muhafazakar politik güçlerin iktidara geldiği en büyük emperyalist devletlerde askersel-sanayi kompleksi duruma egemen olma çabalarını artırmıştı. Askersel-sanayi kompleksinin saldırganlığı o dönemde arttı. Afganistan ve Nikaragua halklarına karşı ilan edilmemiş savaşlar başlatıldı. Emperyalist müdahaleciler Lübnan'da zorbalık yöntemleri uyguluyordu. ABD egemen çevreleri «Vietnam sendromu»ndan kurtulmak için şovenizmi körüklemeye başladı, küçük Grenada adasının özgürlüğüne karşı utanç verici saldırıda bulundu. 80'li yılların ortalarına doğru askersel-politik gerginlik kritik bir noktaya geldi. Kimileri dünyanın uçuruma yuvarlanması geri dönmez bir hız kazandığı kanısındaydı. Dünyanın yıkıma uğraması olasılığı, geçmişte görülmemiş ölçüde yakın, reel ve bugün, şimdi, her an gerçekleşebilir bir olasılık olarak hissedilir, kavranır oldu. «Delhi Deklarasyonu»nu yayınlayan altılar alarmı çalıyordu: «Yaşamımızın her günü, sanki insanlık idam infazının meçhul anını bekleyen ölüm hücresindeki hükümlü durumuna gelmiş gibi, bir lütuf halini almaktadır».

Dünya için işte böyle bir kritik zamanda Lenin'in partisi uygarlığın yazgısı konusunda son derece yüksek bir sorumluluk duygusu göstererek, yeni ve cesur, aynı zamanda kabul etmek gerekir ki, birçokları için oldukça beklenmedik girişimlerde bulunarak, uluslararası işlerde iyiye doğru dönüşü teşvik etmeye yöneldi. SSCB'nin SBKP MK Nisan (1985) Plenumundan sonraki enerjik dış politik önlemleri, uluslararası havanın sağlıklılaştırılması için koşullar yarattı. Bu önlemler aşırı gerginlik havasında boğulmakta olan dünyamıza cankurtaran oksijeninden bir nefes alma olanağı verdi. Bu, özellikle M. S. Gorbaçov'un 15 Ocak 1986'da yaptığı açıklamadan sonra daha iyi hissedildi. Bu açıklamada dile getirilen ve 2000 yılına kadar nükleer ve öteki yığınsal kırım silahlarının aşamalı olarak ortadan kaldırılmasını öngören program, yıkımdan kurtulmanın gerçekçi yoluna ışık tuttu ve tehlikesiz bir dünya yaratmanın olanaklı ve ulaşılabilir olduğu umudunu aşıladı.

Sovyet komünistlerinin 27. Kongresi, bu programın gerçekleştirilmesi için savaşımın, SSCB'nin dış politikasının temel doğrultusu olmasını karar-

laıtrdı. Kongre Şunu vurguladı: Atom ağı öncesinde oluşan politik düşünce tarzının biçimlerinden ve kalıplarından vazgeçmenin zamanı gelmiştir. Kongreye sunulan Politik Rapor'da belirtildiği gibi, «günümüz dünyası savaşlar ve gücü politikası için çok kcktr, kolay yaralanabilir. Eğer savaşların ve silahlı çatıŐmaların savunulabilir, kabul edilebilirliği yönündeki yüzyıllar boyunca oluŐmuŐ olan düşünce tarzı ve eylemlere kesinlikle son verilmezse, dünya kurtarılamaz, korunamaz. (!)

Antikomünist propagandanın tanımlamaya çalıştığı gibi, kongrenin «yeni düşünce tarzı», «gelişmeyi hızlandıрма», «açıklık» ya da «demokrasiyi genişletme» hükümleri, zeki insanlarca uydurulmuŐ ve ustaca formüle edilmiş belgiler ya da bundan da te «Öz canbazlığı» olarak değerlendirilebilir mi? Hayır. Sovyet komünistlerinin yaptığı önerilerin gücü, kanımızca, yeni gerçek durumun anlaŐılmasında ve bundan gerekli derslerin çıkarılmasında yatıyor.

Yeni politik düşünce tarzı somutta ifadesini nasıl buluyor? Ve yeni politik düşünce tarzı dünya politikasına yeni olarak ne kazandırıyor?

Kongre, eski ideolojik kalıplardan vazgeçme ve barışın bütün öteki değerler üzerindeki önceliğini vurgulama cesaretini gösterdi. Emperyalizm halkları her zaman savaşla tehdit etmiştir. Ama günümüzde bu savaş nükleer savaş olacaktır ve bütün insanlığın yokolması anlamına gelecektir. Bu, insanlığın tarihinde hiçbir zaman görülmemiş, nitel bakımdan yepyeni bir durumdur.

İkinci Dünya Savaşı sonunda Hiroşima ve Nagazaki'ye atılan nükleer bombaların kurbanları, ABD emperyalizminin kurbanlarıdır. Bu cinayetin anısı, gelecek için bir uyarıdır. Ama emperyalizm, tarihten dersler ıkarımadı. Onun dünya üzerinde egemenlik kurma hevesi, eşi görülmemiş bir silahlanma yarışına yolaçtı. Reagan, iktidara gelir gelmez, «tarihin hatasını» ve «kötülük dünyasını» ortadan kaldırmak için açıkça ağırda bulundu.

Ama sağlanan askersel-politik denge emperyalizmin planlarını suya düŐürdü. Daha 1985 yılı sonunda Cenevre'de yapılan zirve görüşmesinde ABD Başkanı, gelecek bir savaşta yenen taraf olamayacağını kabul etmek zorunda kaldı. Bu, aslında, sosyalist düzeni dıŐarıdan, savaş yoluyla yocketmenin olanaksız olduğunu kabul etmektir. Ve tersine, kapitalist düzeni de dıŐarıdan yıkmak olanaksızdır. Bu, kuşkusuz, iki sistemin sonsuza dek yan yana yaŐayacađı anlamına gelmiyor. Bu, yalnız, iki sistem arasındaki kavganın savaş biçiminde olmaması demektir.

ABD ve onun askersel-sanayi makinası silahlanma yarışının başlıca itici gücü olarak kalıyor. Ama, SBKP 27. Kongresi'nde belirtildiği gibi dünyamız ABD'den ve onun dış ülkelerdeki askersel üslerinden daha ge-

(!) Mihail Gorbaçov, SBKP 27. Kongresi'ne Sunulan SBKP MK Politik Raporu, TKP Yayınları, s. 89.

niştir. Ve dünya politikasında, çok önemli de olsa, ilişkilere tek yanlı yaklaşımla sınırlı kalınamaz. Deneyim gösteriyor ki, bu yalnız şiddetin kendine aşırı güvenini teşvik ediyor.

SBKP 27. Kongresi, kapitalizm ile sosyalizm arasında uluslararası alandaki kavgaanın *yalnız ve kesinlikle barışçı yarışma ve barışçı rekabet biçiminde* olabileceği nesnel koşulların oluştuğuna ilişkin, ilkesel önemde bir sonucu formüle etti.

Bugün taraflardan hiç biri kendisini yalnız askersel-teknik araçlarla savunamaz. Modern silahların niteliği öyledir ki, güvenliği sağlamanın tek yolu, politik araçlardır. 27. Kongre, eşitlik, karşılıklı güven ve taraflardan her birinin çıkarlarının korunması ilkelerinden hareket etti ve bu, devletler arasındaki ilişkilerin askersel, politik, ekonomik ve hürmaniter olmak üzere, bütün önemli alanlarını kapsayan «uluslararası kapsamlı güvenlik sistemini kurmanın temelleri» kompleksinin formüle edilmesinde yansımasını buldu.

SBKP 27. Kongresinin belgelerinde belirtildiği gibi, politik bilincin «demilitarizasyonu», dünya arenasında yeni türden bir davranışın oluşmasına yolaçmak zorundadır. *Yalnız yeni tarzda düşünmek değil, aynı zamanda yeni tarzda hareket etmek de gereklidir.* Yeni düşünce tarzının en önemli ilkelerinden biri, işte bu uyumdur.

Hiroşima Belediye Başkanı Takesi Araki'nin M. S. Gorbacov'a gönderdiği mesajda, birçok başka şeyin yanısıra, şöyle deniyor: «Yeryüzünde nükleer silah bulunduğu sürece, nükleer savaş ve bu savaşta insanlığın yok olması tehlikesi de var olacaktır. Bu nedenle biz, silahsızlanmanın gerekliliği konusunda görüşmelerden değil, halkların bu isteminin pratikte gerçekleştirilmesi için görüşmelerden yanayız.» SSCB'nin nükleer silah denemeleri üzerindeki birkaç kez uzatılan tek taraflı moratoryumu, bu tür yaklaşımın açık bir örneğidir.

Emperyalizmin militarist politikasının savunucuları bu politikalarını haklı göstermek için şu safsatayı ileri sürüyorlar: Son onyıllarda barışın korunmuş olması, nükleer güçler dengesinin bir sonucudur. Bu dengenin düzeyi ne kadar daha yüksekse, barış da o kadar güçlü olacaktır.

Eğer insanlığı yoketme hazırlıklarına hizmet etmeseydi, bu gerekçe safca bir gerekçe olurdu. Bu iddiaya göre, silahlanma yarışı gelecekte de tırmandırılabilir, Stratejik Savunma Girişimi aracılığı ile uzaya da sıçratılabilir. Bu, kesinlikle kabul edilemez bir eskimiş düşünce tarzıdır. Bunda bir ard amaç da gizlidir: Madem ki sosyalizmin silah gücüyle ezilemeyeceği bir durum oluşuyor, öyleyse sosyalizmi silahlanma yarışıyla dize getirmek denenebilir.

Bu konuda ne denebilir? Sosyalizm defalarca dayanıklılık sınavını kazanmıştır. Sovyetler Birliği'nde sosyal-ekonomik gelişmeyi hızlandırma stratejisinin başarıyla gerçekleştirilmesi ve bir bütün olarak dünya sos-

yalızminin daha da ilerlemesi, emperyalizmin planlarının bu kez de suya düşürülmesinin güvencesidir. Şantajın, tehdidin, kuvvete dayanan bas-kınının, tek taraflı yarar sağlama denemelerinin sosyalizm dünyasıyla iliş-kilerde uygulanabilecek yöntemler olmadığını Batı çoktan anlamalıydı. Kuşkusuz, bütün bunlar halklar ve devletler arasında uygarca ilişki kural-larıyla bağdaşmaz. Sorumluluk dolu düşünce tarzı yalnız yükselen teh-likenin boyutlarını ve termonükleer savaşın yıkıcı sonuçlarını açıkça kav-ramayı değil, aynı zamanda ve herşeyden önce eşitlik ve eşit güvenlik ilkelerine dayanan görüşmeler ve anlaşmalar yapma yönünde politik ira-deye sahip ve dürüst davranmaya hazır olmayı gerektiriyor. M. S. Gor-baçov'un 1987 yılı başında bir kez daha vurguladığı gibi, «SSCB silahsız-lanmaya giden yolun payına düşen yarısını dürüstçe, herhangi bir üstün-lük ya da öncelik sağlamaya çalışmadan geçecektir.»

Dolayısıyla, zorunlu olan silahlanma yarışında tükenmek değil, silah-sızlanmadır, şantaj değil, dürüstlük ve içtenliktir. Dolayısıyla, zorunlu olan yalnız barış içinde yanyana yaşamaktır.

Ve bu, herkes için önemlidir.

Sovyetler Birliği, nükleer savaşını önlemek için gönüllü olarak ve azami ölçüde bir sorumlulukla elden geleni yapma yükümlülüğünü üzerine alı-yor, politikasının başlıca amaçlarından biri olarak, nükleer silahların tama-men yasaklanmasını ve ortadan kaldırılmasını ilan ediyor. Bundan daha haklı, dürüst, ahlaki, temiz, asil, insancıl ve parlak bir amaç var mıdır?

SBKP 27. Kongresinin yükselttiği fikirler ve ilkelerin kökleri K. Marks'ın, F. Engels'in, V. I. Lenin'in, uluslararası komünist hareketin ve Sovyet ko-münistlerinin önceki kongrelerinde varılan sonuçların yaratıcı mirasına uzanmaktadır.

Ama sorun şudur ki, SBKP 27. Kongresi bütün bu fikir ve hükümleri 80'li yılların gerçeklerine uygun ve daha üst bir düzeyde somut analiz teme-linde yeniden üretti, bunları yeni hümanist bir içerikle zenginleştirdi, gü-nümüzde insanlığın ortak sorunlar kompleksine, dünyadaki toplumsal ilerlemenin nesnel gereksinimlerine uygun bir biçimde, *ilkesel bakımdan yepyeni bir fikirler sistemi olan güvenilir bir dünya kurma felsefesinde* sentezini yaptı. Kongre, bu felsefeyle ilgili somut eylemler programını bütünsel bir dış politika programına dönüştürdü. Bu da barış biliminde, savaş tehlikesine karşı savaşım pratiğinde yeni bir gelişmedir.

Ama kongrenin altını çizdiği fikirlerin yenilikçi niteliği bununla sınırlı değildir. Bu fikirlerin dinamizm, açıklık gibi nitelikleri giderek daha tam bir biçimde ortaya çıkıyor ve bu yeni politik düşünce ve eylem tarzlarının oluşmasına yardım ediyor. Kongreden sonraki bir yıl içinde *Sovyet komü-nistleri kendi barış felsefesini hiç kimseye dayatmadıklarını, bu felsefeyi gerçeğin son sınırı olarak tanımlamadıklarını açıkça gösterdiler*. Tersine, Sovyet yöneticilerin açıklamalarından, SSCB'nin politik faaliyetlerinden

anlaşıldığı gibi, Sovyet komünistleri Batı'nın egemen çevreleri de dahil, bütün toplumsal güçleri çelişkili, ama karşılıklı bağıntılar içinde olan dünyamızın sorunlarına birlikte çözüm aramaya, yeni düşünce tarzını kollektif olarak oluşturmaya teşvik etmek için çalışıyorlar.

Tarih, her önemli toplumsal dönüşümden önce, toplumsal bilinçte devrimin kaçınılmazlıkla gerçekleşmiş olduğunu kanıtıyor. Nükleer bir dünyayı atomsız bir dünyaya dönüştürmek, bunun yanısıra uluslararası ilişkilerin tüm yapısında köklü dönüşümleri gerçekleştirmek, geçmişin en büyük devrimci değişiklikleriyle kıyaslanabilecek, boyutları ve insanlığın yaşamı üzerindeki etkisi bakımından görkemli bir dönüşümdür. Ve bugün yeni politik düşünce tarzının oluşmasına yönelik olarak devam eden gelişmeler, bu dönüşümü hazırlayan, insanların zihinlerindeki devrimin başlangıcıdır. 27. Kongre ideolojik bakımdan bu devrimi teşvik etti ve genel olarak barış savaşımı ile reel sosyalizm arasındaki işbirliğini nitel bakımdan yeni bir düzeye yükseltti, reel sosyalizmin gelişme dinamizmi bugün insanlığın yazgısıyla her zamankinden daha çok bağlı bulunuyor.

Yeni Sovyet girişimleri dünyayı sarstı. Batı propagandası ise bu girişimlerin önemini gözden düşürmeye çalışıyordu. Daha çok yeni Sovyet liderinin, bazen sempatiyle de olsa, alışılmış kişisel nitelikleri vurgulanıyor, Sovyet dış politikasının stilindeki değişikliğin, büyük esnekliğin vb. altı çiziliyordu. Ama, kısa bir süre sonra kimi Batı ülkelerinin «Doğunun yeni stiline» sempatisi sönmeye başladı. Önceleri, Sovyet dış politikası «kemikleşmiş» ve «sönük» diye timsah gözyaşları dökenler, şimdi bu politikanın barışın güçlenmesinde güçlü bir etmen olduğunu hissettiler. 27. Kongreden sonra Sovyetler Birliği bunlar arasında öncekinden daha büyük kaygı yaratmaya başladı, yeni Sovyet politikası önceleri eleştirdikleri eski politikadan daha az işlerine gelir oldu.

Niçin? Çünkü, emperyalizm yeni toplumsal düzeni yoketmekten gelecekte de vazgeçmiyor. Emperyalizm, sosyalist toplumun hızla ilerlemesinden, demokrasiden ve teknolojiden başlayarak insanların maddi genliğine ve kültüre dek bütün alanlarda üstünlüklerini tam olarak gerçekleştirmesinden korkuyor. Emperyalizm, sosyalist toplumun kapitalist ülkelerdeki emekçiler için örnek olarak çekici gücünden korkuyor. Ve bu, emperyalistleri silah yığınaklarını artırmaya, antinükleer savunmanın olanaklığına ilişkin boş hayaller beslemeye, askersel üstünlük yolları aramaya itiyor.

Yeni düşünce tarzının ve yeni politikanın uluslararası ilişkilerde yeretmesi sürecini artık durdurmak olanaksızdır. Geçen yılın kimi sonuçları bunu kanıtıyor.

En önemli sonuçtan sözedecek olursak, kanımızca bu, *insanların bilincinde, dünya çapında bir dönüşüm sürecinin, nükleer silahsız dünya fikrinin güçlenmeye başlamış olmasıdır. Bir grup sosyalist ülkenin öner-*

diği uluslararası kapsamlı güvenlik sistemi konseptinin BMO Genel Kurulu tarafından onaylanması, bu bakımdan önemli bir gelişme oldu. Böylece, atom çağında, uzay çağında yeni güvenlik felsefesinin özü ve uluslararası ilişkilerin bu temel üzerinde yeniden düzenlenmesi için pratik yollar konusunda geniş bir diyalog için önkoşullar ortaya çıkmış oldu. Avrupa'da karşılıklı güven, güvenlik ve silahsızlanma konusundaki Stockholm Konferansı'nın başarıyla sonuçlanması da, bu önkoşulların oluşmasına önemli katkı oldu. «Harare Çağrısı» bağlantısız ülkelerin barış konusundaki konularını ortaya koydu. Nükleer silahların ve zorbalığın olmadığı bir dünyanın kurulmasıyla ilgili ilkelere ilişkin Delhi Bildirisi yeni politik düşünce tarzının önemli bir belgesi oldu.

Reykjavik'de yapılan Sovyet-Amerikan zirve görüşmesi çok önemli bir olaydı. Bu görüşme, insanlığın, ufkun ötesinde nükleer silahsız dünyanın ana hatlarını gördüğü bir an oldu. Eğer ABD Başkanı Batı'nın askeri bakımdan en güçlü devletinin politikasını belirleyen askersel sanayi çevrelerine böylesine bağımlı olmasaydı, görüşme böyle bir dünyaya doğru hareketin başlangıcı olabilirdi. Reykjavik, ABD yönetiminin askeri üstünlük sağlama çabalarının, uzayı silahlandırma çabalarının bugün köklü bir silahsızlanma yolu üzerinde başlıca engeli oluşturduğunu ortaya koydu. Ama Reykjavik başka bir şeyi de gösterdi: «Nükleer silahsızlanmaya götürececek anlaşmalar olanaklıdır, *atomsuz dünya için savaşım yeni, daha yüksek bir düzeye yükselmiştir* ve bu düzeyden hareketle bütün doğrultularda barışçı taarruzu artırmak gereklidir.

Bu taarruzun belirleyici koşullarından biri, sosyalist topluluğun dış politikadaki aktifliğidir. SBKP 27. Kongresi sosyalist topluluk ülkelerinin barış savaşımındaki işbirliğinin gelişmesine önemli bir katkıda bulundu. Öteki sosyalist ülkeler kardeş partilerinin 1986 yılında yapılan kongreleri Sovyet komünistlerinin ortaya koyduğu barış programına yüksek bir değer biçtiler ve bu programın amaçlarıyla dayanışmalarını dile getirdiler. Çekoslovakya Komünist Partisi'nin 17. Kongresi, örneğin, Çekoslovakya komünistlerinin, Çekoslovakya halkının bu programı bütünüyle desteklediklerini ve bu programın açtığı «görkemli barış perspektifi»nin yaşama geçirilmesine elden geldiğince daha büyük katkıda bulunmak için tüm olanaklardan yararlanacaklarını vurguladı.

Zaman, beklemiyor. Oldukça gergin durum sürüyor. Emperyalizmin militarist çevreleri başlayan olumlu süreçlerin tekerleğini geriye çevirmek için çaba harcıyorlar. Bugün herşeyden önce gerekli olan, barış yararına pratik adımların atılmasıdır. Kapitalist ülkeler komünist ve işçi partileri bu bakımdan önemli rol oynayabilirler. Yunanistan Komünist Partisi'nin kanısına göre, SBKP 27. Kongresi bu ülkelerde komünistlerin savaş tehlikesine karşı, barışsever güçlerin güçlenmesi için savaşımına yeni ivme kazandırdı. Atomsuz dünyayı sağlamak, komünistlerin enternasyonal görevidir.

Nükleer savaş önleme görevi bugün, insanları ayıran bütün farkları ve

çelişkileri aşan bir görevdir. Bu nedenle, barışın güçlenmesi için çalışan toplumsal, politik güçlerin çerçevesi giderek genişliyor. Sosyalist ülkeler bağlantısız devletler, komünist ve işçi hareketiyle birlikte gençler ve kadınlar, «yeşiller», dindarlar ve ateistler, en değişik partilerin üyeleri ve partisizler, bilim adamları, iş çevrelerinin temsilcileri ve hatta eski NATO generalleri de aktif bir biçimde savaşıma katılıyorlar. Sovyet barış programı, SBKP'nin bu programın gerçekleştirilmesi için yürüttüğü savaşımla, kuşkusuz, savaş karşıtı hareketin aktifleşmesine yardımcı oldu. Örneğin, dünya barış güçlerinin 1986 sonunda yapılan Kopenhag Kongresi ve burada SSCB'nin barışçı girişimlerinin geniş destek görmesi, bunu gösteriyor.

Zamanımız, tüm savaş karşıtı güçlerin emperyalizmin saldırgan politikasına, silahlanma yarışını tırmandırma ve uzaya yayma planlarına karşı koymada daha ardıcıl ve kararlı olmalarını gerektiriyor. Politik açıdan ve dünya görüşü bakımından varolan farklar, bu amaçlar uğrunda savaşımda işbirliği için engel olmamalıdır. Önemli olan, söz konusu güçleri birbirinden ayıran değil, birleştiren taraflardır.

SBKP 27. Kongresi'nce temellendirilen barış felsefesi, aynı zamanda sosyal ilerlemenin de felsefesidir. Bu felsefe, *adil demokratik dünyanın kurulmasını öngörüyor.* Bu felsefenin ölküsü, silahların ve zorbalığın olmadığı bir dünya, her halkın özgürlük, ulusal bağımsızlık ve sosyal ilerleme koşullarında yaşama hakkına sahip olduğu, gelişme yolunu ve kendi yaşam tarzını özgürce seçtiği bir dünyadır. Onlarca devletin oluşturduğu dünya topluluğu hızlı değişiklikler süreci içindedir. Bu süreci durdurmaya kimsenin gücü yetmez.

Yeni toplumsal düzenin zaferi için savaş gerekli değildir. Tarihin akışını zorla durdurmaya, eskiyi geri getirmeye çalışan emperyalizmden farklı olarak, sosyalizm kendi geleceğini uluslararası sorunların askersel çözümlüne bağlamıyor.

SBKP 27. Kongresi'nin birinci yıldönümünü kutlarken şunu güvenle söyleyebiliriz ki, bu kongrenin fikirleri yeni politik düşünce ve eylem tarzının oluşmasında aktif bir etmen durumuna gelmiştir. Ama bu, yolun yalnız başlangıcıdır. Burada her çeşit hayalcilik zararlıdır. Önümüzde uzun süreli ve zorlu bir savaşım vardır.

LUMİR HANAK

*Çekoslovakya Komünist Partisi MK üyesi,
ÇKP'nin dergideki temsilcisi*

ZENON ZORZOVİLİS

*Yunanistan Komünist Partisi MK üyesi,
YKP'nin dergideki temsilcisi*

Avrupa bağlamında Varşova Antlaşması

MARIAN ORZECHOWSKI

*Polonya Birleşik İşçi Partisi (PBiB) Merkez Komitesi
Politik Büro üyesi, Polonya Halk Cumhuriyeti (PHC)
Dışişleri Bakanı*

14 Mayıs 1955'te Polonya'nın başkentinde Avrupa sosyalist devletleri Dostluk, İşbirliği ve Karşılıklı Yardımlaşma Antlaşması imzalandılar. Bu antlaşma «Varşova Antlaşması» adını aldı. Böylece kardeş ülkelerin, emperyalist saldırı tehlikesi karşısında ulusal ve kolektif güvenliğini sağlamanın güvenli bir aracı ve aynı zamanda Avrupa'da barışı sağlamlaştırmanın aygıtı olarak, askersel-politik örgütü kurulmuş oldu.

Varşova Antlaşması'nın imzalanması, Winston Churchill'in Fulton'daki o meşhur konuşmasında komünizme karşı «haçlı seferi» ilan etmesinden sonra Batı'nın yöneldiği gerginlik ve çatışma doğrultusuna bir yanıtı. «Soğuk savaş», Avrupa'nın birbirinin karşısında yer alan iki askersel-politik bloka bölünmesine yol açtı. 1955'te, Paris sözleşmeleri denilen ve 1954'te bağlanmış bulunan anlaşmalar uyarınca Federal Almanya Cumhuriyeti (FAC) NATO'ya katıldı ve FAC ne kendi silahlı kuvvetlerini kurma hakkı tanındı. Bu kararlar 1945 Potsdam Konferansı anlaşmaları kabaca çiğnenmiş oldu. Sosyalist devletler, Avrupa'da kolektif güvenlik oluşturma anlayışıyla ortaya çıkarak, Birleşik Amerika'nın ve bağlaşıklarının yöneldiği çizgiye kesin bir biçimde karşı çıktılar. Polonya ve Çekoslovakya ile danışmalarda bulunduktan sonra SSCB tüm Avrupa devletleriyle güvenlik ve işbirliği konularında Varşova'da bir konferans yapılması önerisinde bulundu ve bu konferansa ABD ve Kanada'yı da katılmaya çağırdı. (1) Ancak, konferansın açılış günü olan 11 Mayıs 1955'te Polonya'nın baş-

1931 doğumlu olan Marian Orzechowski tarih profesörü ve tarih bilimleri doktorudur. 1972–1975 yılları arasında Wrocław Üniversitesi'nde rektörlük görevinde bulunmuştur. Polonya Birleşik İşçi Partisi (PBiB)'nin 9. Olağanüstü Kongresi'nde (1981) Merkez Komitesi üyesi seçildi, aynı yıl PBiB Merkez Komitesi Sekreterliğine getirildi. 1983'te PBiB MK Politik Büro aday üyesi seçildi. 1982–1983 yıllarında Polonya Ulusal Yenidendoğuş Yurtsever Hareketi Genel Konseyinin Genel Sekreterliğini yaptı. 1985'ten beri Polonya Halk Cumhuriyeti (PHC) Dışişleri Bakanıdır. Partinin 10. Kongresi'de (1986) PBiB MK Politik Büro üyesi seçildi.

(1) Konferansa Çin delegasyonu katılmadı, ancak ÇHC hükümeti resmi bir açıklamayla Varşova Antlaşması'nın imzalanmasını selamladı.

kentine yalnızca 8 sosyalist ülkeden delegasyonlar geldi. (2) Paris sözleşmelerinin parafe edilmesinden sonra Avrupa'da ve tüm dünyada oluşan durumu analiz eden delegasyonlar, askersel-politik bir örgüt oluşturmayı kararlaştırdılar. Sosyalist devletlerin o zamana kadar ikili anlaşmalara dayanan savunma sistemi, böylece çoktarafli antlaşmalarla pekiştirilmiş oldu. İkinci Dünya Savaşı'nın belirleyici evresinde başlayan askersel-politik işbirliği yeni bir aşamaya yükseldi.

Bizim karşılıklı ilişkilerimiz ve eylem birliğimiz faşizme karşı savaşta, ulusal kurtuluşu savunan güçlerin Kızıl Ordu'nun gücüne dayandığı ve onunla işbirliği yaptığı dönemde doğdu ve güçlendi. Böyle bir işbirliği sayesinde Orta ve Güneydoğu Avrupa halkları yalnızca kendi bağımsızlıklarını yeniden elde etmekle kalmadılar, daha sonraları politik ve sosyal-ekonomik yapılarda derin dönüşümleri başlattılar.

Halk demokrasi devletlerde dış ve iç görevlerin ortak yan ve yönlerinin belirmesi ve netleşmesi ölçüsünde, bu devletler arasında daha önceleri ikili dostluk, işbirliği ve karşılıklı yardımlaşma anlaşmalarıyla (1940'lı yılların sonuna dek 30'dan fazla anlaşma imzalanmıştır) saptanmış olan işbirliği, savunma alanını da kapsayarak gelişti. Bu anlaşmalar, Orta ve Güneydoğu Avrupa ülkeleri arasında savunma sisteminin oluşturulması sürecinde iki aşamanın ayırdedilmesini olanaklı kılıyor. 1943–1947 yıllarını kapsayan birinci aşamada Anti-Hitler koalisyonunda yer alan ve Birleşmiş Milletler Örgütü (BMO) üyesi olan bir grup Slav devleti (SSCB, Polonya, Yugoslavya ve Çekoslovakya) arasında bağlaşıklık ilişkileri kuruldu. 1947–1949 yıllarını kapsayan aşamada ise, o sıralarda devrimci dönüşümler yoluna koyulan Bulgaristan, Romanya ve Macaristan'la da benzer ilişkiler kuruldu.

Sovyetler Birliği'nin ikili anlaşmalara katılımı, bu tür anlaşmalar sisteminde büyük bir uluslararası ağırlık kazandırıyor, çünkü bu sosyalist ülkenin gücü daha o dönemde emperyalizmin saldırgan planlarına karşı koyacak ciddi bir maddi etken oluşturuyordu.

Halkların ve devletlerin yaşamında güvenlikten daha önemli bir sorun yoktur. Güvenlik, onların varolmalarının temel koşuludur. Deneyimin de açıkça gösterdiği gibi, *ulusal güvenliğin sağlam temelleri ilerici bir toplum düzeninde, ekonomik ve uygarlık düzeyinin yüksek olması sayesinde, aynı zamanda ülkenin çıkarlarına uygun düşen ve ona güvenilir bir destek sağlayan etkin uluslararası bağlaşıklıklar sisteminin varlığıyla atılabilir.* Ülkemizin bağımsızlığının pekiştirilmesi, toplumun gelişmesi ve aynı zamanda toprak bütünlüğü ve devlet egemenliğinin güvence altına alın-

(2) Varşova Antlaşması Örgütü'nün şimdiki üyelerinin yanısıra Anlaşmayı Arnavutluk da imzalamıştı. Ancak 1962'den itibaren Arnavutluk VAO'nun çalışmalarına katılmadı, 1968'de ise örgütten resmen ayrıldı. (Not Red.)

ması PHC'nin iç ve dış politikasının başlıca temel amaçları arasında yer alıyor.

Daha İkinci Dünya Savaşı arifesinde ve sırasında ülkenin sol güçleri Polonya'nın savaştan sonra izleyeceği politikanın temel ilkelerini formüle etmişlerdi. Bunlar arasında bağımsızlığın yeniden ve tam olarak kazanılması ve sağlam bir güvenliğin sağlanması ilkeleri özel bir yere sahipti. Polonya komünistleri bu konuda yeni uluslararası bağlaşıklıkların kurulması, her şeyden önce de SSCB ile ittifak içinde olunması görüşünü savunuyorlardı. Hitler Almanya'sına karşı büyük utkunun kazanılmasından bu yana geçen 42 yıl, Polonya'nın gelişmesine ilişkin planların başarıyla yaşama geçirildiğini, ülkenin uluslararası konumunun güçlenmesinin Sovyetler Birliği ile, topluluğumuzun öteki devletleriyle kardeşçe bağların sağlanmasına, karşılıklı işbirliğinin gelişip derinleşmesine önemli ölçüde bağlı olduğunu gösteriyor.

Bilindiği gibi Polonya Batı ile Doğu Avrupa arasındaki yol üzerinde bulunuyor. Topraklarımız üzerinden az savaş fırtınaları gelip geçmedi. Ve böylesi koşullarda savunmanın özelliği de, ulusal güvenliğin Avrupa'nın güvenliğiyle sıkı sıkıya bağlı oluşundan ileri geliyor. SSCB, güçlü, bağımsız ve demokratik bir Polonya devletinin varlığından yanaydı. Sovyetler Birliği, en yakın komşu devletlerle askersel-politik bağlaşıklıkların oluşturulmasını bir saldırıya karşı ve Avrupa'nın bu bölgesinde yeni bir savaşın çıkmasını önleyecek sağlam bir kalkan olarak görmekteydi.

SSCB ile Polonya Cumhuriyeti arasında 21 Nisan 1945'te imzalanan «Dostluk, Karşılıklı Yardımlaşma ve Savaş sonrası Dönemde İşbirliği Antlaşması»nın 4. maddesinde şöyle deniyordu: «Eğer Almanya yeniden saldırgan politikaya döner ve bu Antlaşmayı imzalayan devletlerden biri savaş sonrası dönemde Almanya ile savaşmak gibi bir durumla karşı karşıya kalırsa, ya da böyle bir savaşta Almanya ile doğrudan ya da başka biçimlerde birleşen her hangi bir devletle savaşa girmek zorunda bırakılırsa, Antlaşmaya taraf olan öteki devlet hemen, askeri hareket içine çekilmiş bulunan devlete askeri ve diğer yardımda bulunacak, elindeki tüm olanak ve araçlarla ona destek sağlayacaktır.»⁽³⁾

Bu anlaşma, ulusal savunmamıza ilişkin yeni anlayışı yansıtan Polonya Halk Cumhuriyeti'nin imzaladığı ilk uluslararası belge oldu. Bu anlaşma özel bir önem taşıyordu, çünkü halk demokrasili ülkelerle daha sonra imzalanan anlaşmalar için bir örnek oluşturdu. Bu belgenin ilkesel amacı Avrupa'da barışı sağlamlaştırmak ve güçlendirmektir. Bu ilkeler bugün de, Varşova Antlaşması'nın yanısıra, Polonya'nın politikasında ve uluslararası ilişkilerinde geçerliliğini korumaktadır.

Varşova Antlaşması'nın imzalanması, sosyalist ülkeler topluluğunun ba-

(3) Polska Ludowa – Związek Radziecki, 1944–1974. Zbiór dokumentów i materialów. Varşova, 1974, s. 35.

riş stratejisinin yaşama geçirilmesine yeni bir ivme kazandırdı. VAO üyesi devletler, Politik Danışma Komitesi'nde uyumlaştırdıkları ortak eylemlerini uluslararası ilişkilerin en önemli yönlerinde yoğunlaştırmışlar ve bunları Birleşmiş Milletler, Silahsızlanma Komitesi, toplumsal-ekonomik ve kültürel ilişkilerin değişik biçimleri aracılığıyla gerçekleştirmeye çalışmışlardır. Varşova Antlaşması Örgütü, kurulduğu günden başlayarak, barış içinde yanyana yaşama ilkesinin devletler arasındaki ilişkileri düzenleyen başlıca ilke olarak kabul edilmesi için mücadele yürütmüştür. Üstelik burada Sovyet-Amerikan ilişkilerine özel bir önem verilmiş ve verilmektedir. Mayıs 1972'de imzalanan «Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği ile Amerika Birleşik Devletleri Arasındaki İlişkilerin Temelleri» adlı belgede barış içinde yanyana yaşama ilkesine yer verilmiştir. VAO üyesi devletler, Avrupa'daki politik gerçeklerin, mevcut sınırların dokunulmazlığının ve eşit haklı iki Alman devletinin varlığı olgusunun tanınması temelinde Avrupa'da yumuşama sürecini başlatmışlardır.

Topluluğumuz, silahsızlanmayı gerçekleştirme yönünde çeşitli girişimlerde bulunmuş, çabalar harcamıştır. Sosyalizmin ideallerine uygun olarak kardeş ülkeler savaşların tartışmalı sorunları çözme araçları cephaneliğinden çekip atılması için büyük çaba harcıyorlar. *Bugün, askeri amaçlar için kullanılan bilimin isabet ve yıkım gücü olağanüstü büyük olan yeni yeni silahlar yarattığı günümüzde savaşın tek akılcı alternatifini silahsızlanmadır, herkes için eşit güvenlidir.*

Genel ve tam silahsızlanma konusundaki görüşmeler bu sorunun ne denli karmaşık olduğunu göstermiştir. Ve bu sorunun kesin çözümünü sağlayacak gerekli koşulların olgunlaşması için bir dizi ön anlaşmalar gereklidir. Varşova Antlaşması Örgütü üyesi devletler silahsızlanma alanında pek çok kısmi önlem önermişler, silahlanma yarışının durdurulması ve varolan askersel potansiyellerin azalmasına yönelik geniş kapsamlı girişimlerde bulunmuşlardır. Bu öneriler nükleer silah denemeleri ve nükleer silahın yaygınlaştırılmamasıyla, nükleer silahsız bölgelerin oluşturulması, kimyasal ve bakteriyolojik silahların yasaklanmasıyla, stratejik ve euro-stratejik silahların sınırlandırılmasıyla, Orta Avrupa'da konvansiyonel (geleneksel) silahlarda ve asker sayısında indirim yapılmasıyla ilgiliydi.

İlk atom denemelerinin yapılmasının hemen ardından sosyalist ülkeler, en başta SSCB defalarca ABD'yi ve nükleer güç sahibi öteki devletleri nükleer denemelere son vermeye çağırıyorlardı. Son yıllarda böylesi çağrılar VAO üyesi devletlerin Prag politik açıklamasında (1983) ve öteki resmi belgelerinde yer aldı. Sovyetler Birliği'nin nükleer denemeler üzerinde uyguladığı ve birkaç kez uzattığı tek taraflı moratoryum aynı amaca yönelikti.

60'lı yılların ortalarında nükleer silahların yaygınlaştırılmamasına ilişkin bir uluslararası anlaşmanın imzalanması sosyalist topluluk üyesi devletlerin dış politikalarının başlıca ödevlerinden birini oluşturuyordu. Gerçi

bu anlaşmaya evrensel bir nitelik ve genel geçerlilik kazandırılmadı, ama böyle bir belgenin imzalanmış olmasını bile başlı başına bir başarı saymak gerekir.

Polonya da dahil VAO üyesi devletler Cenevre Silahsızlanma Komitesine bir dizi önemli öneri getirdiler. Örneğin 1969'da SSCB, başlıklarının kolektif iradesini dile getirerek, nükleer ve öteki yığınsal kırım silahlarının deniz ve okyanusların dibinde konumlandırılmasını yasaklayan bir anlaşma tasarısı önerdi. 1982'de BMO Genel Kurul toplantısına Sovyetler Birliği kimyasal silahların geliştirilmesinin, üretilmesinin ve depolanmasının yasaklanmasına ve bu tür silahların tamamen yokedilmesine ilişkin bir anlaşmanın temel ilkelerini içeren bir belge sundu. 1984'te VAO üyesi devletler NATO devletlerine Avrupa'nın kimyasal silahlardan arındırılması konusunda görüşme önerisinde bulundular.

Silahlanma yarışını durdurmanın ve nükleer silahları ortadan kaldırmanın perspektifli yollarından biri de nükleer silahlardan arındırılmış bölgelerin oluşturulması yoludur. Sosyalist devletler böyle bir şeyi 30 yıldır ardıcılıkla savunmuşlardır. Örneğin Polonya pek çok kez kıtada politik durumun normalleştirilmesine, askersel cepheleşmenin düzeyinin düşürülmesine yönelik girişimlerde bulundu. Daha 1957'de «Rapacki Planı» Orta Avrupa'da atomsuz bölgeler oluşturulması görüşünü içeriyordu. Bu öneri, gerçekleşmemiş olmasına karşın, geniş bir yankı uyandırdı ve daha sonraları dünyanın başka bölgelerinde somutluk kazandı. Nihayet Polonya 1963'te «Gomulka Planı» olarak bilinen bir öneriyle ortaya çıktı. Bu planla, kıtanın en duyarlı bölgesi olan Orta Avrupa'da nükleer silah potansiyelindeki tırmanışı durdurmak amacıyla bu bölgede nükleer silahların dondurulması öneriliyordu.

VAO Dışişleri Bakanları Komitesi'nin 1986'da yapılan toplantısına katılan üye devletlerin dışişleri bakanları bir kez daha Avrupa'nın değişik bölgelerinde atomsuz bölgelerin, NATO ile VAO'nü birbirinden ayıran sınır boyunca da nükleer silahlardan arındırılmış bir koridorun oluşturulmasından yana çıktılar. Böylece bu fikir bugün de canlılığını koruyor ve bunun gerçekleşmesi ise nükleer silahların tamamen yokedilmesi yönünde atılmış ilk büyük adım olabilir.

Polonya Halk Cumhuriyeti kendi dış politikasının geleneklerine bağlı kalarak, gelecekte de değişik forumlarda, örneğin Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansları'nda insanlığı tehdit eden tehlikenin ortadan kaldırılması için yapıcı girişimlerde bulunmaya devam edecektir.

70'li yıllarda VAO üyesi devletler, dış politika alanındaki işbirliğinde en büyük ağırlığı Avrupa'da güvenlik ve işbirliği konusunda bir konferansın toplanmasına verdiler. Polonya, Helsinki'de yapılan tarihsel görüşmenin girişimcilerinden biriydi. Helsinki Konferansı'nda, sosyalist devletler tarafından hazırlanan ve önerilen tezlerin ve görüşlerin çoğu kabul edildi.

Biz, Helsinki Konferansı'nın sonuçlarını başarı olarak değerlendiriyoruz, ancak bununla birlikte, Avrupa'daki durumda iyileşme sürecine geridöndürülemez bir karakter kazandırmak, politik yumuşamayı ise askersel yumuşamayla tamamlamak için bundan böyle de kolektif çaba harcanmasını gerekli sayıyoruz.

Birleşik Amerika, kimi öteki Batılı devletlerle birlikte, genel Avrupa sürecine sırf kendi bencil politik amaçlarına ulaşma aracı olarak yaklaşıyor. Washington, Helsinki'de alınan kararları sosyalist devletlerin içişlerine karışma aracına dönüştürmek istiyor. Böyle bir tutum Madrid Konferansı (1980-1983) sırasında açık bir biçimde gözler önüne serildi. ABD ve bağlaşıkları «Polonya sorunu»nu uluslararası bir sorun haline getirmeye yeltenerek, Konferansı uzun bir süre için çıkmaza soktular. Aynı zamanda Helsinki Konferansı Sonuç Belgesi'ni tümüyle gerçekleştirmekten kaçmaya çalıştılar.

Avrupa'da karşılıklı güveni pekiştirmek, güvenliği ve silahsızlanmayı sağlamak için önlemlerin alınmasına ilişkin Stockholm Konferansı (1984-1986) çalışmalarını, kimi güçlülere rağmen, genelde olumlu sonuçlar alınarak tamamlamış olması, büyük önem taşıyan bir olgudur. Stockholm Konferansı, dünyada, Avrupa'da yumuşama, çıkmazları aşma ve kıtada silahsızlanma yollarını arama eğilimlerini güçlendirdi. Böylece, genel Avrupa sürecine katılan devletlerden temsilcilerin Viyana görüşmelerini başlatmaları için koşullar yaratılmış oldu.

Varşova Antlaşması Örgütü üyesi barışsever devletler, silahlı güçlerin ve silahların sınırlandırılması yönündeki çaba ve girişimlerini aralıksız sürdürüyorlar. Bu amaçla onlar, daha 1972'de Avrupa'da bu tür önlemlerle ilgili olarak ve elbette, önerilen anlaşmaya katılacak devletlerin çıkarlarına ve güvenliğine hiç bir zarar vermemek koşuluyla, görüşmelere başlanmasını önerdiler.

Sosyalist ülkeler bu sorunun olumlu çözümünü, kendi askeri güçlerini azaltan her ülke için eşit güvenlik ilkesi temelinde olanaklı görüyorlar. Varşova Antlaşması Örgütü, görüşmeler sırasında NATO üyesi devletlerin çıkar ve tutumlarını dikkate alarak, bir dizi yapıcı, uzlaşmacı öneride bulundu. Ancak, Kuzey Atlantik blokuna bağlı devletler, örneğin silah sayısı ve denetim sistemi gibi çeşitli sorunlara ilişkin kendi yorum ve nitelendirmelerinde ısrar etmekte, görüşmeleri sürüncemede bırakmak amacıyla gerçekçi olmayan istemler öne sürmekte, «iyi niyet» görüntüsü yaratmakta, gerçekte ise, son tahlilde askersel üstünlük sağlamayı amaçlamaktadırlar. Bu nedenden ki, sosyalist ülkelerin tüm çabalarına rağmen, Viyana görüşmelerinde henüz bir ilerleme kaydedilmiş değildir. Orta Avrupa, en modern silahlarla donatılmış askeri birliklerin en yoğun bulunduğu bölge olarak kalmaya devam ediyor.

Varşova Antlaşması Örgütü Avrupa'da askersel cepheleşmenin düzeyini azaltılması ve nükleer silahlardan konvansiyonel silahlara dek tüm

silah türlerinde kısıtlamaya gidilmesinden yanadır. Politik Danışma Komitesi'nin Haziran 1986'da Budapeşte'de yapılan toplantısında, Atlantik'ten Urallar'a kadar bütün Avrupa kıtasındaki silahlı kuvvetlerde ve geleneksel silahlarda önemli indirimle gidilmesi konusunda kabul edilen çağrı bunun somut bir kanıtıdır. Bu belgede yer alan öneriler, 2.000 yılına kadar tüm nükleer ve kimyasal silahların tamamen yok edilmesini öngören Sovyet programını önemli ölçüde tamamlamaktadır. Budapeşte Çağrısı, Batı'nın güya sosyalist ülkelerin nükleer silahsızlanmayla mevcut stratejik dengeyi kendi lehlerine değiştirmeyi amaçladıkları, çünkü konvansiyonel silahlarda üstünlüğe sahip oldukları yolundaki iddialarının ne denli tutarsız olduğunu açıkça göstermektedir. Şimdi Polonya ve onun bağlaşıkları Budapeşte'de yapılan bu çağrıya yanıt bekliyor.

PHC, Reykjavik zirvesinde Mihail Gorbaçov tarafından açıklanan Sovyet önerilerini tümüyle ve her bakımdan destekliyor. Bu öneriler kabul edilseydi, stratejik silah sistemleri, orta menzilli nükleer silahlar ve uzay silahları konusunda somut anlaşmalara varılması için önemli bir adım atılmış olacaktı. Birleşik Amerika'nın, ne yazık ki, böyle bir şeye hazır olmadığı bir kez daha görüldü.

Kardeş partilerin kongreleri, bu arada PBİP'nin 10. Kongresi (1986) topluluğun, uluslararası ilişkilerde olumsuz eğilimlerin aşılmasına ve yumuşamaya yeniden dönülmesine yönelik programının daha da geliştirilmesine büyük katkıda bulundular. Sosyalist ülkelerin eylemleri, onların Avrupa sorunlarını askeri blokları daha da güçlendirerek değil, tersine, bunları karşılıklı dağıtarak, kıtadaki tüm devletlerin barışçı işbirliğini güçlendirme yoluyla çözüme kavuşturmadaki samimi çabalarına dayanıyor.

Avrupa sosyalist ülkeleri kendi aralarındaki politik işbirliğine, güvenliğine ve barışın sağlanmasına yönelik çözümlü çabalara büyük önem veriyorlar. Bu amaçla 1976'da VAO'nun yeni organı, Dışişleri Bakanlar Komitesi oluşturuldu. Bu komitede bağlaşıklar uluslararası durumu değerlendiriyor ve öne konan amaçlara ulaşmanın politik yöntemlerini ortaklaşa belirleyip hazırlıyorlar. İşbirliği mekanizması da etkinleştiriliyor. Politik Danışma Komitesi sık sık oturumlar yapıyor, dışişleri bakanları düzeyinde danışma ve çalışma toplantıları düzenleniyor, somut konuları görüşmek için çalışma grupları vb. oluşturuluyor.

VAO üyesi devletlerin, topluluğun birlik ve beraberliğini güçlendirme yönündeki ardıcıl çabaları toplum düzenleri farklı devletlerin barış içinde yan yana yaşama ilkesinin adım adım yaşama geçirilmesi açısından da büyük önem taşıyor. Dünyadaki durumun hissedilir ölçüde gerginleşmiş olduğu günümüzde VAO çerçevesindeki eylem birliği, ittifakın başlıca amacı olan dünya barışını güvence altına alma görevini yerine getirmenin zorunlu koşulu oluyor.

Varşova Antlaşması Örgütü'nün 30 küsur yıllık varlığı, barış ve güvenliğinin sarsılmaz temellerinin oluşturulmasında örgütün ne denli büyük bir

rol oynadığını tüm açıklığıyla ortaya koyuyor. VAO'nun etkisi, doğrudan doğruya bu ittifakın yönetim organlarının çalışmalarında ifadesini buluyor, Birleşmiş Milletler Örgütü'nün, Silahsızlanma Komitesi'nin ve öteki uluslararası kuruluş ve organların çalışmalarına yansıyor.

Marksizm-Leninizm'in ve enternasyonalizmin sağlam temellerine dayanan sosyalist topluluk kardeş ülkelerin temel çıkar ve amaçlarının ortaklığı zemini üzerinde gelişip güçlenmektedir. *Askersel politik ittifakımıza üye devletler arasında birlik ve dayanışmanın, özellikle SSCB ile dostluğun güçlendirilmesi tek tek her sosyalist ülkenin yaşamsal çıkarlarına uygun düşmekte, onların başarılı gelişmesinin bir koşulu olmaktadır.* Avrupa kıtasında barış ortamının kırk küsur yıldır devam etmesi, Avrupa'da savaşın sonra oluşan devlet sınırlarının ve politik düzenlerin uluslararası hukuk kurallarına göre tanınmış olması Varşova Antlaşması'nın etkinliğini gösteriyor.

Biz, her zaman Polonya'nın VAO'nun güvenilir bir üyesi olduğunu söylüyoruz. Bu, PBİP'nin 10. Kongre kararlarında bir kez daha vurgulanmış bulunuyor: «Polonya'nın Varşova Antlaşması'nın askersel-politik örgütüne üyeliği Polonya devletinin temel çıkarları açısından yaşamsal bir önem taşıyor. Polonya Halk Ordusu, bundan böyle de Varşova Antlaşması'nın ortak savunma potansiyeline katkıda bulunmaya devam edecektir. Polonya devleti, ittifak çerçevesinde dış politikanın koordine edilmesi işlerine ve uluslararası alanda kolektif eylemlere aktif katılacaktır.»⁽⁴⁾

(4) Uchwala X Zjazdu Polskiej, Zjednoczonej Partii Robotniczej o zwiekszenie efekywnosci gospodarowania i poprawe warunkow zycia, o poglabienie socjalistycznej demokracja, o umocnienie miedzynarowej pozycji Polski. Varşova, 1986.

Kaygı verici dönem eylemi gerektiriyor

EZEKİAS PAPAIOANNOU

Kıbrıs Emekçi Halkının İlerici Partisi (AKEL)
Genel Sekreteri

İnsan zekası kazanımlarının hiçbir zaman böylesine zengin olmadığı bir çağda yaşıyoruz. Bundan daha otuz yıl öncesine kadar evrenin algılanmasında ve yeryüzünde yaşam düzeyinin yükseltilmesinde yalnızca hayal edilebilen birçok şey bilimsel-teknik devrim koşullarında gerçekleşmiştir. Ama madalyonun ters tarafı da vardır: Bilim ve teknolojinin eşi görülmemiş bir biçimde ilerlemesi, çok sayıda silah üretilmesine ve yığılmasına olanak sağlamıştır ve bu politik manyakların silah şakırdatarak dünyaya egemen olmaya, tüm canlı varlıkları yoketme riski sınırında denge sağlamaya çalıştıkları bir durum yaratmıştır.

Termo-nükleer yıkım tehlikesi, gezegenimizin hangi bölgesinde yaşarsa yaşasın, herkesi tehdit etmektedir. İnsanlığı bu korkunç tehlikeden kurtarmanın yolu, Sovyetler Birliği'nin önerdiği cesur ve gerçekçi nükleer silahsızlanmadır. SBKP'nin 27. Kongresi'nde kabul edilen tarihsel kararlardan bu yana geçen bir yıllık dönem, Lenin'in partisinin sözünün eri olduğunu tüm açıklığıyla gösterdi. AKEL, Kıbrıs halkı dünyada barışın korunması doğrultusunda elinden gelen her şeyi yaptığı ve yapmaya devam ettiği için Sovyetler Birliği'ne sonsuz minnettardır.

Partimiz, 16. Kongresinde (Kasım 1986) bugünkü çelişkili ve tehlikeli durumda emperyalizmin militarist hazırlıkları karşısında nükleer savaşın önlenmesi, nükleer denemelerin kontrol altına alınarak sona erdirilmesi, uzayın silahlandırılmasına izin verilmemesi, dünyanın değişik bölgelerinde nükleer silahsız bölgelerin oluşturulması, nükleer silahların yok edilmesi, genel ve tam silahsızlanma için savaşımın yükseltilmesinin tüm insanların ertelenmez görevi olduğunu kanıtladı.

Ezekias Papaioannou, 1908 yılında fakir bir köylü ailesinde dünyaya geldi. 1929-1945 yılları arasında Büyük Britanya'da bulundu, burada Kıbrıslı yurttaşları arasında politik ajitasyon yürüttü. Uluslararası tugayların sıralarında yer aldı ve İspanya halkının devrimci savaşına katıldı. (1936-1939) Kıbrıs'a dönüşünde İngiliz sömürgecilerine karşı verilen ulusal-kurtuluş savaşına aktif katıldı. AKEL organı «Demokratis»in başredaktörlüğünü yaptı, Merkez Komitesi örgüt sorunları sekreteri oldu. 1949'dan beri AKEL Genel Sekreteridir. Devrimci eylemlerinden dolayı koşuşturuldu, tutuklandı. Mayıs 1956'da hapisten kaçmayı başardı. 1960'tan beri Kıbrıs Cumhuriyeti Meclisi'nin üyesidir ve AKEL'in parlamento grubu başkanıdır

Uluslararası durumun analizine ve partinin bu alandaki görevlerine Kongrede ve onun belgelerinde geniş yer ayrıldı. Ve bu da bir rastlantı değildir. Çünkü, bizim küçük ülkemiz ve halkımız kendi tarihsel ve coğrafi durumundan dolayı, diğer birçok ülkeye kıyasla, dış politika sorunlarına çok daha bağlı duruma gelmiştir. Kıbrıs sorununun dış ve iç öğeleri öylesine birbirine örülmüştür ki, bizim kendi güvenliğimizi komşuların güvenliğinden, bölge barışından ayırmak ya da bunları karşı karşıya koymak nasıl olanaksızca, bunları da birbirinden ayırmak pratik olarak olanaksızdır.

KIBRIS SORUNUNDA İKİ ÖGE

1960'da ilan edilen Kıbrıs'ın bağımsızlığı ile ilgili anlaşma imzalanırken, merhum Cumhurbaşkanı Makarios, İngiliz emperyalistlerine adada askeri üsler kurmak için 99 mil kare toprak ve değişik askeri tesisler için 32 stratejik merkez vermek zorunda kaldı. İngiltere bizim yollarımızı, limanlarımızı, hava alanlarımızı, hava koridorlarımızı askeri amaçlar için kullanma, Kıbrıs topraklarında askeri manevralar yapma hakkına sahip oldu. Böylece, genç devletin egemenlik temeline ta baştan saatli bomba konmuş oldu.

Kıbrıs'a yönelik emperyalist müdahale ve entrikaların hiçbir zaman ardi arkası kesilmedi. Yunanistan'daki askeri cuntanın desteklediği Kıbrıs'taki faşist gericiğin 1974 yazındaki darbesi ve daha sonra Türkiye'nin adaya çıkartma yapması ve ada topraklarının %37'sini işgal etmesi, Türkiye'nin sözümona «Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti»ni ilan edip tanıması, bu yıkıcı eylemlerin tepe noktasını oluşturdu. Bugün burada işgal ordularının 35-40 bin askeri ve Türkiye'den göçmen olarak gelen, aslında ise yerli halkın elinden alınarak kendilerine en iyi toprakların verildiği 60 binden fazla göçmen bulunuyor.

Yaklaşık 13 yıllık bir geçmişe sahip olan ve Kıbrıs tarihinin en korkunç sayfalarını oluşturan bu olaylarda, 1959'daki Zurih-Londra Anlaşması'nda öngörülen Yunanistan, Türkiye ve İngiltere gibi sözümona egemenlik garantörü devletlerin rolü açıkça ortaya çıktı. «Garantörler»in üçü de saldırgandı. Cumhurbaşkanı Makarios'u Pafos kentine kadar izleyen darbecilerin tanklarına İngilizlerin «egemen» üslerinden geçme izni verildi. Ülkeyi Türk saldırganlarına karşı korumak isteyen Kıbrıs ulusal muhafız birliklerine ise bu hak tanınmadı.

Kıbrıs'ın işgali ve fiilen bölünmesi, Amerikan emperyalizminin adaya sızmasını hızlandırdı. İngiliz askeri üslerini yalnız kullanmakla yetinmeyen ABD'nin bugün Türkiye'nin işgal ettiği bölgede kendisine ait uçak üssü vardır, ayrıca askeri-deniz iskelesi, roket atış rampası ve üç casus radyo izleme istasyonu kurmuştur. En büyük indirme-çıkartma yapma uçakları-

nın inebildiği Lefkonikon askeri hava üssünün yapılması da, ABD açısından açıkça yasalara aykırı bir eylemdi, çünkü bunun kurulması izni Kıbrıs Cumhuriyeti hükümetinden değil, R. Denktaş'ın ayrılıkçı rejiminden alındı.

Bugünkü Cumhurbaşkanı S. Kipriyanu da, son yıllarda, ABD ve NATO çevrelerinin baskısı altında, zaman zaman ülkenin egemenliğini istediği gibi kullanmaya kalkışıyor. O, bundan bir süre önce Washington'a, Kıbrıs'ın özgür topraklarında büyük bir casus radyo istasyonu kurmasına izin verdi. 1983'te, Lübnan bunalımı sırasında ise İngiltere, Fransa, ABD ve İtalya gibi dört NATO devletine Larnaka limanını ve uluslararası hava üssünü istedikleri gibi kullanma hakkı tanındı. Bağlantısız ülkeler için eşi görülmemiş bir olay olan bu karar, yalnızca parlamentonun onayına sunulmadan alınmakla kalmadı, aynı zamanda bakanların tümünün katılmadığı bir toplantıda tartışılarak kabul edildi ve bildiğimiz kadarıyla bugün de yürürlükte.

Böylece, bağımsızlığının ilanından çeyrek yüzyıl sonra bu küçük ada sözün tam anlamıyla parçalanmış, orada Kıbrıslılar için çok az bir şey kalmıştır. Buna, Türkiye'nin saldırısından sonra ortaya çıkan göçmen sorununu da eklemek gerekiyor. Bu saldırı, 230 bin Kıbrıslı Rum ve Türk'ü evinden barkından yoksun bıraktı, birçok aile «Atilla operasyonu» sırasında ortadan kaybolan oğullarının yazgısı hakkında bugüne kadar hiçbir şey bilmiyor. Ülkenin ekonomik kaynaklarının yaklaşık yarısının bulunduğu büyük bölgelerin işgalinden sonra, Cumhuriyetin ekonomik bütünlüğü bozuldu.

Kıbrıs'a yönelik saldırgan eylemler, adayı Doğu Akdeniz ve Ortadoğu bölgesinde en büyük askeri üslerinden biri durumuna getirmeye çalışan emperyalistlerin işidir. Ülkenin bölünmüşlüğü onların işine yarıyor ve bunlar Kıbrıs sorununa genellikle bölgedeki stratejik çıkarları açısından bakıyorlar. Türkiye'ye gelince, o, adanın kuzeyini sömürgeleştirmiştir ve çok uzaklara giden amaçları vardır. Ankara'daki şovenistler, Kıbrıs'ın tümünü ele geçirme amacıyla yeniden saldırıya geçme olanağı verecek elverişli bir zaman kolluyorlar.

Bunlar, Kıbrıs çıkmazının neden BMO kararlarına ve işgale karşı anti-emperyalist, kurtuluş savaşı veren halkımızın istemlerine uygun bir biçimde çözümlenmediğini açığa vuran kimi gerçek nedenlerdir. NATO üsleri ve Türkiye'nin «Atilla operasyonu», karşılıklı ilişki içinde olan, birbiriyile bağlı olan olgulardır. Kıbrıslı Rumlar ile Kıbrıslı Türklerin «kesinlikle birbiriyle bağdaşmaz oldukları» üzerine yayılan tüm söylentiler gerçek dışıdır. Onlar yüzyıllar boyu birlikte yaşamıştır. İşgal birliklerinin ve göçmenlerin çekilmesi, yabancı üslerin kaldırılması ve adanın silahlardan tam olarak arındırılması bizim özgür, bağımsız, federe, bütünsel, bağlantısız bir Kıbrıs için savaşımızın amaçlarıdır. Bunların tümünü bir defada elde etmek olanaksızdır, ancak her ileri adım başariyi yakınlaştıracaktır.

ÇIKMAZDAN ÇIKIŞ YOLU

Belirttiğimiz gibi, Kıbrıs sorunu çıkmaza girmiştir. BMÖ Genel Sekreterinin adına «iyi hizmet» misyonu denilen çerçeve içinde, 1983'te baş vurduğu tüm çabalar sonuç vermedi. En başta ABD ve NATO'nun teşvik ettiği ve yemlediği Denктаş'ın ve onun yasadışı rejiminin ödün vermez tutumu yüzünden. Ancak J. Peres de Cuellar'ın önerilerinin olumlu öğelerinin kullanılmasını yavaşlatan Kipriyanu'nun hatalı tutumunu da belirtmek gerekiyor. AKEL, gösteriştten öteye gitmeyen bu anlamsız tutumları haklı olarak eleştirdi.

Ancak «iyi hizmet»in yardımıyla yapılan görüşmelerdeki en ciddi eksiklik bunların sorunların uluslararası öğelerinin tartışma ve karar alma mekanizmalarını bugüne kadar ortaya koymamış olmalarıdır. Şurası çok açıktır ki, Türk işgal birliklerinin ve göçmenlerin çekilmesi, ya da Kıbrıs sorununun düzenlenmesiyle ilgili uluslararası garantileri sağlayan hazırlıklara geçilmesi gibi sorunların toplumlararası görüşmeler düzeyinde çözümlenmesi olanak dışıdır.

J. Peres de Cuellar'ın «iyi hizmeti»ni ve onun önerilerinin yapıcı yanlarını genel olarak olumlu değerlendiren partimiz, Kıbrıs sorununun çözümünde bir ilerleme kaydetmek için BMÖ çerçevesinde uluslararası bir konferans toplanmasının zorunluluğunu defalarca belirtmiştir. Bugün, sorunun çıkmaza girdiği bir dönemde, böylesi bir konferansa gereksinim daha da büyüktür. Dahası var. Biz onun çalışmalarının BMÖ çerçevesinde, düzenlemenin de toplumlararası düzeyde, iç öğelerle ilgili sorunların görüşülmesine paralel olarak yürütülmesi gerektiğine inanıyoruz.

Bununla ilgili olarak AKEL'in 16. Kongresi, SSCB'nin Ocak 1986'da açıkladığı «Kıbrıs sorununun çözümünün ilkeleri ve bunu sağlamanın yolları» önerisine bir kez daha dikkat çekti. Kıbrıs halkı, hükümeti, Temsilciler Meclisi ve ülkemizin politik partilerince desteklenen bu öneriler açık ve somuttur. Bunlarda federasyon kurma olanağı da içinde, Kıbrıs devletinin iç yapısını, dışardan hiçbir karışma ve halka yabancı bir karar dayatma girişimleri olmadan, iki toplumun da yasal çıkarlarını gözönünde tutacak görüşmeler yoluyla Kıbrıslıların kendilerinin belirlemesi gerektiği belirtiliyor. Kıbrıs'ın bağlantısızlar statüsüne tamamiyle uygun olan adaanın silahlardan ve yabancı askerlerden arındırılması, Kıbrıs sorununun çözümünün zorunlu bir koşuludur. Kıbrıs'ın topraklarının başka devletler tarafından askersel amaçlarla kullanılması kabul edilemez. Adadaki tüm yabancı askerlerin çekilmesi, yabancı üs ve tesislerin eylemlerine son verilmesi gerekiyor. Kıbrıs Cumhuriyeti'nin egemenliğini ve bağımsızlığını sınırlayan haksız anlaşma ve sözleşmelerin bozulması gerekiyor.

Sovyetler Birliği'nin önerileri, Kıbrıs konusunda ülkemizin her iki toplumunun temsilcilerinin, aynı zamanda Yunanistan ile Türkiye'nin ve Güvenlik Konseyi üyesi tüm devletlerin katılımında, BMÖ çerçevesinde

uluslararası bir konferansın toplanmasını öngörüyor. Başka ülkeler de, örneğin bağlantısız devletlerden diğer temsilciler de davet edilebilir. Konferansın amacı, tüm yabancı üslerin kaldırılmasını ve Kıbrıs'ın yabancı üs ve askerlerden arındırılmasını öngören bir anlaşmanın veya herhangi bir belgenin imzalanmasıdır.

Yukarıda «garantörlerin» hainlikleri üstüne söylenenlerle birlikte, konferansta Kıbrıs'ın bağımsızlığı, egemenliği, birliği ve toprak bütünlüğü ile ilgili etkin bir garanti sisteminin kabul edilmesi, onun bağlantısız devletler statüsüne saygı gösterilmesi sorununun büyük önemi vardır. Güvenlik Konseyi'nin daimi üyeleri ya da tüm üyeleri, Yunanistan ve Türkiye, aynı zamanda Kıbrıs konusunda ortak bir kararın dışında tek taraflı eylemlere gitmeye hakkı olmayan kimi bağlantısız devletler de garantör olabilir.

Sovyetler Birliği'nin Kıbrıs konusundaki önerileri özenle düşünülmüş ve iyi ölçülüp biçilmiştir. Ancak bunların gerçekleşmesi için bizi çetin savaşlar bekliyor. Bunlar, emperyalist çevrelerin ve bunların ağızıyla konuşan Denktaş'ın devamlı reddiyle karşılaşılıyor. Bununla birlikte, sözde Kıbrıs'ın Batı'nın etki alanında bulunduğu, SSCB'nin ise uluslararası konferansın yardımıyla bu sorunun çözümünde kendi sözünü söylemek ve etkisini sağlamlaştırmak istediği yolunda bir gerekçe de ileri sürüyorlar.

«Gerekçe» baştan başa sakattır. Komünistler, dünyanın sözümona etki alanlarına bölünmesine tümenden karşıdır. Kıbrıs sorununun uluslararası açıdan çözümünü öneren SSCB, halkların kendi yazgılarını özgürce belirlemesi haklarının korunmasına ilkesel bir tutumla yaklaşıyor, bölgede ve dünyada durumun iyileşmesi için çalışıyor. Bununla birlikte SSCB, kendi güvenliği ile ilgili sorunları da gözönünde bulundurmaya zorundadır. Kıbrıs'tan binlerce kilometre uzaklarda bulunan ABD ve NATO ülkelerinin burada askeri üsleri vardır. Sovyetler Birliği'nin güney sınırları ise buradan yarım saatlik bir uçuş uzaklığındadır. Kanımıza göre, SSCB'nin komşu devletlerin topraklarındaki yabancı üslerin kaldırılmasını istemeye yasal hakkı vardır.

Bu örnek, Kıbrıs sorununun, çağdaş dünyanın adına yerel denen diğer birçok sorun gibi, bölgedeki durumla ve hatta onun dışında Doğu Akdeniz'de ve Ortadoğu'daki gerginliklerle, Libya ve Suriye'ye karşı provokasyonlarla, ABD 6. Filosu'nun bizim ve başka ülkelerin kıyılarındaki varlığıyla, İran ve Irak arasında sürüp giden savaşla vb. olaylarla sıkı sıkıya bağlı olduğunu bir kez daha kanıtıyor.

Hatırladığım kadarıyla, tüm savaş sonrası tarih içinde, uluslararası konferanslar yoluyla sadece bir büyük sorun çözülebilmiştir. O da Avusturya için devlet anlaşması ve onunun kalıcı bağımsızlığıdır. Ama o dönemde dünyada oldukça daha elverişli koşullar vardı. Bugün ise gerginlik büyüktür. R. Reagan yönetiminin Reykjavik ve ondan sonraki dönemde takındığı

tutum, çok az iyimserlik veriyor. ABD dünyaya egemen olma yeltenişlerinde ayak dirediği sürece, herhangi uluslararası bir sorununun uyumlu politik çözümünü umut etmenin zor olacağı kanısındaayım.

Bu söylenenler, kollarımızı bağlayıp iyi günlerin gelmesini beklememiz gerektiği anlamına gelmiyor. Bugün Kıbrıs da içinde, yerel herhangi bir sorunun çözümünün büyük ölçüde tüm halkların barış, yumuşama politikasına dönüş, nükleer yığınakların yok edilmesi için «yıldızlar savaşı»na ve emperyalizmin silahlanma yarışında yeni tırmanışına karşı yürüttükleri savaşın başarı düzeyine bağlı olduğunu belirtmek isterim. Halkımız için bu, hem ülkenin kurtuluşu için savaşımdır, hem de toplumsal ilerleme savaşımıdır. Bu savaşımın genişletilmesi ve yeni daha yüksek bir aşamaya yükseltilmesini AKEL kendi yurtseverlik ve enternasyonalist görevi sayıyor.

İÇ CEPHE

AKEL'in 16. Kongresine sunulan MK Raporu'nun önemli bölümü iç cephe sorununa ayrıldı ve çalışmalar sırasında 115 yoldaşın söz alıp katıldığı tartışmalarda, bunun üzerinde önemle duruldu. Burada, işgale karşı, antiemperyalist, özgürlük savaşı koşullarında durum, olması gerektiği gibi değildir. Güçlü düşmana karşı savaşta varlığını sürdürme sorunu söz konusu olduğunda, bizim karşı karşıya duran sınıflara ayrılması bir toplumda yaşamakta olduğumuz için her koşulda sürüp giden sınıf savaşımı, başta gelen savaşım olarak ortaya çıkmıyor. Kurtuluş için, bağımsızlık için verilen savaşım, başta gelmektedir. Ne yazık ki, bizim politik rakiplerimiz bunu anlamıyorlar. Bunlar için dar sınıfsal yaklaşım, komünistlere ve genel olarak sola zarar verme yeltenişleri, değişmez bir biçimde birinci planda yer alıyor.

Partimiz, 1982'de asgari program temelinde kurulan ve iki yıl sekiz ay sonra, 1983'te bizim desteğimizle Kıbrıs Cumhurbaşkanı seçilen Kipriyanu tarafından tek taraflı bozulan AKEL-Demokratik Parti (DP) işbirliğinde hayal kırıklığı yaratan bir deneyime sahiptir. DP yönetimi, demokratik işbirliğine, AKEL'in önerdiği ve yapmaya çalıştığı gibi değil, yani işgale karşı, antiemperyalist, kurtuluş savaşı çıkarları doğrultusunda yurtsever birliğin daha geniş bir platformu için değil, konjüktürel, dar parti konumlarından yanaşmıştır.

Burada, yabancı baskısı olduğuna kuşku yoktur. NATO çevrelerinin AKEL-DP işbirliğinin yerini DP ile sağcı Demokratik Birlik Partisi arasında antikomünizm temelinde bir yakınlaşmanın sağlanması için ilgi gösterdikleri açıkça görülüyor. AKEL'in, ortaya çıkan anlaşmazlıkların üstesinden gelmek ve bizim bugüne kadar Kıbrıs'ı kurtarma savaşında iç cephenin güçlenmesi için yaşamsal önemi olan bir platform saydığımız asgari programı koruma yolundaki tüm çabalarımız sonuç vermemiştir.

DP'nin demokratik işbirliği sorununa olumsuz yaklaşımı, komünistler

arasında diğer partilerle (Kıbrıs koşullarında bunların hepsi burjuvazinin, ya da küçük burjuva katmanların çıkarlarını yansıtmaktadır.) herhangi bir ortak eylemin yararı konusunda kuşku yarattı. Genel olarak biz, birlik politikasına doğru mu yaklaştık gibi sorular sorulmaya başlandı. AKEL'in 16. Kongresi bunları yanıtladı.

Tarih, bizim, özellikle işgale karşı, antiemperyalist, kurtuluş savaşı aşamasında yürüttüğümüz birlik politikasının tümden doğru ve gerekli olduğunu öğretiyor. Ama politikanın ilkesel temelde yürütülmesi ve geçmiş dönemin derslerini gözönünde bulundurması gereklidir. Bağlaşıklıklar uzun ve kısa erimli olabilirler. Bunlar, aynı zamanda herhangi ayrı bir sorunu kapsayabilirler, bu ya da şu ortak amacın gerçekleşmesine yönelik olabilirler *Komünistler, işbirliği yapmış olmak için yapılan işbirliğine karşıdır, çünkü bizim için bu, bir amaç değil, somut ödevlerin çözümü için bir araçtır*

AKEL Marksizm-Leninizm ve proleter enternasyonalizmi öğretisini kılavuz edinmiş işçi sınıfının ve tüm emekçilerin partisidir. O, Kıbrıs'ın tam bağımsızlığı ve bunun ardından sosyalist toplumun kurulması için savaşım veriyor. *Bugünkü aşamada potansiyel bağlaşıkların Kıbrıs sorununa yaklaşımlarının partimiz için çok büyük bir önemi vardır.* Bu nedenle, Kıbrıs'ı NATO arabasına koşmaya çalışan herkesle işbirliğini reddeden komünistler, antiemperyalist, işgale karşı olan güçlerle aynı saflarda yürümeye hazırdılar. *Böylesi bir işbirliğini temel alacak olan programın ilkesel nitelik taşıması, halkın çıkarlarına, onun kurtuluş davasına hizmet etmesi gerekmektedir.*

Bugün partinin önünde, Kongrenin hazırladığı birlik politikasını yaşamada uygulama görevi duruyor. Biz işgale ve emperyalizme karşı ve özellikle de 1988'de yapılacak olan cumhurbaşkanlığı seçimlerinde başarı gösterebilmek için diğer demokratik güçlerle Tek Cephe kurma yolunda girişimlere yöneliyoruz. Bu seçimlerin sonuçlarının, Kıbrıs'ta varolan başkanlık sistemi yönetiminde ülkenin yazgısı için büyük önemi olacağını belirtmek gerekiyor.

Seçmenlerin üçte birinin oy verdiği ve geçen yılın sonbaharında 18 kentlin belediye başkanlığından 9'unu alan büyük ulusal bir güç olan AKEL, başkanlık seçimlerinde belirleyici değilse bile, ağır sözünü söylemekle yükümlüdür. Bizim stratejik çizgimiz, Kıbrıs sorununu NATO ruhunda çözmek (Cumhuriyetin bağlantısızlık statüsüne son vermek, emekçilerin sosyal ve demokratik kazanımlarına darbe vurmak isteyen) aşırı gerici, emperyalizm yanlısı güçlerin erke gelmesini engellemede ifadesini buluyor. Kongrede parti, tüm demokratik, yurtsever güçlerin seçimlerde başarı sağlayabilecek ortak adayının saptanmasının sağlanmasını kararlaştırdı. Onun politikası, halk mücadelesinin gereksinimlerine yanıt vermelidir. Eğer böyle bir aday bulunamazsa, o zaman parti kendi adayını gösterecektir. Ancak AKEL, diğer demokratik güçlerle birliği gerçekleştirmek, or-

tak adayın halkın çıkarına, ortak platform ve uyumlu politika temelinde başarısını sağlamak için elinden geleni yapacaktır.

Komünistler için şu çok açıktır ki, seçim öncesi kampanya çerçevesinde yaygınlaşan politik savaşımın önemi bakımından bağlaşıklık politikası partilerarası ilişkiler çerçevesinde sınırlanamaz, sınırlanmaması gerekir. Emekçilerin partisinin olası politik sınıflararası birlikler çerçevesinde konularının güçlü kalmasını, halkın güvenini ve ortaklarının saygı duymasını sağlayan temel geniş halk hareketinin aktifleşmesidir.

Bu bağlamda, geniş halk yığınlarını doğrudan ilgilendiren savaşımın ideolojik ve sosyal-ekonomik öğelerinin gözden uzak tutulmaması, olağüstü önemlidir. *Ulusal kurtuluşun görevlerinin birinci plana çıkarılması, emekçi halkın sınıfsal çıkarılarının ve günlük gereksinimlerinin küçümsenmesi anlamına gelmez. Çünkü onun desteği, aktif katılımı olmadan ne barış savunulabilir, ne de özgürlük elde edilebilir.*

İşte bundan dolayı Kongrede, düşük ücretlerin artırılması, ücretli emekçilerin değişik kategorilerindeki ödemelerde varolan 6–8 katlı farkların ortadan kaldırılması, sağlık ve eğitim sistemlerinin yetkinleştirilmesi, sözün tam anlamıyla Kıbrıs'ı yıkıcı dalgası altına alan Batı'nın kültür düşmanlığına karşı koyulması gibi sorunlara büyük dikkat çevrildi. Kendi geleneklerine sadık olan parti, yığınlar arasındaki çalışma biçim ve yöntemlerini yetkinleştirerek, tüm bu sorunları ileride de ele almaktan geri durmayacaktır.

ULUSLARARASI DAYANIŞMA

1987 yılı, ülkemizde, önümüzdeki Cumhurbaşkanlığı seçimleriyle olduğu gibi, Kıbrıs sorununun çözümüyle de ilgili iki yığınsal politik kampanya ile başladı. Kıbrıs ile Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) arasında gümrük birliği kurma planlarına karşı protesto ve kamuoyunun yabancı askeri üslerin bulunduğu bölgelerde genel ulusal protesto yürüyüşüne katılmasını sağlamak için seferber edilmesi söz konusudur.

Biz, Kıbrıs'ın AET'na katılmasına razı olamayız. Bu doğrultuda atılacak bir adım, devletimizin kabul etmiş olduğu bağlantısızlık ilkelerine doğrudan darbe vurmaktır, çünkü Ortak Pazar üyesi ülkeler aynı zamanda NATO üyesidirler. Ekonomik bakımdan Kıbrıs, gümrük birliğine katılmakla, onun ekonomik yapısının Batı'nın çokuluslu tekellerinin baskısına dayanamayacağı için yalnızca kayba uğrayacak, diğer devletlerle varolan eşit haklı ticaret ilişkileri de zarar görecektir.

Kıbrıs'taki barış yürüyüşleri, hiç abartmasız denebilir ki, bunlar her yaştan ve meslekten insanları, tüm politik partilerin yandaşlarını toplayan en yığınsal politik gösterilerdir. İyi bir hazırlık çalışması, askeri üslerin kaldırılması, Türk ve tüm yabancı askerlerin ülkeden çekilmesi, dünya

barışının korunması, uluslararası havanın iyileşmesi gibi global sorunlarla Kıbrıslıları doğrudan ilgilendiren sorunlar arasında karşılıklı ilişkiyi yansıtan doğru sloganların yükseltilmesi ve aydınlatılması, bunların başarsına yardım ediyor.

Politik kampanyaların örgütlenmesinde AKEL ve onun yönetimi altında ya da onunla birlikte çalışan yığın örgütleri, uluslararası dayanışma sorunlarına büyük dikkat ayırıyorlar. Biz emperyalizmin ister Güneydoğu Asya'da, ister Orta Amerika'da ya da Güney Afrika'da olsun, diğer ülkelerin ve halkların haklarına ve özgürlüklerine her saldırı yelteneşinde halkımızın ve onun işçi partisinin protesto sesinin her zaman duyulması için çaba harcıyoruz. Kıbrıs ilerici güçleri, adamıza çok yakın bir bölgede çetin mücadele veren Filistin, Lübnan ve diğer Arap halklarına ardıcıl destek veriyorlar ve olanakları ölçüsünde yardımda bulunuyorlar.

Kıbrıslıların uluslararası dayanışmaya bağlılığı, Kıbrıs'ın buna hava kadar gereksinim duymasından ve bunu birçok kez hissetmiş olmasından da ileri geliyor. *İnanıyorum ki, eğer Sovyetler Birliği'nin öteki sosyalist ülkelerin, bağlantısızlar hareketinin ve kapitalist dünyanın demokratik güçlerinin yardımı olmasaydı, bağımsız Kıbrıs Cumhuriyeti hatta bugünkü bölünmüş biçiminde bile varlığını sürdüremezdi.* Bunların desteği, tüm güçlülere ve engellere karşın sonuçta özgürlüğü elde edeceğimize olan umudun bizde yaşamasına ve yerleşmesine yardım etmiştir.

Kıbrıs halkı, Sovyetler Birliği'ne, Büyük Sosyalist Ekim Devrimi'nin ülkesine özel bir minnettarlık duymaktadır. Bilinen odur ki, SSCB'nin Kıbrıs'da hiçbir özel çıkarı yoktur, üs ya da ekonomik ayrıcalık elde etmeye çalışmıyor. Ancak savaşım veren halkları ve saldırıya uğrayanları destekleme gibi Leninci ilkelere bağlı kalan bu ülke, Türkiye'nin saldırısından sonra tüm ekonomik yaşamın çöküş sınırına geldiği bir dönemde, bize büyük yardımlarda bulundu. AET ve diğer Batı ülkelerinde sürüm bulamayan tarım ürünlerini hiçbir çıkar gözetmeden satın alan SSCB, sözün tam anlamıyla Kıbrıs ekonomisini yıkımdan kurtamıştır. Bundan bir süre önce ise, Sovyet uzay araştırmalarının yardımıyla Limasol bölgesinde petrol yatakları bulundu. Eğer yöneticiler, ulusal zenginliklerin işletilmesini, bunlara el uzatan Batı petrol tekellerine devretmezse, bu ülkenin ekonomik yaşamının iyileşmesi ve güçlenmesi için eşsiz bir fırsat olabilir.

SSCB ve öteki sosyalist ülkeler, bağlantısız devletler, Birleşmiş Milletler Örgütü'nde ve tüm diğer uluslararası forumlarda Kıbrıs'tan yana çıkıyorlar. Bu çok önemlidir, çünkü böylesi bir tutumla Kıbrıs sorununun barışçı, adaletli çözümünü sağlamak amacıyla sorunun enternasyonalleşmesine büyük yardımlarda bulunuyorlar.

Partimiz, olanaklı her türlü araçla, dünya kamuoyuna, Kıbrıs sorununun uluslararası niteliğini ve uluslararası önemini göstermeye çalışıyor. Çünkü barışçı, bütünsel, bağlantısız bir Kıbrıs, dünyanın üç kıtasının kesiştiği

önemli bir bölgesinde halklararası dostluk köprüsüdür. Emperyalistler tarafından «batmayan uçak gemisi»ne dönüştürülen bir Kıbrıs ise sürekli tehlike kaynağı, saldırı için üs ve ikmal merkezi, sonuçları önceden kestirilemeyen her an fıskırabilecek alevler için «sıcak nokta»dır.

Bize göre, bu bağlamda gelişmiş kapitalist devletlerin, en başta da NATO üyesi ülkelerin işçi sınıfı ve demokratik güçleri, hükümetlerine, Kıbrıs sorununun çözüme kavuşturulması yönünde gerçek adımlar atmaya zorlamak için daha büyük baskı yapabilirler. İngiltere, Fransa, İtalya, FAC ve elbette ABD emekçilerinin Kıbrıs konusunda Sovyetler Birliği'nin önerdiği uluslararası bir konferansın toplanmasındaki ısrarlı istemleri, en iyi yardım ve dayanışma gösterisi olacaktır.

AKEL 16. Kongresi'ne katılan 33 kardeş partiden heyetleri selamlama olanağı bulduk. Diğer onlarcası, aynı zamanda birçok kurtuluş hareketi telgaflar gönderdi. Yunanistan Komünist Partisi ve Türkiye Komünist Partisi Genel Sekreterleriyle temsil edildiler. Onlar Kongre salonuna, bize öylesine gerekli olan Yunanistan ve Türkiye halklarının dayanışmasını getirdiler. Başlı başına bu olgu, bizim yoldaş ve savaş arkadaşlarımızın Kıbrıs halkının yazgısına gösterdikleri sempatiyi, derin ilgiyi, aynı zamanda komünistlerin enternasyonalizm ilkelerine olan sarsılmaz bağlılığını, verdikleri mücadelenin değişik koşullarına karşın, onların ortak bir dil arama ve bulma yeteneğini dile getiriyor.

Bugün, insanlığın yaşadığı tehlikeli dönemde, komünistler arasında karşılıklı anlayış her zamankinden daha çok gereklidir. Kanımca, komünist ve işçi partilerinin uluslararası konferansının toplanması için hazırlıklara başlamanın zamanı gelmiştir. Onun hemen yapılması söz konusu değildir, burada söz konusu olan komünistlerin, insanların varolma savaşında öncü ve birleştirici güç olduğu görevinin tam bilincinde olmasıdır. Bana göre, diğer sorularda varolan ayrılıklardan bağımsız olarak, barış ve savaş sorunu komünistlerin birleşmeye, toplanıp tüm barışsever güçlerin bizim barış, yumuşama ve silahsızlanma gibi ortak amaçlarımız etrafında seferber edilmesi yollarını tartışmaya teşvik etmeye yetecek kadar yakıcı bir sorundur.

İllegalitenin engellerini aşarak

ALİ ALPTEKİN

Türkiye Komünist Partisi MK Politik Büro üyesi

Son yıllarda Türkiye Komünist Partisi önemli sınavlar verdi. Bu yıllar, 12 Eylül 1980'de kurulan diktatörlük rejiminin aralıksız saldırılarına karşı partimizi korumak ve mücadelemizin sürekliliğini güvence altına almak için yoğun çaba harcadığımız yıllar oldu. Aynı zamanda biz 1980'li yılların emperyalizminin ve Türkiye kapitalizminin özelliklerini analiz ederek, günün koşullarına uygun yeni bir mücadele stratejisi geliştirmek için çalıştık.

1983 yılında, ağır illegalite koşullarında yapılan TKP 5. Kongresi, partinin, aldığı büyük yaralara rağmen, ideolojik, politik ve örgütsel birliğini koruyarak, mücadelesini sürdürdüğünü kanıtladı. Bu kongrede kabul edilen programda, barış ve toplumsal ilerleme mücadelesinin güncel ve uzun erimli hedefleri, diyalektik birliği içinde formüle edildi.

Bu, Türkiye işçi sınıfı 1980'li yılların karmaşık koşullarında devrimci mücadelesini nasıl sürdürebilir? sorusuna gerçekçi bir yanıt bulma yönünde ilk adımdı. Parti forumundan sonra belirlediğimiz görüşleri daha da geliştirdik. Günümüzün problemlerine yeni bir yaklaşım konusundaki arayışlarımızda, SBKP 27. Kongresi'nin Marksist-Leninist teoriye yaptığı katkının bize büyük yardımı oldu. 5. Kongreden sonra yapılan çalışmalarımızın ürünleri geçtiğimiz yılın sonunda başarıyla tamamlanan TKP Ulusal Konferansı'nda alındı. Konferans, partimizin mücadele tarihinde yeni bir dönüm noktası oldu. Bu saptama konferansın sonuçlarına dayanmaktadır: TKP'nin politik etkisi arttı; parti örgütleri, partinin politikasını daha iyi özümseyerek, önlerinde duran görevlere daha enerjik sarıldılar; parti-içi demokrasi daha da genişledi; partinin yığınlarla bağı genişledi; öteki sol ve demokratik güçlerle diyalog ve işbirliği güçlendi.

TKP Merkez Komitesi'nin Mayıs 1986'da yapılan 6. Plenumu, ülkedeki şimdiki duruma, toplumumuzun yaşamının bütün temel, önemli alanlarına ilişkin kendi alternatifini formüle eden Ulusal Konferans Tezleri'ni kabul etti ve tartışmaya açtı. Bunlar, ulusal demokrasi, ulusal güvenlik ve ulusal egemenlik için mücadeleyi, silahlı kuvvetlerde reform yapılması istemlerini, ekonomik ve sosyal politika alanında alınacak önlemleri içeren somut, gerçekçi ve iyi temellendirilmiş bir dönüşümler programı oluşturmaktadır. Tezlerde aynı zamanda kültürün demokratikleştirilmesinin ana doğrultuları belirlendi.

Tezlerin parti içinde tartışılması partiye büyük bir canlılık kazandı. Temel örgütlerden başlayarak bütün parti örgütleri hem tezleri tartıştılar

hem de kendi çalışmalarını gözden geçirdiler. Konferanslarda bir üst konferansa katılacak delegeler illegalite koşullarına uygun biçimde yapılan seçimlerle saptandı. Bu yöntem partimiz tarihinde ilk kez başarıyla uygulandı. Parti örgütlerinin konferanslarının yanısıra partisiz işçiler konferansı, genellikle partili olmayan ilericilerin katıldığı gençlik, kadın ve sendikal çalışma konferansları düzenlendi. Partinin sempatican çevresi genişledi. Yurt dışındaki parti örgütleri konferanslarında Batı Avrupa'da çalışan Türkiyeli işçilerin sorunları da tartışıldı.

En önemlisi, Türkiye Parti Örgütleri Ulusal Konferansı illegal koşullarda Türkiye topraklarında ve TKP MK Genel Sekreteri Haydar Kutlu yoldaşın başkanlığında toplandı. Bu, antikomünizme indirilmiş bir darbe oldu ve partimize duyulan güveni artırdı.

Yurtdışı Parti Örgütleri Konferansı'na Türkiye İşçi Partisi'nden Genel Başkan Behice Boran'ın başkanlığında bir heyet de katıldı. Bu, iki partinin birlik içindeki tek bir komünist partisi olarak birleşmede kararlı olduklarını ortaya koydu.

Konferans çalışmalarında, Merkez Komitesi, delegelerin parti-içi demokrasinin güçlendirilmesine, demokratik merkezîyetçiliğin daha da yetkinleştirilmesine özel bir önem vermelerini istedi. Biz kendi partimizde, bunun, yeni koşullara uygun görüşler geliştirmede, parti birliğini pekiştirmede, parti üyelerini daha aktif çalışmaya esinlendirmede, yoldaşlık bağlarını güçlendirmede, eleştiri ve özeleştiri geliştirmede, parti-içi denetimi yetkinleştirmede vazgeçilmez bir önkoşul olduğunu gördük. Parti-içi demokrasi ne kadar gelişirse, Merkez Komitesi'nin otoritesi o kadar artıyor, genel olarak merkezîyetçilik ve parti disiplini o kadar daha güçlü oluyor.

Bugün Türkiye'de nesnel ve öznel koşullar bir devrim için henüz olgunlaşmamıştır. İşte bundan ötürü Ulusal Konferansın onayladığı reformlar toplamını «Barış ve Ulusal Demokrasi Alternatif Programı» olarak adlandırdık. Bu reformlarla, işçi sınıfı hem toplumsal gelişmeye aktif müdahale edebilecek, politik güçler oranının barış ve demokrasi güçlerinden yana değişmesine önemli katkıda bulunabilecek, hem de toplumsal ve politik yaşamda kendi ağırlığını büyük ölçüde artıracak, bağlaşıklıklarını güçlendirebilecektir.

TKP, böyle bir programı hazırlarken, günümüzdeki gelişmenin eğilimlerini dikkate aldı. 1980'li yıllarda emperyalizmin ve ona bağımlı olan Türkiye kapitalizminin temelinde ve üstyapısında nitel değişiklikler meydana geldi. Günümüz emperyalizmine aşırı gericilik ve militarizm damgasını vuruyor. 80'li yıllarda kapitalist dünyada etkisini artıran yeni-tutuculuk demokratik hak ve özgürlüklere aralıksız saldırılar yöneliyor, emekçilerin ekonomik ve sosyal haklarına yönelik sosyal ölç politikası uyguluyor, dış politikasında şiddetin rolünü artırıyor.

Bütün bunlar 1980'li yıllarda Türkiye'deki duruma da damgasını vurdu.

Türkiye, emperyalizme bağımlı ve görece geri bir ülke olduğu için bu durumda çok daha ağır kayıplara uğradı.

1980'deki askeri darbeden sonraki dönemde, devletin baskı aygıtları baştan aşağı yeniden düzenlendi. Öyle ki, bugün yeniden siyasi partilerin kurulmasına, seçimlerin yapılmasına izin verilmiş olmasına rağmen, eski başbakanlardan S. Demirel ve B. Ecevit gibi burjuva politikacıları bile, ülkede demokrasi olmadığını ve devlet terörünün egemen olduğunu belirtiyorlar.

İlerici, demokratik güçlerin temsilcilerine, işçi hareketine, sendikalara serbestçe faaliyet gösterme olanağı verilmediği, bunlara yönelik kaba saldırıların, polis koğuşturmalarının sürdüğü koşullarda demokrasiden nasıl söz edilebilir? Aralık 1986'da sonuçlanan DISK yönetici ve militanları davası buna bir örnektir. Beş yıldan fazla süren davada İstanbul Sıkıyönetim Mahkemesi, saflarında yarım milyon işçiyi birleştiren DISK'i kapatma kararı aldı ve 264 DISK yönetici ve militanını «komünizm propagandası» yaptıkları gerekçesiyle 15 yıla varan ağır hapis cezalarına çarptırdı.

1980'den sonra uygulanan monetarist ekonomik politika sonucunda emekçilerin reel gelirleri hızla düştü. Buna karşılık yerli tekelci burjuvazi, üstelik burjuvazinin öteki kesimlerinin de zararına, kârlarını muazzam ölçüde artırmaya olanağı elde etti. Öte yandan ülke ekonomisinin uluslararası tekellerin faaliyet alanı haline getirilmesine girişildi. Ulusal ekonominin belkemiği olan devlet işletmeleri yığınsal şekilde özelleştirilmeye başlandı.

Öte yandan Pentagon Türkiye'de bir dizi yeni üs ve daha serbest faaliyet gösterme olanağı elde etti. Amerikan planlarında ülkemize, sosyalist devletlere, Yakın ve Ortadoğu halklarına karşı mücadelede bir sıçrama tahtası rolü veriliyor.

Bugün devlet ve ordu yönetiminde, dünyaya jeopolitik doktrini gözlüğüyle bakan, silahlanma tutkunu generaller, Washington'da eğitilmiş monetaristler, yeni-tutuculuğun «Türk-İslam sentezi» maskesini takınmış faşist-fanatik temsilcileri bulunuyor. Bu çevrelerin izledikleri politika, ABD yönetiminin, Türkiye'yi her an komşularıyla savaşa sürükleyebilecek provokasyonları için elverişli bir ortam yaratıyor.

Aralık 1986'da Ankara ile Washington arasında «Savunma İşbirliği Anlaşması»nın beş yıl süreyle uzatılması konusunda görüş birliğine varıldı. Bu anlaşma ABD yönetiminin sosyalist devletlere ve yönetimleri Beyaz Saray'ın «hoşuna gitmeyen» öteki bölge ülkelerine karşı Türkiye'deki askeri üslerini saldırgan amaçlarla kullanma olanaklarını artırıyor. Bugün bu üslerde Amerikan nükleer silahları bulunuyor. Bunlar hem Türkiye'nin hem de komşularının güvenliğini tehdit etmektedir. ABD yönetimi bu üslere yeni nükleer ve kimyasal silahlar yerleştirmeyi de planlıyor.

Bugün Türkiye'de işçi sınıfının başdüşmanı aşırı gericilik ve militarizmdir. Bunlar içerde işbirlikçi oligarşiye, dışarda ise emperyalizmin en gerici, en saldırgan kesimlerine dayanıyor. TKP'nin Barış ve Ulusal Demokrasi Alternatif Programı bu güçlere karşı mücadele programıdır. Bu mücadelenin başlıca hedefleri şunlardır: ABD yönetiminin saldırgan stratejisine Türkiye'nin araç edilmesini önlemek ve Türkiye'nin bir barış etkeni haline gelmesini sağlamak; diktatörlük rejimine son vermek ve demokrasiyi kurmak; ülke ekonomisinin askerileştirilmesini, uluslararası tekellerin çıkarlarına göre yapılandırılmasını önlemek ve bağımsız, ulusal bir gelişme yoluna girmesini sağlamak; halkın durumunun kötüleşmesini durdurmak ve hissedilir bir iyileşme sağlamak; kültürün yozlaştırılmasını önlemek ve onu koruyup geliştirmek.

Türkiye'de barış ve demokrasinin düşmanlarının tabanı çok dardır. Ama bu güçler devlet erkini ellerinde tutuyorlar ve emperyalist çevrelerden destek görüyorlar. Bunları geriletmek ve yenilgiye uğratmak için bütün demokratik güçlerin birliğini sağlamak gerekiyor. Böyle bir birliği, geniş bir güç birikimini sağlamak olanaklıdır. Bugün Türkiye'de işçi sınıfından büyük burjuvazinin önemli kesimlerine kadar uzanan geniş sosyal katmanlar diktatörlük rejiminden ve onun izlediği politikadan zarar görüyorlar. Bugün, TKP'nin içinde yer aldığı Sol Birlik'in yanısıra, tutarlı bir demokrasi gücü oluşturan aydın hareketi ve iki sosyal demokrat parti, ayrıca büyük burjuvazinin geleneksel-tutucu temsilcileri, diktatörlük karşıtı dinsel çevreler demokrasi istemini yükseltiyorlar. Sendikalar, çeşitli meslek odaları, öteki yığın örgütleri kendi özgül istemlerini demokrasi istemiyle bağlıyorlar.

Muhalefet güçleri savaş tehlikesine, militarizme ve diktatörlük rejimine karşı çıkarak güçleniyorlar. Eylül 1986'da yapılan ara seçimlerin (10 ilde) sonuçları bunu kanıtıyor. Bu seçimlerde hükümet partisinin oyları % 42'den % 32'ye düşerken, demokrasi isteyen partilerin oy toplamı % 60'a çıktı. Barış ve demokrasi güçlerinin bölünmüşlüğü, henüz ortak amaçlar çerçevesinde birleşememeleri onların başlıca zayıflığıdır. TKP, işçi sınıfının değişik olası bağlaşıklarının özgül çıkarlarını gözönüne alıyor ve genel insancıl, genel demokratik istemler temelinde bunları birleştirmeye çalışıyor. Bizce, işçi sınıfı ancak böyle bir platformun kararlı savunucusu olursa, aşırı gericiliğe ve militarizme karşı koyan güçleri bir araya getirebilir.

Partimiz, «Barış, Ulusal Güvenlik ve Ulusal Egemenlik Alternatifi»ni ileri sürerken, dış politikada köklü bir değişiklik yapılması, ülkemizin kendi iradesi dışında bir savaşa sürüklenmesine izin verilmemesi ve Türkiye'nin barışın korunmasına katkıda bulunması gerektiğini belirtiyor. Türkiye, bölgemizde bütün devletlerle iyi komşuluk ilişkilerini geliştirmeli, aradaki tartışmalı konuların çözümünde şiddete başvurulmasının karşısında olmalıdır. NATO üyesi olmasına rağmen, sosyalist komşularıyla, özel-

likle de SSCB ile yararlı, geniş ilişkiler kuralmalıdır. Ayrıca partinin alternatif programında Türkiye'nin Ege ve Kıbrıs sorunlarına yapıcı yaklaşmasının, Suriye, İran ve Irak'la iyi komşuluk ilişkileri kurulmasının yolları saptanıyor.

Bütün bunların gerçekleşmesinin önkoşulu, Türkiye'nin dış politikasını ABD'nin değil, kendi ulusal çıkarlarını başa alarak belirlemesidir. ABD emperyalizminin Türkiye'nin iç işlerine ve uyguladığı dış politika çizgisine karışmasına izin verilmemelidir. Böyle bir karışmanın araçları ortadan kaldırılmalıdır. Bunun için en başta Türkiye'deki Amerikan üslerinin kaldırılması gereklidir, Amerikan emperyalizmine karşı koymak, yalnız savaş tehlikesine karşı mücadelenin görevleri açısından değil, aynı zamanda demokrasi, ulusal bağımsızlık ve toplumsal ilerleme mücadelesinin görevleri açısından da zorunlu bir önkoşuldur.

TKP, reformlar programıyla, ulusal demokrasiyi sağlamayı amaçlıyor. Burjuva-demokratik bir nitelik taşıyacak ve burjuva-demokratik hak ve özgürlükleri güvence altına alacak olan ulusal demokrasi, önüne özellikle şu iki hedefi koyuyor: Birincisi, devletin baskı aygıtlarının halka karşı şiddet kullanma olanaklarını en aza indirmek. İkincisi, halkın örgütlenme ve kendi çıkarları için mücadele etme, devletin politikası üzerinde söz sahibi olma olanaklarını en çoğa çıkarmak. Alternatifimizde polis, mahkemelerin, cezaevlerinin ve ceza yasasının demokratik ilkeler temelinde yeniden düzenlenmesini öngören önlemler yer alıyor.

TKP, Türkiye'deki politik güçler içinde, silahlı kuvvetlere ilişkin bir reform programı öne süren ilk partidir. Bu programda ordunun görevi, halkın seçtiği demokratik parlamentonun ve hükümetin yönetiminde ve denetiminde ulusal bağımsızlığı, egemenliği ve barışı korumak şeklinde belirleniyor. Bunun sağlanması için ordunun Amerikancı, faşist ve demokrasi düşmanı kadrolardan temizlenmesi, Amerika'nın yönlendirmesinden kurtarılması, büyük ve tekeli sermaye ile bağlarının kesilmesi gerekmektedir. Ordu, demokratik devletin kurumlarından biri olmalıdır. Askerler barış, demokrasi, ulusal egemenlik ruhunda eğitilmelidir. Programda aynı zamanda ordunun iç yapısının demokratikleştirilmesi, yurt kalkınmasına katkıda bulunması, halkla yakınlaşması, silah ihtiyaçlarının ulusal kaynaklara dayanarak sağlanması öngörülmüyor.

TKP'nin Alternatif Programı, bütün temel demokratik özgürlüklerin ve insan haklarının eksiksiz gerçekleşmesini amaçlıyor. Burada düşünce ve örgütlenme özgürlüğüne, Kürt ulusunun varlığının tanınmasına, Türkiye devlet sınırları içinde yaşayan Kürtlerin ulusal demokratik haklarının sağlanmasına özel bir önem veriliyor.

Türkiye'de sendikalar, öteki yığın ve meslek örgütleri, yerel yönetim organları, üniversiteler ve basın geçmişte ülkenin politik yaşamında önemli rol oynadılar. Askeri diktatörlük eliyle halka dayatılan 1982 Anayasası

bunların haklarını yok etti. TKP'nin Alternatif Programı'nda bu kurumların ülkenin iç ve dış politikasının belirlenmesine daha aktif katılmaları için gerekli önlemler sıralanıyor, aynı zamanda güvenlik politikası alanında, ekonomik, sosyal ve kültürel faaliyetler alanında söz sahibi olmaları amaçlanıyor. Sayılan önlemler devlet işletmelerinde çalışan işçilerin bu işletmelerin yönetimine katılmasını, yerel yönetim organlarının demokratikleştirilmesini, öğretim üyelerinin, üniversite çalışanlarının ve öğrencilerin yüksek öğrenim sistemine etkide bulunmalarını, demokratik yığın ve meslek örgütlerinin yasaların yapılmasında söz sahibi olmasını öngörüyor.

TKP, şimdiki politikadan zarar gören, kendi yazgısını ülkenin geleceğiyle bağlayan, ülkenin demokratik gelişmesine katkıda bulunmak isteyen bütün toplumsal sınıf ve katmanların ortak çıkarlarının bunların faaliyetleri için ortak bir platform olabileceği görüşündedir. «Ekonomik ve Sosyal Politika Alternatifi»nde ulusal ekonominin emperyalizme karşı korunması; bağımsız bir ekonomik gelişmenin sağlanması; devletin ekonomideki ağırlığının ve ekonomiyi yönlendirme olanaklarının bütün ulusal sınıf ve katmanların çıkarları doğrultusunda yeniden düzenlenmesi ve güçlendirilmesi; emekçilerin kazanımlarının korunması ve gelirlerinin yükseltilmesi için geniş bir yelpaze oluşturan önlemler öngörülüyor.

Biz sanayinin ve büyük toprak mülkiyeti boyunduruğundan kurtulmuş tarımın geliştirilmesi için, ayrıca işsizliğe karşı, konut sorununa ilişkin, eğitim sisteminde ve sağlık hizmetlerinde eksikliklerin giderilmesi için ve sosyal güvenlik, kentleşme, çevre korunması, ailenin, anne ve çocuğun, gençliğin korunması konularında somut öneriler getiriyoruz.

TKP, ulusal çıkarlara uygun bir ekonomik ve sosyal gelişmeyi savunurken, günümüzde birçok ekonomik ve sosyal problemin yalnızca ulusal çerçevede çözülemeyeceğini de belirtiyor. Alternatif Programımız, hem Türkiye'nin bütün ülkelerle karşılıklı yarar sağlayan bir işbirliğini öngörüyor hem de uluslararası alanda yeni sömürgeciliğe karşı, yeni bir uluslararası ekonomik düzen için verilen mücadelede aktif yer almasını istiyor. TKP, çağdaş yüksek teknolojilerin sanayileşmedeki yaşamsal önemini vurguladı ve bu konuda bir dizi önlem önerdi.

TKP, toplumsal yaşamın bütün alanlarının demokratikleştirilmesini amaçlayan reform programında, demokratik bir hükümetin gerçekleştireceği ivedi önlemler ile uzun vadeli önlemleri ayrı ayrı belirtiyor. İvedi önlemlerin gerçekleştirilmesi için mücadele gericiğinin ve militarizmin gerilettilmesine, uzun erimli önlemler bunların yenilgiye uğratılmasına götürmelidir.

TKP'nin hazırladığı program, bugünkü durumdan demokratik bir çıkış yolunu gösteriyor. Gelecek açısından ise, programın gerçekleştirilmesi, devrimin yolunu hazırlayacaktır. Demokratik dönüşümlerin sosyalist pers-

pektifi işçi sınıfının rolünün artırılmasına bağlıdır. Barış ve ulusal demokrasi için mücadele, işçi sınıfına güçlenme, öteki emekçileri ve orta katmanları yanına çekme olanağı verecektir. İşçi sınıfı açısından ulusal demokrasi, bugünü aydınlık geleceğe bağlayan köprüdür.

Görüleceği gibi, öne koyduğumuz mücadele hedefleri, işçi sınıfının bağlaşıklık politikasına da yeni bir yaklaşımı gerektiriyor. Bugün TKP, aşırı gericiliğin ve militarizmin geriletmesine katkıda bulunabilecek bütün güçlerle birlikte yürüyebilecek bir bağlaşıklık politikası uyguluyor. TKP, kendi programında yer alan istemlerin birini olsun destekleyen her güçle diyalog ve işbirliği için çalışıyor.

Ulusal Konferansı hazırlama ve gerçekleştirme tarzımız, bağlaşıklık kurmak istediğimiz güçlere yeni yaklaşımımızın somut bir örneği oldu. Reform önerilerimizi hazırlarken, daha önce başka ilerici çevrelerce geliştirilmiş bir dizi öneriyi programımıza aldık. 1986 yılının ikinci yarısı boyunca komünistler, illegaliteye rağmen, öteki sol ve ilerici güçlerle dostça diyaloglar kurdular, partinin tezlerini bu çevrelere tanıttılar, onların görüşlerini aldılar. Çok sayıda Türkiyeli işçinin ve politik göçmenin bulunduğu Batı Avrupa'da düzenlenen açık toplantılarda geniş çevrelere partinin görüşleri anlatıldı.

TKP tek başına kendisinin güçlenmesinin hiçbir sorunu çözmeye yetmeyeceğini iyi biliyor. Bunun için bütün ilerici çevrelerin konumlarının güçlenmesi gereklidir. 1986 Ulusal Konferansımız, öteki ilerici güçlerle ortak mücadeleyi tartışma yolunda önemli bir adım oldu.

Konferans gösterdi ki, Marksizm-Leninizm'i kılavuz edinen TKP, ülkenin en temel sorunlarında, geleceğini anayurdun yazgısına bağlamış bütün güçlerin çıkarlarını dikkate alan demokratik çözüm yolları belirleyebilen bir partidir. TKP, barış ve demokrasi isteyen herkes için güvenilir bir bağlaşıktır. TKP, Amerikan emperyalizmine ve işbirlikçilerine karşı kararlılıkla ve aralıksız mücadele eden demokratik ve ulusal bir partidir.

Sovyetler Birliği'nde ve öteki sosyalist ülkelerde sosyal-ekonomik gelişmenin hızlandırılması, bunların uluslararası alandaki etkilerinin artması, işçi hareketinin ve genel demokratik hareketin güçlenmesi, bağlantısız ülkeler hareketinin militarizme ve yeni sömürgeciliğe karşı konumlarının pekişmesi, barış hareketinin genişlemesi, bütün bunlar Türkiye işçi sınıfının, barış ve demokrasiden yana olan öteki sosyal ve politik güçlerin mücadelesine büyük bir destek oluyor.

Belgimiz: Eşitlik, ilerleme, barış

FANNY EDELMAN

UDKF Başkan Yardımcısı
Arjantin Komünist Partisi Merkez Komitesi
Politik Komisyonu üyesi

8 Mart, Clara Zetkin'in (1857–1933) girişimiyle 1910'da Kopenhag'da yapılan sosyalist kadınların bir konferansında Dünya Kadınlar Günü olarak ilan edildi. Aradan geçen onlarca yıl, bu olayın tüm anakaralarda milyonlarca emekçi kadın için taşıdığı çığır açıcı önemi değerlendirmizi sağlıyor. Kadınlar, kapitalist ülkelerde hakları için savaşıyorlar. Sömürge boyunduruğundan kurtulmuş ülkelerde onlar, yeni bir yaşam kavgası veriyorlar. Sosyalizmin utku kazandığı yerlerde ise, devletin ve toplumun tüm faaliyetlerine katılıyorlar. 8 Mart, dayanışma ve dostluk bayramı, demokrasi, ulusal ve sosyal kurtuluş için, barış için savaşım gündür. Birleşmiş Milletler bu tarihi dünya topluluğunun takvimine yazmıştır.

Nükleer bir savaş tehlikesinin gezegenimiz üzerinde dolaştığı, uygarlığımızın, insanlığın yokolma tehdidi ile karşı karşıya bulunduğu günümüzde, Clara Zetkin'in dünya barış güçlerinin öncüleri içinde yer alan uluslararası demokratik kadın hareketine yaptığı büyük katkısı tüm önemiyle görmekteyiz. O, yüzyılın başında şunları yazmıştı: «Dünya halkları için barış, ancak ,savaşa karşı savaş' belgisi derin, yürekten inancın hareketlendirdiği kadınların önemli bir çoğunluğu tarafından desteklendiği zaman garanti altına alınabilir.» Emperyalizmin barbarca ulusların barış içinde yan yana yaşama, işbirliği, dayanışma ve dostluk beklentilerine saldırdığı günümüzdeki durumda bu sözler özel bir anlam kazanıyor.

Clara Zetkin yaşamının 40 yılından fazlasını kadınların kurtuluşu için savaşıma, Marks ve Engels'in kadınların tam kurtuluşunun ancak işçi sınıfının misyonunu yerine getirmesinden sonra kazanılabileceği saptamasını yaymaya adanmıştır. Kadın sorununun proletaryanın sınıf savaşlarının teori ve pratiğinin ayrılmaz bir parçası haline gelmiş olması, büyük ölçüde bu eşsiz devrimcinin çabalarına bağlıdır. Günümüzde, Clara Zetkin'in vasiyetleri, onun henüz kapitalizm dünyaya egemenken bile medeni hak ve özgürlüklerini önemli ölçüde genişletmeyi sağlayan dev izleyicileri ordusu için bir kutup yıldızıdır.

Fanny Edelman devrimci savaşıma çok genç yaşta katıldı. Uluslararası tugayların bir üyesi olarak İspanya İç Savaşı'nda (1936–1939) savaştı ve uzun bir zamandan beri Arjantin Komünist Partisi'nde yönetici görevlerde bulunuyor. Kadın hareketi üzerine bir dizi kitap yazmıştır.

Büyük Sosyalist Ekim Devrimi'nin etkisiyle başlayan dünya çapındaki kurtuluş süreci kanıtladı ki, kadınlar uzun erimli toplumsal değişimler, demokrasi ve barış için tarihsel kavgada aktif bir rol oynamalıdır.

Bu bağlamda, gerçekte kadınların eşitliğini inkâr eden kapitalist toplumun normlarını ve uygulamalarını kökten yeniden ele almak gerekliliğinin altını çizmek zorunludur. Yasaların maddeleriyle gerçek arasındaki uyumdan söz ederken, burada, kadın-erkek, tüm yurttaşların eşit haklara sahip olmaları gerekliliğinin yer aldığı karmaşık bir süreç ile karşı karşıyayız. August Bebel kadınların eşitsiz konumlarının ve ezilmelerinin kökünün «bu kötülüğü yok etmeye ve kadınları kurtarmaya» gücü yetmeyen burjuva toplumunun özünde yattığını yazmıştı.

Kadınların kurtuluşu konusunun farklı yanlarını özlü bir biçimde ele almış olan Marksizm-Leninizm klasikleri, *sorunun iki cins arasındaki farkları belirleme değil, bir sosyal sorun olduğunu, bunun çözümünün ise bir bütün olarak toplumun yenilenmesinin önkoşulu olduğunu* belirtmişlerdir.

Bizim kadınların sorunlarına yaklaşımımız feminist hareket tarafından benimsenen tutumdan farklıdır. Bu hareket kadınların sömürülmesi ve ezilmesi ile kapitalist toplumun doğası arasında varolan bağları görmezlikten gelerek, bütün sorumluluğu erkeklere yüklemektedir, erkekleri kadınlara baskı yapmak»la suçlamaktadır. Feministler, kapitalist toplumun niteliklerini hesaba katmadan çeşitli istemler ileri sürüyorlar ve böyle bir tutumla kadınların bilinç düzeyinin düşmesine yol açıyorlar. İsteyerek ya da istemeyerek bunlar (birçok feminist grubun çıkışlarının tam bir samimiyetle yapıldığında kuşku yoktur) emekçi kadınların gerçek sorunlarını küçümseyerek, bunların kendilerini aşağılayan gerçek suçlulara karşı savaşımdan yalıtıyorlar. Böyle sonuçlar çıkaran komünistler feminist hareketlerle ve kadın hareketinin öteki akımlarıyla ortak eylemlerde bulunmayı kesinlikle engellemiyorlar.

Öte yandan şu olgu da gözönünde bulundurulmalıdır: Emperyalizm, her araca başvurarak, uluslararası demokratik kadın hareketlerinin ulaşmak istedikleri ülküleri çarpıtmaya çalışmaktadır. Burjuva propogandası çeşitli politik-ideolojik ve kültürel yöntemlere «beyin yıkamak», halkların özgürlük savaşlarını, demokratik kadın örgütlerinin soylu amaçlarını karalamaya çalışıyor.

Demokratik kadın hareketlerinde etkileyici ilerlemeler kaydedilmiştir. «Kadın, erkeğe türün devamı için verilmiştir, bu nedenle onun malıdır» türünden görüşlerin egemen olduğu zamanlar bir daha geri gelmeyecek biçimde sona ermiştir. Kadınların çağdaş dünyanın ekonomik, sosyal, politik ve kültürel yaşamındaki rolü kökten değişmiştir. «Zayıf cins» şimdiki ilerlemenin, demokrasinin ve barışın aktif bir gücü olmuştur. Bu kadınları, kendi benliklerini geliştirmeye, güvenlik altına almaya, günlük sava-

şimlarıyla kendilerine yeni nitelikli, daha adil ve mutlu bir yaşam sağlamaya çalışıyorlar.

Buna dayanarak, *bugün dünyada kelimenin gerçek anlamıyla kadınların kurtuluşunu sağlayabilecek koşulların var olduğunu söylemek olanaklıdır*. Bu, yığınların bilincinde ve somut eylemlerinde görülüyor, bu, kapitalizme karşı ve barış için savaşımı daha da güçlendiriyor. Geçiş çağı olan çağımızı belirleyen de bu dönüşüm sürecidir.

Uluslararası alanda sosyalizm ve barıştan yana yeni bir güçler oran-tısı oluşmuştur Ulusal kurtuluş, bağımsızlık, halkların kendi yazgılarını belirleme savaşımı güçlü bir biçimde büyüyor. Barış hareketinin potansiyelleri güç kazanıyor. İşçi sınıfının ve halk yığınlarının öteki kesimlerinin yaşamsal gereksinimlerinin karşılanması için, toplumsal ilerleme için, savaş, emperyalist sömürüye, nükleer şantaja saldırıya ve ezgiye karşı eylemlerinin tırmandığına tanık oluyoruz. Tüm bunlar kadınları, hem kendi hakları için, hem de insanlığın yazgısı için savaşıma çekiyor.

«Tüm kurtuluş hareketlerinin deneyimi göstermiştir ki» diyor V. İ. Lenin, «bir devrimin başarısı, kadınların buna ne ölçüde katıldığına bağlıdır.» (1) Bu sözler, pratik tarafından kanıtlanmıştır, kanıtlıyor.

Herkes kadınların Küba devriminde oynadıkları rolü biliyor. Onlar silah elde ülkelerinin özgürlüğü ve bağımsızlığı için savaştılar. Okuma-yazma bilmezliğin ortadan kaldırılması hareketinde aktif oldular, bugün de ekonomik kalkınmayı ilerletme çalışmalarına aktif olarak katılıyorlar. Fidel Castro'nun, Küba Komünist Partisi'nin 3. Kongresinde «Küba kadınlarının devrimde ve partinin öne koyduğu tüm görevlere bütün bu yıllar boyunca katılmaları, hayranlık ve evrensel bir saygınlık uyandırıyor» (2) demesi için her türlü neden vardır.

Birçok Nikaragualı kadın Somoza diktatörlüğüne karşı gerilla savaşına ve Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi'nin oluşturulmasına doğrudan katılmıştır. Bu Orta Amerika cumhuriyetinde kadınlar devrimci dönüşümler sürecine katılıyor, ABD emperyalizminin ve onun kuklalarının ülkelerine karşı uyguladıkları planların suya düşürülmesine yardımcı oluyor. Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi'nin önderlerinden olan Tomas Borge, kadınların devrime yaptıkları gözle görülür katkılarıyla özgür bir Nikaragua'nın kurucularının en ön sıralarında yer alma hakkını kazandıklarını söylemiştir.

Angola'nın bağımsızlığını ilan eden Angola devriminin önderi Agostinho Neto, Angola Halk Cumhuriyeti'nin kadınların kurtuluşunu sağlamak ve onların kurtuluş savaşına, paralı asker çetelerine karşı halk direnişine

(1) V. İ. Lenin, Tüm yapıtlar, c. 37, s. 186 (Rusça, 19 Kasım 1918'de «Tüm Rusya Kadın Emekçilerinin 1. Kongresi'nde yaptığı konuşma»dan).

(2) Informe central, III congreso del Partido Comunista da Cuba, Havana, 1986, s. 80.

ve Güney Afrika ırkçılarının saldırgan eylemlerine karşı savaşıma katılarak elde ettikleri haklarını korumak için herşeyi yapacağını ilan etmiştir.

Bir zamanlar horlanan Afganistan kadınları yeni yaşamın güvenilir bir dayanağı olmuşlardır. Karşı devrimcilere karşı erkeklerle omuz omuza savaşanlara, yüksek öğrenim kurumlarında okuyanlara ve fabrikalarda ve yapım işlerinde çalışanlara karşı hiç kimse «kölelerin kölesi» damgasını vuramaz.

Yıllardır binlerce kadın Afrika Ulusal Kongresi'nin saflarında Güney Afrika'nın özgürlüğü için savaşıyor. Şu anda apartheid rejimine karşı başkaldıran yurtseverlerin bir sembolü olan Winni Mandela esinlendiriyor.

Tüm Latin Amerika'da da kadın hareketinde önemli değişiklikler olmuştur. Geçmişte, gericiлик çok sayıda kadını kendi amaçları için kullanmıştı. Bugün ise, kadın hareketi önemli ölçüde geniş bir sosyal tabana dayanıyor ve bizzat hareket politik bakımdan daha da olgunlaşmıştır. Çalışanların yaklaşık yüzde 30'unu kadınların oluşturduğu benim ülkem olan Arjantin'de de, bu, kanıtlanıyor.

1947'de kurulan Arjantin Kadınlar Birliği, emekçi kadınların dikkatini yalnızca ulusun başlıca sosyal sorunlarına değil, aynı zamanda bu sorunların çözümü için çabalara da çekmiştir. Diktatörlüğün karanlık yıllarındaki baskılara ve ezgiye karşın, Kadınlar Birliği'nin temel örgütleri çalışmaya devam etmiş, «Aqui Nosotras» dergisi yayınına sürdürmüş, insan haklarını savunmak için, tutuklananlar ya da haklarında «kayboldu» denilen yurtseverler için çok şeyler yapılmıştır. Politik Kadınlar Örgütü, daha çok sayıdaki kadını despotluğa karşı eylemlere çekmek için kuruldu. Bu örgüt Arjantin Kadınlar Birliği ile birlikte binlerce Arjantinli kadını, İngiltere ile Arjantin arasındaki çatışma sırasında ulusal egemenliği, bölge ve dünya barışını korumak için harekete katmıştır.

Arjantin Kadınlar Birliği sürekli anaların ve çocukların haklarını korumak için, kadınlara ailede ve devlette eşitliği kazanmaları için girişimleriyle kamuoyu yaratıyor. Gericilik ise, kendi payına «ılımlılığı» propaganda ederek, Arjantin kadınlarını kamu faaliyetlerinden uzaklaştırmaya çalışıyor.

Arjantin Komünist Partisi'nin 16. Kongresine (Kasım 1986) sunulan MK raporunda şöyle deniyor: «Kadınların kurtuluşu için savaşım, işçi sınıfının, tüm halkın savaşımının bir parçasıdır. Amaçlarına ulaşabilmek için kadın hareketi yazgısını proletaryanın yazgısıyla birleştirmelidir. Barışı, mutluluğu, ilerlemeyi, yiyecek, iş ve eşitliği güvence altına alan bir devrim olmadan kadınlar kurtulamaz.»⁽³⁾

(3) Frente y acción de masas por la patria liberada y el socialismo, Informe del Comité Central del Partido Comunista al XVI Congreso Buenos Aires, 4 Kasım 1986, s. 7-E, 8-E.

Bu kongrede, «kadın hareketinin örgütlenmesi sorununa karşı pasiflik ve kayıtsızlık, çalışmamızın bu alanını küçümsemek ya da bu hareketi yalnızca bizzat kadınların bir işi olarak görmek parti üyeliğiyle bağdaşmaz» (4) denmiştir.

Bir Ulusal ve Sosyal Kurtuluş Cephesi oluşturmak gibi son derece önemli bir hedef koyan kongre, burada Arjantin kadınlarının önemli rol oynamaları gerektiğini, ve kadın komünistlerin de işçi kadın yığınlarının dev enerji potansiyelini harekete geçirmek için ellerinden geleni yapmaları gerektiğini belirtti.

Kadın hareketinin niteliğindeki değişiklik, yalnızca Arjantin'de görülüyor. Bu, Brezilya'da, Venezuela'da, Peru'da, Ekvador'da, Şili'de ve öteki Latin Amerika ülkelerinde yapılan birçok ulusal kongre ve toplantılarda da ortaya konmuştur. Hareketimizin sorunları 1985 Haziranında Havana'da yapılan bir toplantıda ayrıntılarıyla tartışıldı. Bu toplantıya Latin Amerika ve Karayiplerden 39 ülkeden (bu çok önemlidir) delegeler katıldılar. Latin Amerikalı kadınlar Nairobi'deki Dünya Kadınlar Konferansı'na (Haziran 1985) aktif katkıda bulundular, ekonomik bunalım, dış borçlar, silahlanma yarışının durdurulması ve halklar arasında barışın korunması konularını gündeme getirdiler.

Kadınların sınıf savaşımına, antiemperyalist harekete ve barış savaşımına yığınsal katılımı toplumsal yenilenme çağımızın temel çizgilerinden birini oluşturuyor. Şu anda kadın hareketi, başlıca toplumsal-politik güçlerden birisidir. Hiçbir zaman bugünkü kadar geniş olmamıştır, hiçbir zaman bu denli güçlü bir birlik arzusu sergilememiştir.

1945'te, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra kurulan Uluslararası Demokratik Kadınlar Federasyonu dünya ölçüsünde milyonlarca kadını birleştirmiştir. Her ikisi de Birleşmiş Milletler Örgütü tarafından «Eşitlik, İlerleme ve Barış» belgisi altında ilan edilen Uluslararası Kadın Yılı'nın (1975) ve Kadın Onyılı'nın (1975–1985) girişimcilerinden birisi olarak federasyonumuz birlikçi ruhunu, geniş temsil yeteneğini, etkisini ve dinamizmini bir kez daha kanıtladı.

Birçok nedenlerden dolayı şimdiye kadar UDKF tarafından ilan edilen amaçlar hâlâ elde edilememiştir ve gündemde durmaktadır. Ne ki dünya çapında kadın hareketinin birliğini güçlendirdik ve yeni kadın kesimlerini harekete çektik. *Şimdi onlar sosyal ve ekonomik eşitlik savaşımının yalnızca yasalarla sağlanamayacağını, bunun büyük ölçüde toplumun sosyal adalet temelinde kökten yeniden yapılandırılması savaşımıyla içiçe geçmesine bağlı bulunduğunu kavramaya başlıyorlar.*

Federasyonun yüzyılın sonuna kadarki amaçları, nükleer savaş tehlikesini yoketmeye, uzayın silahlandırılmasını önlemeye, yumuşamaya ve ulus-

(4) Agy, s. 14-G.

lar arasında barışçı işbirliğine doğru bir dönüşümü sağlamaya, ırkçılığa ve uğursuz apartheid rejimine son vermeye, yeni bir uluslararası ekonomik düzen kurmaya, insan haklarının güvence altına alınmasına yardımcı olmaktadır. Bu amaçlar, bizim programımızın olgunluğunu ve geniş kapsamlı karakterini ortaya koyuyor.

Bu yıl UDKF'nin Moskova'da yapacağı Dünya Kadınlar Kongresi açıktır ki, demokratik kadın hareketinin daha da büyümesine, kadınları eşitlik için savaşımına ve herkese daha iyi bir yaşam savaşımına katkıda bulunacaktır.

TÜSTAV

Sosyalizm yolunda

NGUYEN THI DINH

*Dünya Demokratik Kadınlar Federasyonu Başkan yardımcısı,
Vietnam Komünist Partisi Merkez Komitesi üyesi,
Vietnam Kadınlar Birliği Başkanı*

Kadının toplumdaki durumunu Marksizm, insanlığın tarihsel gelişmesiyle sıkı bir bağ içinde ve değişik sosyal-ekonomik formasyonlarda beliren somut koşullara göre ele almaktadır.

Kapitalizm öncesi aşamada sorun, genellikle kadının bütün toplumda değil, yalnızca aile içindeki rolünün belirlenmesine indirgeniyordu, çünkü kadının faaliyeti, çok ender durumlar dışında, ev işleriyle sınırlı kalıyordu. Devlet ve kilise, yasalar ve ahlâk anlayışları kadını daima küçültücü durumlarda bırakarak, bu duruma boyun eğmek istemeyenleri acımsızca mahkûm ederek, cinsler arasındaki eşitsizliği teşvik ediyordu.

Kapitalizm ise, kadınları geniş ölçüde üretim alanına çekmeye ve onları hem işyerinde, hem de ev işlerinde olmak üzere çifte boyunduruk altına alarak, kadın emeğini sövmürmeye başladı. İlerici kamuoyunun baskıları karşısında kadınların medeni ve politik hakları biçimsel olarak tanında ve genişletildi. Ancak sömürünün egemen olduğu devletlerde bugün de erkek-kadın ayırımı, biraz daha başka, dış görünüşüyle daha makul biçimlerde olsa da, fiilen yapılıyor.

Ve özel mülkiyete dayalı sömürünün tamamen ortadan kaldırıldığı ülkelerde emekçi kadın gerçek anlamda özgürlüğe kavuşabilir ve erkekle eşit olarak maddi ve manevi yaşamın tüm alanlarına katılabilir. Ne ki sosyal kurtuluş kendiliğinden gelmiyor, bunun için savaşmak gerekiyor. İşte bu nedendir ki, *kadın hareketinin amaçları işçi sınıfının devrimci ödevleriyle çalışıyor. Kadın sorunu ise, proleter devrimi ve bu devrimin yedek ve ana güçleri, sosyalizm ve komünizm kuruculuğu sorununun ayrılmaz bir parçasını oluşturuyor.*

Nguyen Thi Dinh, Vietnam halkının devrimci kurtuluş hareketinin seçkin liderlerinden biridir. Ağustos 1945 devrimine aktif katılmış, Amerikalı saldırganlara karşı silah elde savaşan silahlı kadın birliklerini örgütlemiştir. Bugün general rütbesine sahiptir. Üçbuçuk yıl zindanlarda tutulmuştur. ABD'nin saldırısı sırasında eşini ve oğlunu yitirmiştir.

1975 zaferinden ve Vietnamin birleşmesinden bu yana büyük bir toplumsal-politik çalışma yürüten Nguyen Thi Dinh VKP MK üyesi, Devlet Konseyi üyesi ve VSC Halk Meclisi üyesidir. Kendisine «Halklar arasında barışı güçlendirmeye» uluslararası Lenin ödülü verilmiştir.

Bununla ilgili olarak V. İ. Lenin'in şu sözlerini hatırlatmak istiyorum: «Kadınları toplumsal görevlere, milis kuvvetlerine, politik yaşama çekmeden, kadınları ev işlerinin ve mutfağın kahredici ortamından kurtarmadan gerçek özgürlük sağlanamaz, sosyalizmi kurmak bir yana, demokrasi bile kurulamaz.» (1)

Bu görevler Vietnam kadınlarının tarihsel yazgısıyla yakından ilgilidir. Bundan 60 yıl önce Ho Shi Minh, Çinhindi'nde halk yığınları arasında Marksist-Leninist öğretiyi yayma çalışmaları sırasında, Rusya'daki devrimin kısa bir zaman içinde zafer kazanmasının ve sapaşğlam ayakta kalmasının, önemli ölçüde, devrime kadın ve genç kızların aktif katılımı sayesinde olduğunu yazıyordu. (2) Böyle bir olguya Vietnam devriminde de tanık olundu. Partimizin ve halkımızın büyük önderi şunu vurguluyordu: «Kadınlar büyük ıstırap çekmektedirler ve bu yüzden onlarda devrimci savaşım ruhu çok güçlüdür. Onlar devrimin önemli bir gücüdür, onların katılımı olmadan devrim zafer kazanamaz . . . Eğer kadınlar özgür olmak istiyorlarsa, ayağā kalkmalıdırlar ve kendi halkının ve sınıfının devrimine katılmalıdırlar.» (3)

Bu konuya ilişkin Marksist-Leninist görüşler Vietnam Komünist Partisi'nin (VKP) pek çok belgesinde yansımaları bulmuştur. Örneğin, daha 1930'da, VKP'nin (4) kuruluşundan hemen sonra kabul edilen belge bunlardan biridir. Merkez Komitesi Plenumu'nun kadınların seferber edilmesine ilişkin kararında, kadınları devrimci savaşıma kazanma, erkek-kadın ayırımına son vererek gerçek özgürlüğü ve eşitli sağlama, yeteneklerin serpilip gelişeceği koşulları yaratma gerekliliği vurgulanmıştır.

Benzer yaklaşımı partimizin tüm Kongre kararlarında ve belgelerinde izlemek mümkündür. Örneğin VKP'nin 6. Kongresi'nde (Aralık 1986) ülkenin sosyal-ekonomik gelişmesine ilişkin görevlerin ancak toplumsal yığın örgütlerinin, bu arada kadın örgütlerinin aktif eylem ve çabalarıyla, çeşitli halk kesimlerinin özelliklerinin daha tam olarak dikkate alınmasıyla başarılı bir biçimde yerine getirilebileceği belirtiliyor. Bu da, ülkenin kuruluşu davasına kadınların yaptığı büyük katkıya, ulusal-demokratik ve sosyalist devrimdeki rollerine verilen değerin yeni bir ifadesi olacaktır.

1945 Ağustos Devrimi Vietnam halkının önünde yeni çağı, ulusal bağımsızlık, özgürlük ve sosyalizm çağını açtı. Kadınların ailede ve toplumda eşitliği yasalarla perçinlendi. Anayasa'nın ilgili maddelerinde şu hükümlere yer verildi: «Kadınlar ve erkekler politik, ekonomik ve kültürel yaşamın tüm alanlarında, toplumda ve ailede eşit haklara sahiptirler . . . Kadınlar ve erkekler eşit işe göre eşit ücret alırlar. Anneler doğumdan

(1) V. İ. Lenin, Tüm Yapıtlar, c. 31, s. 51.

(2) Bak: «Vietnam Kadın Hareketinin Tarihi», c. 1, Hanoy, 1981, s. 39-40.

(3) Ho Chi Minh, Tüm yapıtlar, c. 2, Hanoy, 1981, s. 215, 219.

(4) 1930-1951 yılları arasında partinin adı Çinhindi Komünist Partisi idi. 1951-1976 yılları arasında ise Vietnam Emekçi Partisi idi. (Not Red.)

önce ve doğumdan sonra tüm ücretli izin hakkına sahiptirler ... Devlet ve toplum doğumevleri, çocuk yuvaları ve kreş ağını geliştirmekle yükümlüdür ... Evlilik ve aile devletin koruması altındır.» 1960'ın başlarında, feodal kalıntıları ortadan kaldırmak amacıyla «Medeni Nikah ve Aile Yasası» çıkarıldı.

Ancak, barış ve mutlu yaşam koşullarında gerçekleştirilmeye başlanan devletin bu girişimleri iki büyük emperyalist devletin, önce Fransa'nın, daha sonra da ABD'nin saldırıları yüzünden kesintiye uğradı. *Tüm savaş yılları boyunca Vietnam kadınları, Vietnam halkının özgür ve eşit haklı evlatları olarak, işgalcilere karşı direniş hareketine büyük bir özveriyle katıldılar, cepheye gidenlerin yerini doldurarak cephe gerisinde gece gündüz demeden çalıştılar, yaralıları yardımda bulundular, tek başlarına çocuklarını yetiştirdiler, eğittiler.* Ülkenin kuzeyinde ve güneyinde kasaba ve köyleri savunan kadın halk milis kuvvetlerinde yer alan, işgal altındaki bölgelerde düşmanla çarpışan özel birlik ve gerilla gruplarına katılan kadınlarımızın tam sayısını vermek olanaksızdır.

Topçu kadın birlikleri ABD'nin deniz filolarına bağlı savaş gemilerine ve uçaklarına karşı çetin çarpışmalarda sayısız kahramanlıklar gösterdiler. Genç kızların oluşturduğu gönüllü müfrezeler bomba yağmuru altında, yayılım top ateşleri altında cephenin ön kesimlerine giden yolları, bu arada Troung Son sıradağlarından geçen ve Ho Chi Minh adını taşıyan meşhur stratejik yolu döşediler. Onlar sırtlarında cephane ve gıda maddeleri taşıyarak cepheye ulaştırdılar. Onlar, kendileri aç kalarak, dondurucu soğuğa ya da kavrucu sığağa rağmen her pirinç tanesini, her mermiyi ve giyim eşyasını tasarruflu kullanarak ve koruyarak halk ordusunun savaşçılarına ulaştırdılar.

Köprüleri, yol kavşaklarını savunma görevini üstlenen nice genç kızlarımız düşman karşısında tek adım gerilemediler, askeri birliklerin ve sivil halkın gereksinimlerini karşılayan, cephane ve erzak yüklü araçların gidiş gelişini aksatmamak için onlar köprüleri ve yolları zamanında onardılar.

Düşmanın cephe gerisinde kadınların oluşturduğu gizli bağ ve haberleşme ağı sayesinde askeri birliklerimiz düşmana beklenmedik bir anda öldürücü darbeler indiriyor, düşman saflarında panik yaratıyor ve böylece 1975 ilkbaharındaki büyük taarruz için elverişli koşullar oluşturuluyordu.

Halk arasında «uzun saçlılar ordusu» diye bilinen kadın birliklerini anımsamadan geçemeyiz. Bu silahsız kadınlar kukla hükümetin kiralık askerlerinden oluşturulmuş kırım mangaları karşısında canlı duvar oluşturarak bunları gerilemeye zorluyor, tamamen geri püskürtüyorlardı. Zindanlarda ve sürgünde, «kaplan kafesleri» denilen hücrelerde caniyane işkencelerden geçirilen nice kadın büyük dayanıklılık, direnç örnekleri veriyor, «devrime ihanet etmektense, ölmek daha iyidir» andına sadık

kalıyorlardı. Bu kahramanlıkları halkımız hiçbir zaman unutmayacaktır. «Amerikaya karşı anayurdu savunma ve kurtarma savaşında cesaret ve yiğitlik örnekleri veren» Viyetnamlı kadınlardan yiğitlik içinde «gerçek kahraman, boyun eğmeyen, ülkesine ve halkına sadık, yiğit» diye bahsediliyor.

Yurdumuz, öz evlatlarının, bacılarımız ve kızlarımızın bu büyük hizmetlerine yüksek bir değer biçti. Birliğimize, ülkenin en büyük ödülü, «Kızıl Yıldız» ödülü verildi. 11 kadın kolektifi ve 122 kadın «Silahlı Kuvvetler Kahramanı» nişanıyla ödüllendirildi. 4 bin kadına düşman birliklerini, tank ve uçaklarını yoketmede gösterdikleri kahramanlıktan dolayı «Yiğitlik» nişanı, 5 bin kadına da «Emek Yarışmalarında Birincilik» ödülü verildi.

Zaferden sonra Vietnam emekçilerin toplumun gelişmesindeki yeni dönemin ödevlerini, yani tüm ülke çapında sosyalizmi kurma ve sosyalist vatani savunma görevlerini çözmeye koyuldular.

Bu yolda da biz hala yıkıcı savaşın o ağır sonuçlarıyla ve sık sık uğradığımız doğal afetlerle karşılaşyoruz. Ekonomimiz hala zayıftır, istikrarsızdır, hızla artan nüfusumuz ciddi maddi güçlüklerle karşı karşıya gelmektedir. Bu koşullarda Vietnam kadınları yüksek bilinçlilik örnekleri veriyor, kendi politik ve toplumsal görevlerine sorumluluk duygusuyla yaklaşıyor, üretim ilişkileri, bilimsel-teknik ve kültürel-ideolojik alanlarda olmak üzere üç devrimin gerçekleştirilmesine katkılarda bulunuyorlar.

Bağımsızlık, özgürlük ve sosyalizm kuruculuğu toplumumuzun sosyal-ekonomik yapısında önemli değişikliklere yol açtı. Tüm emekçiler kendi yazgılarını özgürce belirleme hakkına sahiptirler. Yurttaşlar arasında eşitlik ilkeleri giderek yerediyor, girişimciliğin ve yeteneklerin gelişmesi için elverişli koşullar yaratılıyor. Yeni toplum düzeni kadın emeğinin kurtuluşunun temellerini atmış bulunuyor. Çocuk yuvası ve kreşlerin çoğalması, kültür ve sağlık merkezlerinin, eğitim ve öğretim kuruluşlarının sayısının artması, bir ölçüde kadınların aile ve ev işlerini hafifletiyor, onlara dinlenme, eğitim ve sağlıklarını güçlendirmeleri için daha fazla serbest zaman sağlıyor.

Sosyalist devlet bizim hak ve çıkarlarımızı savunuyor, kültür, bilimsel-teknik ve mesleki bilgi düzeylerimizi artırmada yardımcı oluyor. Bugün Vietnam Sosyalist Cumhuriyeti'nde lise ya da mesleki-teknik okul mezunu olan işçilerin yüzde 58'ini, yüksek okul ve üniversite mezunu olanların da yüzde 33'ünü kadınlar oluşturuyor. Bunlardan pek çoğu doçent, profesör, bilim alanında doktor aday ve doktor ünvanına sahip bulunuyor. Bu önemli bir gelişmedir, zira geçmişte kadınlar arasından yetişmiş böyle uzmanlar fiilen yok denecek kadar azdı, yüksek öğrenimli kadınların sayı bir elin parmakları kadar azdı. 1945 devrimine kadar nüfusun yüzde 95'i, kadınların ise yüzde 99'u ilk öğrenimi bile hayal edemiyordu.

Şimdi devlet sektöründe çalışanların %46'sını, kooperatiflerde çalışan-

ların ise %60'ını kadınlar oluşturuyor. Tarım, hafif sanayi, el zanaatları, ticaret, eğitim ve sağlık hizmetleri gibi çok önemli alanlarda çalışanların çoğunluğunu da kadınlar oluşturuyor. Modern üretimde önceleri kadınlar yardımcı işler yapıyordu. Ama onların bilgiye susamışlıkları ve çalışkanlıkları, onların işinin eri olan uzman işçiler haline gelmelerine yardımcı oldu. Tarım sektöründe kadınlar eski, tek mahsul yetiştirme sisteminin yeni sistemiyle, çokyanlı, entansif ve uzmanlaşmış üretim yapan sistemle değiştirilmesinde belirleyici rol oynuyorlar. Ulusal azınlıklardan kadınların zamanını yaşamış, eski alışkanlık ve gelenekleri bir yana bırakarak, göçebe yaşam tarzından vazgeçip bir yere yerleşmeleri ve tarımda çalışmaya, pirinç üretimine aktif katılmaları çok önemli bir gelişmedir.

Kadınlar Birliği'nin çağrısı üzerine halkın giyecek gereksinimlerinin daha iyi karşılanması için dokumacılık ve ipekçilik gibi eski geleneksel işletmecilik alanları yeniden canlandırılıyor. Birçok zanaatçı kooperatifi şimdi yalnız ülke pazarında değil, yurtdışında da aranan mallar üretiyor.

Giderek daha çok kadın devlet organlarında ve ekonomi birimlerinde yönetici göreve getiriliyor. Kadınların bakan yardımcısı, sanayi işletmesi müdür yardımcısı olması, bilimsel araştırma enstitüsü, yüksek okul yöneticisi ya da il ve kent halk komiteleri başkanı, tarım ve ticaret kooperatifi başkanı olması kimseyi şaşırtmıyor.

Vietnam kadınlarının bilincinin yükselmesinde, kadın haklarını, ana ve çalışan kadın olarak haklarının savunmalarında Kadınlar Birliği önemli rol oynuyor. 56 yıllık varlığı boyunca Vietnam Kadınlar Birliği, Vietnam halkının devrimci savaşımına aktif katıldı, geniş kadın kesimlerini özgürlük ve eşitlik için örgütledi, eğitti, onları savaşıma seferber etti.

Vietnam Kadınlar Birliği, şimdi sıralarında 10 milyon kişiyi birleştiriyor. Birlik'in çalışmalarının ana içeriğini, «Yeni kadınlar anayurdu kuruyor ve savunuyor» belgisi altında yığınsal bir hareket yaratma çabası oluşturuyor. Biz şunu çıkış noktası yapıyoruz: Sosyalist Vietnam'ın her kızı, bilinçli bir yurttaş ve yurtsever, ideolojik bakımdan hazırlıklı, işe yaratıcı yaklaşan bir kişi olmalıdır. O, kişisel çıkarlarını, kolektifin ve toplumun çıkarlarıyla ustaca bağlamayı bilmelidir, yaşamın bütün alanlarında bilgisini arttırmalıdır. Aynı zamanda o, mutlu bir aile, herkesin eşit hakka sahip olduğu, herkesin birbirine saygı ve sevgi beslediği bir aile yaratan örnek bir anne, örnek bir eş olmalıdır.

Kadınlar Birliği, Vietnam Komünist Partisi'nin belirlediği görevleri yerine getirmede üzerlerine düşeni yapmaları için kadınlara yardım ediyor. Üretim alanında yüksek başarı sağlama yönündeki yarışma büyük gelişme gösterdi. «Üretilen malın kalitesi ve emek üretkenliği, kadınların bilinçliliğinin ölçütüdür» belgisi giderek daha çok kadın tarafından özüm-seniyor.

Kadınlar Birliği çocuklu kadınlara yardım etmek amacıyla çocuk bakımı

ve eğitimi kursları düzenliyor. Son üç yıl içinde 5,5 milyon kadın bu eğitim kurslarından geçti. Biz annelerin ve çocukların sağlığını koruma kurumlarıyla işbirliği yapıyoruz, poliklinik ve hastanelerde kadın hastalıkları, çocuk hastalıkları bölümlerindeki çalışmaların iyileştirilmesi için çalışıyoruz.

Ülkemiz, bugün de gerici güçlerin baltalama eylemlerine karşı koymak, her tür saldırıyı püskürtmeye hazır olmak zorundadır. Bu koşullarda Kadınlar Birliği, sınır bölgelerinde görev yapan askerlere büyük bir dikkat ayırıyor, görevlerini gerektiği gibi yerine getirmeleri için kendilerine maddi ve manevi yardım ve destek gösteriyor. Kadınlar silahlı kuvvetlerin gereksinimlerini karşılayacak alanlardaki üretime katılıyorlar, savaşta şehit düşenlerin ya da yaralananların ailelerine yardım ediyorlar, yetim kalan çocukların bakımını sağlıyorlar.

Tüm bunlar «Anayurdu Kuran ve Savunan Kadınlar» hareketinin bileşenlerini oluşturuyor. Bu harekete katılan emekçi kadınlar politik ve moral bakımdan daha da olgunlaştılar. Beş yıllık süre içinde 4,5 milyon kadına «Yeni kadın» unvanı verildi. Bu, geniş yığınların ülkenin gerçek gereksinimlerini iyi kavradığına tanıklık etmektedir.

Vietnam, kuşkusuz, bugün de birçok güçlüklerle karşı karşıyadır. Vietnam Komünist Partisi 6. Kongresi bunları enine boyuna inceledi, değerlendirdi. Kongrede özellikle üretim ve sermaye yatırımlarının verimliliğinin düşük düzeyde olduğu, malların kalitesinin istenilen düzeyde olmadığı, doğal kaynakların akıllıca kullanılmadığı, israfı yol açıldığı belirtildi. Mal-para dolaşımını alanında ciddi eksiklikler vardır. Dağıtım alanı hâlâ düzene sokulamamıştır. Bu da üretime ve halkın yaşamına olumsuz etki yapmaktadır. Enflasyon artmaya devam ediyor, fiyatlar hızla artıyor. Çalışabilir nüfusun önemli bir kısmı tamamen ya da kısmen işsiz durumdadır. Parti kadrolarının ve devlet memurlarının görevini kötüye kullanması ve rüşvet alma gibi olayların önlenmesi için her zaman kararlı biçimde ve zamanında harekete geçilmiyor. Çocuk yuvaları, okullar sistemi, hizmetler alanı da dahil sosyal altyapı yeterince gelişmemiştir. Bu da kadınların ekonomi alanında, toplumsal alanda çalışmalarını önemli ölçüde sınırlamaktadır. Ağır ve büyük gayret isteyen kol emeği kullanılan küçük işletmelerin yaygın olması da kadınların sağlığına olumsuz etki yapıyor.

Bütün bu sorunlar partinin ve devletin dikkat merkezinde yer almaktadır. Bu sorunların çözüme bağlanması, kadının kurtuluşu sürecinin hızla gelişmesine, yaşamın bütün alanlarında kadınların hak ve olanaklarının daha tam olarak gerçekleşmesine yardım edecektir.

Bizim bu isteklerimiz, bu yöndeki planlarımız, ancak yeryüzünde barış korunursa gerçekleşebilir. Bilim ve tekniğin eşi görülmedik bir gelişme gösterdiği çağımızda, savaş, eğer patlak verirse, bir anda bütün insanlığı yok edecektir. Barışı korumak, nükleer savaş tehlikesinin ortadan kaldırıl-

ması için savaşmak, bütün sağduyu sahibi insanların görevidir. *Barış olmadan, eşitlik ve ilerleme de olamaz. Barış, insanlığın varlığını sürdürmesi demektir, yeni bir dünya kurulmasının zorunlu önkoşuludur.* Biz Mihail Gorbaçov tarafından ileri sürülen Sovyetler Birliği'nin 2.000 yılına kadar yeryüzündeki bütün nükleer silahların ortadan kaldırılmasını öngören barışçı girişimlerini yürekten destekliyoruz.

Fransız sömürgecilerine ve Amerikan emperyalistlerine karşı 30 yılı aşan savaş yıllarının ağır sınavından geçen Vietnamlı kadınlar, barışın değerini herkesten daha iyi biliyorlar ve onu korumaya olağanüstü büyük önem veriyorlar. Ülkemizde her gün milyonlarca kadın Birleşmiş Milletlere dünyada barışın korunmasını isteyen mektuplar gönderiyor. Bütün ülke çapında çok sayıda savaş karşıtı toplantı, miting ve yürüyüş düzenleniyor.

Biz, sosyalist ülkeler kadınlarıyla, yeryüzündeki bütün ilerici, demokratik güçlerle aynı saflarda yer alıyoruz. UDKF'nun 1985'te yükselttiği «Halkların barış koşullarında yaşaması için savaşalım» çağırısı ülkemizde geniş destek gördü. Biz, dünyanın beş kıtasından, özellikle de Asya ve Pasifik Okyanusu bölgesinden, özgürlük, ulusal bağımsızlık, demokrasi ve toplumsal ilerleme için savaşım veren çok sayıda kadın örgütü ve antiemperyalist hareketle iöbirliğini güçlendiriyoruz. 1984 yılında Vietnam Sosyalist Cumhuriyeti'nde düzenlenen «Eşitlik, ilerleme ve barış» konulu seminer de buna katkıda bulunmuştur.

Barış, yeryüzündeki bütün kadınların isteğidir. Barışı korumak demek, ulusal ve sınıfsal ezgiyi ebedileştirmek isteyen tekelci sermayenin ve uluslararası gericiliğin saldırgan planlarına karşı savaşım vermek demektir. Ulusal ve sosyal kurtuluş savaşımına, yeni bir dünya kurma savaşımına katılmak, kadınları özgürlüğe ve eşitliğe götüren biricik yoldur.

Kadınların kurtuluşu sorunları

Portekiz Komünistlerinin Yaklaşımı

«AVANTE!»NİN BİR İNCELEMESİ

Kadınların, Portekiz'in politik ve sosyal yaşamında oynadıkları rol, çalışma hayatında ve aile içindeki konumları, özgül hak ve çıkarlarının korunması, Portekiz Komünist Partisi'nin merkez organı «Avante!» de sürekli olarak ele alınan konulardır. Ancak gazetenin, bu konuyu ele alan 1986 yılında yayınlanan son sayılarından biriyle ülke çapında dikkatleri üzerine çektiğini söylersek abartma yapmış olmayız. «Avante!», söz konusu bu sayısında, Portekiz Komünist Partisi tarafından düzenlenen, Nisan sonrasındaki Portekiz'deki kadınların kurtuluşu sorunlarını konu alan bir konferansa sunulan tebliğleri yayınlıyordu.

Pek çoğu komünist olmayan binlerce insanın taslak halindeki belgelerin görüşülmesi sürecine ve konferanstaki tartışmalara yaratıcı katılımları, gündemdeki sorunların genişlik ve derinliği, Portekiz Komünist Partisi'nin kadınların kurtuluşu doğrultusundaki çabalarının temel yönelimi için konferansın aldığı kararlar ve öneriler, bu forumu ulusal önemde bir olay haline getirdi.

Konferansın açılışında, PKP Merkez Komitesi Sekreterliği ve Politik Komisyon üyesi Dominges Abrantes, görüşmeler sürecinin kadının kurtuluşu sorununun karmaşık ve hatta tartışmalı doğasını sergilediğine işaret ettikten sonra, şöyle dedi: «Tartışmalar her durumda pürüzsüz olmadı. Çok çeşitli, çoğu kez birbirinin karşıtı olan görüşler dile getirildi, ateşli tartışmalar oldu, kuşkuların, soruların doğduğu oldu. «Tüm bunlar tartışılan sorunun karakterinden, tartışmalara katılan parti üyelerinin sosyal, kültürel düzeyleri ve sınıfsal kökenleri arasındaki farklılıklardan ve alışılmış düşünce kalıpları, gelenekler ve hatta çeşitli bölgelerdeki sosyal faktörlerin etkisi bakımından normaldi.

Konferansın gündemindeki kilit önemdeki konular, plenum toplantılarında ve dört çalışma grubunda ele alındı. Bu çalışma gruplarından biri, *Portekiz'de 1974 Nisan Devrimi'nden sonra kadınların kurtuluşu süreci ve kadınların durumu sorunlarında odaklaştı*. Komünistler için kadınların kurtuluşu sürecinin, bir yandan çalışan kadının kapitalist sömürden kurtuluşunu, öte yandan da kadınların cinsiyet temeline dayalı ayrımcılık, eşitsizlik ve adaletsizlikten kurtuluşlarını ifade ettiği vurgulandı.

25 Nisan Devrimi'nin Portekizli kadınların konumunda bir hayli değişikliklere yol açan bir süreç başlattığı görüşü genel bir onay aldı. Bu deği-

şiklikler kadınların kazandığı yeni haklarda, günlük yaşamlarında, aile ve toplum içindeki konumlarında gözleniyor.

Konferansın sonuç belgesi şunu vurguladı: «Devrimden sonra binlerce kadın, yaşamlarında ilk kez, toplantılara katılmaya, politikadan söz etmeye, kendi sorunlarını tartışmaya ve yaşam koşullarının iyileştirilmesini istemeye başladı. Kadınlar gerici mülk sahiplerinin terk ettiği işletmelerin yönetimlerinde yer aldılar, sendikaların yönetimlerine ve yerel ve merkezi erk organlarına seçildiler ve köylü ve emekçi komisyonlarına katıldılar.» On yıllardır faşizmin, çalışma hayatında, eğitimde, aile içinde, analık haklarında ve pek çok öteki alanda kadının statüsüne ilişkin beslediği aşırı gerici yaklaşıma son verildi.

Konferansta, özellikle komünistler ve bağlaşıklıklarının çoğunluğu ellerinde bulundurdukları yerel organların çabalarının bir sonucu olarak, hal-kin, özellikle de kadınların yaşam koşullarının birçok bakımdan iyileştiği dile getirildi. «Avante!», bu bağlamda, konferansın bir delegesi olan Maria Emilia Sousa'nın şu görüşünü alıntı yapıyor: «Kuşku yok ki demokratik belediye meclisleri tarafından yapılan yaklaşık 600 çocuk parkından, sayısız kreş ve yuvadan, okul çocuklarının boş zamanlarını değerlendirmesi için açılan merkezlerden ve öteki sosyal hizmet projelerinden en çok yararlanan kadınlardır.»

Ne ki, konferansta, Portekizli kadınların tüm politik hareketlere geniş olarak katılmalarına karşın, yönetim organlarında ve ulusun yönetici politik mevkilerinde yeterince temsil edilmedikleri de vurgulandı. Avante! Parlatmentonun 250 üyesinin $\frac{1}{10}$ 5,6'sının kadın olduğuna işaret ediyor (beş sayılay PKP'den, birer sayılay yeşiller ve sosyalistlerden, dört sosyal demokratlardan ve üç sayılay Demokratik Yenilenme Partisi'nden). Parlatmentoda her dönemde, PKP'nin en çok kadın üye sayısına sahip olan parti olması dikkate değerdir.

Gericiğin devrimin kazanımlarına cepheden saldırısıyla belirlenen son 12 yılın deneyiminin analizinden konferans şu sonucu çıkardı: *Kadınların haklarının hemen yaşama geçirilmesine başlanması için, kadınların toplumdaki, ailedeki ve işyerlerindeki haklarının yasalara geçirilmesi yeterli değildir.* 25 Nisan Devrimi ve ilerici reformlar tüm gerici kurumların ve kökleri bin yıllık tarihte olan düşünce kalıplarının tümünü ortadan kaldırmadı. Mevcut egemen ideoloji ve eskimiş, gerici eğilimler değişimlere karşı koymaya ve engel olmaya devam ediyor. «Avante!»'nin açıkladığı gibi, sağ kanat hükümetlerce izlenen politikalar devrimin kazanımlarını her alanda çarpıttı, kadınların statüsünü bir ucuz işgücü kaynağına dönüştürdü ve halkın yaşamının sosyal ekonomik koşullarını kötüleştirdi.

Konferansta, yetkililerin kadınlara karşı uyguladıkları ayrımcı politika kadınların toplumsal köleliğini kalıcılaştırma çabaları şiddetle kınandı. Bu noktada «Avante!», Portekiz Komünist Gençlik Birliği'nin yöneticilerinden

biri olan, Paola Coelho'nun görüşlerinden şu alıntıyı yapıyor: «Egemen çevreler bir yandan kadın için kocanın iradesine bağlı ve soyun sürdürücüsü olan nazik kalp sahibi imajını pohpohlayarak geleneksel çağdışı değerleri canlandırmaya ve yaymaya çalışıyorlar. Öte yandan da sağcılar, ülkedeki sosyal ekonomik durumu kötüleştirerek, yüzlerce genç kadını fahişeliğe sürüklüyor, pornografinin yaygınlaşmasına göz yumuyor ve gençleri çürütüyor.»

Bu yönde, konferansın çıkardığı başka bir sonuç da şudur: *Kadınların haklarının korunması ve kurtuluşlarına doğru daha ileri bir kazanım elde edilmesi, sosyal politikanın Nisan Devrimi'yle açılan yola döndürülmesi savaşımıyla kopmaz biçimde bağlıdır.*

İkinci çalışma grubu, *kadınların kurtuluşu konusunda yığın bilincinin biçimlenmesi sorununda* yoğunlaştı. Cinsiyet ayrımcılığının, maddi bir temeli olduğu, bir başka deyişle, bunun üretim araçlarında özel mülkiyetin egemen olduğu bir toplumun doğasından kaynaklandığı dile getirildi. Bu durum yasalarda, dinde, egemen ahlak anlayışında, resmi politikada, alışkanlıklarda ve her günkü yaşamda kendini gösteriyor. İşte bundan ötürü kadınların kurtuluşu ve demokrasi için savaşımında ön yargıların kökten silinmesi, düşünme tarzında bir değişikliği ve kadınlara karşı saygılı bir yaklaşımı benimsemek son derece önemli oluyor.

Konferansta konuşmacılar bu sorunlara yönelik bazı aşırı uç feminist bakış açılarına karşı uyarıda bulundular. Bu konuda sonuç belgesinde şöyle dendi: «Kadınların sosyal bakımdan bağımlılığının, ezilmişliğinin sınıflı bir toplumun doğasından kaynaklandığını görmezden gelerek, erkekleri kadınlara boyun eğdirmekle suçlamak, onları 'sosyal düşman' olarak görmek, kadınların kurtuluşunun yalnızca bir bilinç biçimlenmesiyle sağlanacağını söylemek ve ayrımcılık mantığını öznel etmene indirgemek (kadınları 'erkek egemenliğinin' ve 'erkek ideolojisi'nin (erkek şovenizmi) kurbanları olarak kabul etmek), kadınların kurtuluşu için savaşımı temel doğrultusundan, erkeklerin ve kadınların sömürücü sosyal ekonomik sistemi yok etmek için verdikleri ortak mücadeleden saptırmaktır.»

Konferansta bizzat PKP'nin içinde, kadının toplumdaki rolü konusunda hala önyargılara ve yanlış anlamalara tutsak olanlar olduğu belirtildi. «Avante!» birçok konuşmacının PKP içinde bir çok erkeğin kadınların politik ya da sosyal etkinliklere katılmasını teşvik etmeye oğu kez karşı çıktığını ve sık sık engel olduğunu söylediklerini yazıyor. Bu yaklaşımlara yanıt olarak, konferans, *kadınların kurtuluşu için savaşımın bütün partiyi ilgilendiren bir konu olduğunu* ve yanlış ya da olumsuz düşünce kalıplarının kırılması gerektiğini vurguladı.

Üçüncü çalışma grubunun gündeminde kadınların çalışma hakkının gerçekleştirilmesiyle bağlı çok geniş konular vardı. Burada ekonomik bağımsızlığın *kadının tam kurtuluşu için birincil koşul* olduğu vurgulandı.

Sağ kanat güçlerin kadınları yeniden zevksiz ev işlerine hapsedme çabalarına karşın, çalışan kadınların sayısı, kadınların %38'ini oluşturuyor. 25 Nisan Devriminden sonra kadınlar için iş olanaklarında gözle görülür bir genişleme oldu. Şimdi kadınlar adli işlerde, diplomatik hizmetler ve yerel yönetim organlarındaki görevlere girebilirler. Bir başka önemli gelişme evde çalışan kadınları da içine alan ulusal asgari ücretin başlamasıdır.

Ne ki iş sorununda Portekiz'deki kadınlara karşı hâlâ dikkate değer bir ayrımcılık vardır. Kadınlara düşük ücretli ve yaratıcı çalışma atmosferinin en düşük olduğu işler verilmektedir. Kadınlar için üst düzey yöneticiliğe terfi etmeye hak kazanma olağanüstü zordur. Konferansta bu aşğıdaki istatistiklerle örneklendi: Bilimsel çalışma yapanların ve serbest meslek sahiplerinin %52'sini, idari personelin %46'sından fazlasını kadınlar oluşturuyor. Fakat üst düzey yöneticilerin sadece %10,8'i kadındır.

Dördüncü çalışma grubu Portekiz'deki kadın hareketini yükseltmenin yolları ve araçlarıyla ve kadınların PKP içinde oynadıkları rolle ilgilendi. Üretimde ve hizmetler sektöründe çalışan kadınlar için sendikalar temel örgütlenme biçimidir. Fakat kadınların sendikalara katılım düzeyi toplam işgücü içindeki kadın oranıyla ve yine yığınların savaşımında yer alan kadınların oranıyla tamamiyle tutarsız düzeydedir. Komünistler mevcut nesnel zorluklara karşın (artan işsizlik, gericiğin sendikal hak ve özgürlüklere saldırısı ve başkaları . . .) kadınları sendikalara yöneltebilmek için hareketin daha aktif çalışma yapması gerektiğini vurguladılar.

«Avante!» konferansta kadınlar tarafından yürütölen sosyal etkinliklerin, çeşitli biçimlerinin geniş bir değerlendirmesinin yapıldığını yazıyor, Konferansta çok farklı politik ve dini görüşlerden kadınları birleştiren tek ulusal örgüt olan birleşik Demokratik Kadın Hareketinin rolü özel olarak vurgulandı. Birleşik kadın komitelerinin çalışmalarının esnek ve samimi karakterine ve demokratik kadın hareketi, sendikalar ve birleşik kadın komisyonlarının ortak düzenledikleri öлке çapındaki toplantılarına yüksek değer biçildi.

Doğal olarak en büyük dikkat Komünist Partisi'nin kadınlara bağılı sorunların çözölmesindeki rolü ve görevleri üzerine verildi. PKP Genel Sekreteri Alvaro Cunhal «Bu konferans kadınların hakları ve kurtuluşu için savaşımında partimizin tartışmasız olarak tüm öteki politik güçlerden ileri olduğunu doğruladı . . . Bu zafere ilişkin bir tahmin değildir. Hiçbir şeyin ve hiçbir kimsenin gölgeleyemeyeceğı tarihsel bir olgudur» dedi.

«Avante!» tarafından yayınlanan raporlar, devrimle başarılan herşeyde, devrimin kazanımlarının korunmasında ve halkın en büyük eylemlerinde komünist kadınların önemli rol, bir çok durumda da belirleyici rol oynadıklarını, inandırıcı bir şekilde ortaya koyuyor. PKP, kadınların sorunlarına her zaman eksilmez bir dikkat veriyor. Sık sık bu sorunların çözölmesesi

yönünde çeşitli girişimlerde bulunuyor. Analığın korunması, nüfus planlaması ve cinsellik eğitimi, gönüllü kürtaj ve eşler arasında eşitlik gibi temel kadın hakları üzerine parlamentoya sunulan yasa tasarıları bunların örnekleri arasındadır. Bu yasa tasarıları Portekiz'de önemli yankı buldu ve kadınlara ilişkin bir dizi kanun çıkmasında itici oldu. Bunlar eksiksiz kanunlar olmamasına karşın, aile ve toplum içinde kadının konumunun hukuki temelini pekiştirdi.

Konferansta altı çizilen olgular, Portekiz'de giderek daha çok kadının Komünist Partisi'ni, çıkarlarının savunuculuğunu en tutarlı yapan güç olarak gördüğünü ve PKP'nin üyesi olarak bu çıkarlar için savaşmaya kararlılık gösterdiklerini ortaya koydu. Sayılar da bunu gösteriyor: PKP'de kadınların oranı 1975'te % 15 iken, 1985'te % 22'nin üzerinde oldu. (40.000 kişiden fazla) Aynı zamanda önemli bir gelişme parti içinde yaşamsal kararların alınmasına katılan kadınların sayısında da gözlemlendi.

«Avante!» aynı zamanda *komünistlerin tartışmasız başarılarının, yeterlilikleri, eksikleri ve hataları gözlerden gizleyemeyeceğini* belirtiyor. Konferansta bu konuya Alvaro Cunhal da değindi. Cunhal şöyle dedi: «Kadınların sorunları ve onların özgül çıkarları için savaşım her zaman gereken dikkati görmüyor. Birleşik örgütlerin ve hareketlerin yaklaşımı sık sık dar ve sekter oluyor. Bizzat partinin içinde (bu pek çok örgüt ve üye için geçerlidir) parti işiyle haşır neşir olan kadınların eğitimi ve geliştirilmesi yeterince teşvik edilmiyor. Ve böylece, kuşkusuz, biraz da bir elimizle kenara itemeyeceğimiz, nesnel toplumsal nedenlerden ve aynı zamanda pekçok erkek ve kadın yoldaşın ideolojik sınırlılığından dolayı kadınların önünde duran temel sorunları anlamak için açık bir engel olan kadın haklarının savunulması savaşımını hantallaştıran ve kadınların kurtuluşu sürecinin gelişmesine ve kadınların sosyal ve politik savaşıma ve PKP'nin saflarına etkin ve militan katılımına engel olan yaklaşımın çeşitli görüş ve duyguların pençesinde dirler.»

Partinin kadın hakları ve çıkarları doğrultusundaki çabalarının özenli bir nesnel analizini yapan, konferans, komünistlerin bu alanda aşağıdaki öncelikleri tanımlaması için kalkış noktası olarak hizmet etti:

– Yiğınlar arasındaki politik etkinlik ve çalışma sadece ilgili sosyal-ekonomik ve politik sorunların çözümünü sağlamak için değil, aynı zamanda *kadınların somut çıkarları ve gereksinimlerini korumak içindir;*

– Konferansta vurgulandığı gibi *çeşitli birleşik kadın hareketlerine hissedilir ve dinamik destek verilmelidir;*

– Komünistler ideolojik alanda toplumda ve PKP içinde *kadınlara karşı yaklaşımda ön yargılara ve eski geleneklere bir son vermeyi amaçlamıştır;*

– Örgütsel ve kişisel sorunların çözümü *kadınların PKP üyeliğine kabul*

edilmesine daha fazla dikkat verilmesini ve partinin her düzeydeki yönetici konularına yükseltmeleri için cesur yaklaşımı sağlayacaktır.

«Avante!» de konferansla ilgili yayınlanan yazılarda kadınların haklarının gerçekten tanınması ve hayata geçirilmesini sağlamakta, kadınların kurtuluşu savaşımında başarı, Portekiz toplumunun demokratik dönüşümü için verilecek politik savaşım da ilerlemeden ayrı olmadığı temel düşüncesi öne çıkarılıyor.

SERGIO TATAIS

TÜSTAV

Claudia Jones'u anarken

Londra'da Highgate mezarlığını ziyaret edenler Karl Marks'ın mezarının yanı başında Claudia Jones'un mezar taşını da görüyorlar. Birçokları da şu soruyu soruyor: Bilimsel komünizmin kurucusuyla yanyana gömülme şerefini kazanan bu kadın kimdir acaba?

Karayıpler bölgesinin en tanınmış savaşçılarından biri olan Claudia Jones'un yaşamını ve çalışmalarını bugün Karayıpler bölgesi ülkeleri ve ABD'nin dışında pek az kişi hatırlıyor. Onun sınıf savaşımında oynadığı rol, ırkçılığa ve sömürgecilığe karşı, Amerika'daki ve Karayıpler bölgesindeki siyah derililerin haklarını savunmaya ve kadınlara eşit haklar tanınması için verilen savaşıma katkısı üzerine ve onun gazetecilik alanındaki çalışmaları üzerine son zamanlara kadar ilerici basında ve edebiyatta bile hiç birşey bulunmuyordu. Kaldı ki, o dinamik 20. yüzyılımızın devrimci kadınları arasında haklı olarak onurlu bir yer alıyor.

Claudia Jones, 21 Şubat 1915'de İngiliz sömürgesi olan Trinidad'ın başkentinde dünyaya geldi. O yıllarda ağır ezgi, haksızlık ulusal bilincin oluşmasına, antisömürgeci hareketin güçlenmesine, Trinidad'da yüzbazı Cipriani ve Jamayka'da Markos Garvey gibi liderlerin ortaya çıkmasına yardımcı olmuştur. Ve bunun yanı sıra sefalet ve ekonominin geri kalmışlık koşullarında iş bulunmaması Karayıpler bölgesinde yaşayan birçok kişiyi yurdunu terketmek ve başka yerlerde geçim kaynağı aramak zorunda bırakıyordu. Çoğunluğu Birleşik Amerika'ya ya da İngiltere'ye göç ediyordu.

1924 yılında Claudia'nın ailesi de Karayıpleri terketti. Aile New York'a Harlem'e yerleşti. Burada hemen ırkçılığın gaddarlıklarıyla yüzyüze geldi. Ağır işe ve acılara dayanamayan terzi annesinin ölümünden sonra sefalet ve yoksulluk daha da arttı. Claudia annesinin iyi yürekliliğini, çektiği acıları, onun acı talihini tüm yaşamı boyunca unutmadı. Claudia Jones'ın yıllar sonra çıkan ilk kitabının adının «Annemi düşünüyorum» olması hiç de rastlantı değildir.

Ailenin başına gelen bu felaket nedeniyle Claudia 12 yaşında okulu bırakıyor ve fabrikaya işe başlıyor. O, burada, sıradan bir işçi, siyah derili bir insan ve bir kadın olarak üçlü bir ezgiyle yüzyüze geldi. Ve o, bu üçlü ezginin ABD halkının önemli bir bölümünün yazgısı olduğunu burada anlamaya başladı.

Jones gelişmelerin pasif bir seyircisi olarak kalmadı. O, 19 yaşında demokratik yığın hareketlerine aktif olarak katıldı ve ırkçılığa korkmadan karşı çıktı. Daha sonraları Jones şunları yazıyordu: «Genç bir zenci kadın

olarak maruz kaldığım ayırım ve işçi sınıfının sefil yaşamı, bütün bunlar beni Komünist Gençler Birliği'ne getirdi ve yaşam felsefesi olarak yalnız ırkçılık fikrini yadsımlamakla kalmayıp, bunun tam karşıtı olan Marksizm-Leninizm öğretisini seçmek zorunda bıraktı.»

O andan itibaren Claudia tüm yaşamını savaşıma adadı. 1936'da yıl-larca içinde taşıdığı arzuyu gerçekleştirme, bir yüksek okulda tiyatro tarihi öğrenimi yapma yönünde doğan olanağı reddederek, komünist «Daily Worker» gazetesinde teknik görevli olarak çalışmaya başladı. Yorulma nedir bilmeden çalışmayla desteklenen inancı ona kollektifin güvenini ve saygınlığını kazandırdı. Claudia'ya giderek daha sorumlu görevler veriliyordu. 1940 yılında yoldaşları onu Komünist Gençler Birliği'nin Ulusal Konseyi Başkanlığına, daha sonra da gazetenin redaktör-lüğüne seçtiler.

İkinci Dünya Savaşı sırasında Claudia gazeteci ve parti propaganda-cısı yeteneğini faşizme ve onun temsil ettiği herşeye karşı yöneltti. Claudia her kişinin, bu arada kadınların da erkeklerle birlikte, antifaşist sava-şıma doğrudan katılması çağrısında bulunuyordu, «çünkü evimizin, öz-gürlüğümüzün ve ülkemizin savunulması için erkekler kadar genç kadın-ların da katılmaları gereklidir» diyordu.

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Jones, ABD Komünist Partisi'nde so-murumlu görevlere getirildi. O, partinin Ulusal Komitesi üyesi seçildi, kadın sorunlarıyla ilgili Ulusal Komisyon'un Sekreteri, siyah derili Amerikan ka-dınlarının hak eşitliği ve savaşımına ve barış hareketine aktif olarak ka-tıldı. O, bu işleri antikomünist histerinin gemi azıya aldığı bir dönemde yaptı.

ABD egemen çevrelerinde aşırı gericilerin yandaşları, «soğuk savaş» yanlıları giderek daha büyük ağırlık kazandılar. 1948 yılında iktidar Clau-dia'yı, diğer ilerici yöneticilerle birlikte güç kullanarak hükümeti yıkma denemesinde bulunmakla suçlayarak tutukladı. Onu, Amerikan kökenli olmayan bir kişi olarak ülkeden kovmak niyetiyle, kara ünlü Ellis Island zindanına gönderdiler. Geniş kapsamlı protesto kampanyası, Amerikan yargı organları temsilcilerini geçici olarak plânlarından vazgeçmek ve Jones'u kefalet karşılığı serbest bırakmak zorunda bıraktı. 1950 yılında onu yeniden tutukladılar ve MC Carrau yasası uyarınca hakkında dava açtılar.

Ama bütün bu koşuşturmalar bu yiğit kadını yıldırmadı. Mahkemede şöyle dedi: «Ben tarihimizi anlamayı ve bunun, güçlü bir silah olan Mark-sist-Leninist fikirler aracılığıyla değiştirilmesi için savaşmayı öğrendim ve bana yöneltilen suçlama da işte bundan ibarettir.»

Jones birkaç yıl Amerikan hapisanelerinde kaldı. Sağlık durumu hızla kötüleşti. Claudia'yı ve yoldaşlarını savunmak için Birleşik Amerika'da, Karayipler bölgesinde, Avrupa'da, Afrika'da ve Asya'da geniş kamuoyu

sesini yükseltti. UDKF «tüm kadınları ve bütün kadın örgütlerini sesini yükseltmeye, olayı protesto etmeye ve Claudia Jones'un yaşamının kurularmasına yardımcı olmaya çağırırdı».

Aralık 1955'de Jones, ABD'den sınır dışı edildi. Yüzlerce insan kendisini uğurlamak ve dayanışmasını dile getirmek için limana geldi.

Claudia, gittiği İngiltere'de İngiltere Komünist Partisi'ne üye oldu ve parti çalışmalarına aktif biçimde katıldı. İKP'nin Karayiplerden gelme üyelerinin Daimi Forumu'nda, özellikle bunun Uluslararası Sorunlar Komitesi ve Irkçılığa Karşı Savaşım Komitesi'nin faaliyetlerine aktif olarak katıldı, sendikal çalışmalarda ve ırkçılığa karşı kampanyalarda yer aldı.

Yurdundan uzak kalan Jones her zaman Karayiplerle bağlarını canlı tutmaya çalıştı. O, Karayipler İşçileri Kongresi'nin Londra şubesine üye oldu. Siyah derili emekçilerin enternasyonal bilincini yükseltmeye çalıştı, ırkçılık sorununu sınıfsal açıdan analiz eden «West Indian» gazetesini kurdu ve bunun editörlüğünü yaptı. Jones'un savaş arkadaşlarıyla birlikte Amerikan ve İngiliz emperyalizminin işledikleri cinayetleri açığa vurdu, Londra'nın göçmenlerle ilgili ırkçı yasasına karşı çıktı. Nelson Mandela'nın ve Güney Afrika Cumhuriyeti'ndeki öteki politik tutukluların serbest bırakılması kampanyasına katıldı. Aktif bir barış savaşçısı olarak onu 10. Uluslararası Nükleer Silahların Yasaklanması İçin Savaşanlar Kongresi'ne delege seçtiler. Bu forumun Redaksiyon Komitesi Başkan Yardımcısı olarak Claudia temel tasarılarından biri olan Ulusal Kurtuluş Savaşını destekleme tasarısını tartışmaya sundu.

Sovyet Kadınlar Komitesi'nin davetlisi olarak SSCB'de bulundu. Kendisini çok sıcak karşıladılar. «Daha sonraları, o, Sovyetler Birliği'ni görmeyi çok arzu ettiğini» yazıyordu. «Dünyadaki milyonlarca sıradan insan gibi sosyalist toplumdaki yaşamı, onun kültür, teknik ve bilim alanında eriştiği başarıları ben kendi gözlerimle görmeyi çok istiyordum. Irk ayrımından nefret eden, bunu bir cinayet sayan ülkeyi ve halklar arasında dostluğun gerçeklik olduğu bir ülkeyi ziyaret etmek benim için çok ilginçti.»

1964 Ekiminde Claudia Jones İngiltere'de öldü. Yeryüzünün her köşesinden o günlerde Londra'ya başsağlığı dilekleri geliyordu. Örneğin, ABD Komünist Partisi yöneticileri Gus Hall ve Henry Winston'un gönderdiği başsağlığı mesajında şöyle deniliyordu: «İlerici Amerika Claudia Jones'u hiç bir zaman unutmayacaktır. Bizim ülkemizde yirmi yılı aşkın onun hak ve adaletin egemen olması için çağrılar yapan gür sesi işitilmiştir.»

Jamayka'da Claudia Jones çok geniş çevrelerce bilinmektedir. Bizim ülkemizde (kimi öteki Karayip ülkelerinde olduğu gibi) 8 Mart Uluslararası Kadınlar Günü olarak kısa bir süre önce, 70'li yıllardan beri kutlanmaya başlanmıştır. Kutlamaların girişimciliğini, «İlerleme İçin Kadınlar Komitesi» (bugün «İlerleme İçin Kadınlar Örgütü»), Ulusal Halk Par-

tisi Kadın Hareketi ve «Sistren Theatre Colective» gibi değişik antiemperyalist akım ve örgütlerin aktif üyeleriyle birlikte komünist kadınlar yaptı. Bugün bizde miting, gösteri ve seminerlerle kutlanıyor. Kadınlar kendi savaşım deneyimlerini birleştiriyor, başarı ve güçlüklerini analize ediyor ve yeni görevlerini belirliyorlar.

Halkın politik ve ekonomik haklarına, onun kültür alanındaki kazanımlarına saldırı başlatan gerici Siagi rejiminin işbaşına gelmesinden sonra kadınların savaşımı yeniden sertleşti. 70'li yıllarının sosyal kazanımlarını korumak, bu arada kadınların hamilelik izinlerinin sağlanmasını getiren yasayı savunmak için kadın hareketi faaliyetlerini aktifleştiriyor ve ülkenin diğer ilerici güçleriyle geniş ilişkiler kurmak için çalışıyor. Kadınlar çeşitli yığınsal kampanyalar düzenleyerek «barış, ulusal bağımsızlık ve çocuklarımızın mutluluğu için savaşım direnişini dile getiriyorlar». (1)

8 Mart'ta bu ülkelere erişme yolunda yaşamlarını veren bu yoldaşların anıları önünde saygıyla eğiliyoruz. Claudia Jones'u anıyoruz. Biz şuna inanıyoruz: Onun kişiliği, uğrunda savaşım verdiği dava, yeni yeni kişileri savaşımına esinlendirecektir.

Bu yiğit devrimci kadının kolay olmayan yaşam öyküsünü tam olarak öğrenmek isteyenler yukarda adı geçen ve Londra'da «Caria Press» basın evinde basılan Buzz Johnson'dan «Ben Annemi Düşünüyorum» adlı kitabından öğrenebilirler. (2)

ELEAN THOMAS

Jamayka İşçi Partisi MK Politik Büro üyesi

(1) Belgi «İlerleme İçin Kadın Örgütü».

(2) Buzz Johnson, I think of my mother. Notes on the Life and Times of Claudia Jones, London, 1985.

Kapitalist modernizasyonun çifte yüzü

Sanayileşmiş kapitalist ülkelerde bilimsel-teknik ilerleme üretici güçleri her zamankinden çok daha fazla etkilemekte, ekonomik ve toplumsal yaşamın her alanında ve kapitalist toplumdaki sınıf ilişkilerinde derin değişikliklere neden olmaktadır. İşçi sınıfı açısından bu sürecin sonuçları nelerdir?

«Barış ve Sosyalizm Sorunları» dergisi, Marksist Araştırmalar Enstitüsü (FAC) ile birlikte Frankfurt/Main'de «Bilimsel teknik ilerleme ve sanayileşmiş kapitalist ülkeler işçi sınıfı (1980'li yıllarda)» konulu uluslararası bir sempozyum düzenledi. Sempozyuma şu kişiler katıldı: Robin Williams ve Bert Ramelson (Büyük Britanya Komünist Partisi), Zenon Zorzovilis (Yunanistan Komünist Partisi), Esben Anderson (Danimarka Komünist Partisi), William Somerset (İrlanda Komünist Partisi), William Stewart (Kanada Komünist Partisi), George Jackson (Yeni Zelanda Sosyalist Birlik Partisi), Carlos Aboim Ingles (Portekiz Komünist Partisi), John Pittman (ABD Komünist Partisi), Gerd Deumlich, Johanna Hund, Helmuth Lange, Lothar Peter ve Stephan Voets (Alman Komünist Partisi), Jean Spielman (İsviçre Emek Partisi), Urban Herlitz (İsveç Sol-Komünist Parti), Heinz Jung, Andre Leisewitz, Jörg Goldberg, Eberhard Dahne, Jürgen Reusch ve Klaus Pickshaus (Marksist Araştırmalar Enstitüsü).

Aşağıda sempozyumdaki tartışmanın özetini sunuyoruz.

FAC Marksist Araştırmalar Enstitüsü'nden Jörg Goldberg ve Andre Leisewitz'in sundukları raporda, 1970'lerde sanayileşmiş kapitalist ülkelerde üretimin modernizasyonu ve rasyonalizasyonu için sermaye yatırımlarının hızla artmaya başladığı ve 1980'lerde sanayiye yeni teknik ve teknolojilerin girmesinin daha da hızlandığı belirtildi.

Konuşmacıların çoğu, bu sürecin önem bakımından 18. yüzyılın sonu ve 19. yüzyılın başındaki sanayi devrimiyle kıyaslanabileceğini, ancak arada bir fark olduğunu, o zamanki sanayi devriminde el emeğinin ve elle kullanılan iş aletlerinin yerini makinaların almış olduğunu, bugün ise, makinaların zihinsel faaliyetin birçok fonksiyonlarıyla, üretimde bilgilerin toplanması, iletilmesi ve işleme konması gibi fonksiyonlarla donatılmış olduğunu söylediler. Raporun yazarları şunu belirttiler: «Yeni rasyonalizasyon dalgası, emeğin niteliğinde köklü değişiklikler öngörüyor. Burada mikroelektronikçe dayanan enformasyon araç ve olanakları ana rolü oynuyor ve bu da üretimin yönetimi, denetimi ve verileri işleme fonksiyonlarını yerine getirecek çeşitli aletlerin geliştirilmesinde kullanılabilir. Bugün bilimsel-teknik devrimin temel süreci bu insan fonksiyonlarının teknik olanaklarla yerine getirilmesi yönündeki akımdır. İşte bu da aslında üretim güçleri sistemindeki önceki devrimlerle bugünkü devrim arasındaki

farkı oluşturuyor.» Bilimsel-teknik devrimin yarattığı teknolojik işlemleri birbirine bağlayan enformatik üretim evresinin o şekilde örgütlenmesine olanak tanıyor ki, insan sadece elle yapılan işlerin değil, aynı zamanda üretimin idaresinin de gerekli bir ögesi olmaktan çıkıyor.

Gerçi, fütürologların sık sık çizdiği tablodaki gibi, tümüyle otomatik ve «hiç insanı olmayan» fabrikaların ortaya çıkması için bugünkü uygulamaların daha çok yol katetmesi gerekmektedir. 1970'lerin sonu ve 1980'lerin başında, FAC'de çalışan her beş kişiden sadece biri yeni otomatik üretim aracı kullanmaktaydı. Ancak elektronik araçların kullanımı hızla arttı. 1980'lerin sonunda FAC'de kompüter ve elektronik alet sayısının iki katına (800–900 bin), sanayide kullanılan robotların sayısının da 5 katına (30 bine) çıkması bekleniyor.

Konuşmacılar, *emek dünyasına yeni teknolojilerin girmesinin, işçi sınıfının sürekli olarak sayıca artan bir kesiminin çalışma koşullarını ve günlük yaşamını etkilemekte olduğunu belirttiler.* 1985 yılında FAC'de Metal İşçileri Sendikası'nın yaptığı bir ankete göre, sadece bir yılda ankete katılanların aşağı yukarı yüzde 50'si ya işyerine yeni bir alet getirilmesinden ya da iş örgütlenmesinde yapılan değişikliklerden etkilendi, yine ankete katılanların yüzde 50'sinden fazlası değişik alanlarda, uzaktan iradeli tezgahlar, otomatik montaj sistemi, döküman kayıtları, telereşöpterler («terminaler») kompüter yardımıyla çizim vb. elektronik aletler kullanmaktadır.

DAĞIN ETEKLERİNDE

Sempozyuma katılan öteki konuşmacılar da sanayileşmiş kapitalist ülkelerde ekonomideki benzer değişikliklerden söz ettiler ve özellikle değişim temposunun çok daha hızlı olduğunu vurguladılar. *Robin Williams* İngiltere'deki durumu anlattı ve şunu vurguladı: 1960'lardaki otomasyon ve kompüter kullanımına göre şimdi İngiltere'de kullanılan elektronik sistemlerin çeşitliliği hızla arttı. Enformatik, ürünlerin planlanması, üretimi ve pazarlamasını birbiriyle daha sıkı bağlamaya yardımcı oluyor ve üretimin yapısında değişikliklere yol açıyor, üretimi daha esnek ve daha operatif hale getiriyor.

John Pittman şunları söyledi: Birleşik Amerika'da birçok sanayide «çip (yonga) ve robot devrimi» aslında henüz başlıyor. ABD Komünist Partisi Genel Sekreteri Gus Hall, *gelecek yıllardaki teknolojik yeniliklerde yükselişin olanaklarını ve bunun toplumsal yaşamın her alanına dayatacağı değişiklikleri değerlendirirken «gerçek şu ki, yüksek teknoloji, tırmanacağı teknolojik dağın sadece eteklerine erişmiştir»* dedi. AFL-CIO'nun Özel Emek Sorunları Komitesi'nin 1985 yılında yayınladığı rapora göre, 1990 yılında ülkedeki robot sayısı 100 bine, kompüter sayısı da 20 milyona varacaktır. Tüm sanayiler, elektronik sistemler temelinde fabrika-

ların teknik olarak yeniden donatımı için, geniş ölçekli projelerle yeniden yapılandırılıyor.

Jean Spielmann şunu belirtti: Bugün İsviçre'de yeni teknolojiler sayesinde tek bir saat yapıcısı olmadan milyonlarca saat üretilebilmektedir. Otomatik hattın bir ucundan verilen parçalar öbür uçtan saat olarak çıkıyor. Telekslerde bir mikroprosesör 900 parçanın yerini tutuyor ve üretim süresini 75 saatten 17 saate indiriyor.

Bilimsel-teknik devrim birçok alanda – yeni enerji kaynakları, yeni maddeler ve tümüyle yeni teknolojiler – geliyor. Tekeller kapitalist ekonominin gelişmesinde bunalım etmenlerini azaltmak, üretimi modernleştirmek ve yeni koşullara uydurmak için bu kazanımları kullanıyorlar. Toplam işçi emeğinin üretkenliğini artırmanın, üretim araçlarından daha yoğun bir biçimde yararlanmanın, yakıt, hammadde ve öteki maddelerde tasarruf sağlamanın ve üretim süresini düşürerek daha rekabet edebilir hale gelmenin yollarını arıyorlar. Sempozyuma sunulan raporun yazarları, tekellerin stratejsinin, bütünlüğü, üretimin tüm aşamalarının birarada olduğu, esnek bir üretim olması ve bunun pazar koşullarına hızla uyum sağlaması, çok çeşitli ürün üretimini garantilemesi ve modellerin, mal tiplerinin operatif bir biçimde diğerlerinin yerini alması görüşüne dayanmaktadır.

Üretimde daha büyük bir esneklik sistemi sanayi birlikleri ve işletmelerin yapısına da yansımaktadır. Son yıllarda belli başlı tekellerin sermaye ve üretimi yoğunlaştırmalarıyla birlikte, içte bir ayrışma olduğu ve daha kolay yönlendirilip yönetilebilecek küçük, bağımsız birimlerin ortaya çıktığı görüldü. Canlı emeğin kullanımı, örgütlenmesi, iş saatlerinin düzenlenmesi vb. konularında da «esneklik» düşünülmektedir.

Yeni teknoloji, hızla gelişmekte olan yüksek teknoloji sanayilere öncelik verilmesiyle, ekonomide derin yapısal değişikliklere yol açtı. Öte yandan diğer sanayi dallarında durgunluk ve düşüş görüldü. Yeni maddelerin, çeşitli alaşım ve plastiklerin kullanımı, daha ekonomik teknoloji ve tasarımlar kullanılması, başka etmenlerin yanısıra talebin azalmasına yol açtı. Buna örnek olarak ferro metaller gösterilebilir. Birçok bölgede çelik üretimi durdu. İşletmelerin coğrafi olarak yeniden konumlandırılmaları da söz konusudur.

Bilimsel-teknik devrim ve modernizasyon çeşitli kapitalist ülkeleri değişik ölçülerde etkiliyor. Daha az sanayileşmiş ülkelerde, bu sürecin çapı ve süresi gelişmiş kapitalist ülkelerdekine göre çok daha gösterişsizdir. Bu konuda Carlos Aboim Ingles şunları söyledi: Örneğin Portekiz'de hâlâ sadece dört işletmede bir düzineye yakın robot vardır. Genel olarak tekeller üretimin en yüksek teknoloji dallarını sanayileşmiş ülkelere bırakmak istemekte ve daha az karmaşık, kirli ve daha yoğun emek gerektiren sanayileri az gelişmiş kapitalist ülkelere, işgücünün daha ucuz ve çevre korunmasına fazla önem verilmeyen ülkelere aktarmaktadırlar.

Kapitalist ekonomide bilimsel-teknik devrimin kazanımlarının eşitsiz kullanımını, bunun meyvalarının öncelikle askeri sanayilere gitmesinde de görülmektedir. İşte burada, tekeller hükümetin sağladığı askersel fonlarla beslenen bilimsel araştırmalar alanındaki projelerden büyük yarar sağlamakta, öte yandan birçok sivil araştırma alanı fondan yoksun kalmakta ve böylece askersel ve sivil sektörler arasındaki teknolojik fark giderek büyümektedir. Askersel-sanayi kompleksi bilimsel teknolojik devrimin sonuçlarının ana tüketicisi durumuna gelmektedir.

Tüm bu değişiklikler işçi sınıfına, işçi sınıfının konumuna, yaşama ve çalışma koşullarına ne gibi etkilerde bulundu?

İNSANLAR VE ROBOTLAR

Sempozyuma katılanlar, üretimin yeniden yapılandırılmasının işçiler üzerindeki etkilerinin çeşitli yanları üzerinde uzun boylu durdular, üretim güçlerinin geniş boyutlarda geliştirilmesinin, kaynak ve emek tasarrufu teknolojilerin her zamankinden daha geniş bir şekilde kullanımının yığınsal işsizliği artırdığını belirttiler. Öte yandan bu sorunun basit bir biçimde ele alınmaması gerektiğine de işaret ettiler.

Kapitalist ekonomik operasyonlarla elele giden işsizliği yaratan kapitalizmin kendi yasalarıdır ve bu bir dizi etmen tarafından belirlenmektedir. Bugün bunların ortak paydaları, devresel ve yapısal bunalımların içiçe geçmiş olması ve bilimsel-teknik devrim temelinde rasyonalizasyon yolu ile sermayenin bir çıkış yolu bulmaya çalışmasıdır. Raporunda, kapitalist dünyada devresel bunalımların nitel olarak daha derin ve uzun olduğu, yükselme ve genişleme evresinin daha yüzeysel ve yavaş olduğu belirtildi. Yedek emek ordusu ile ekonominin durumu arasındaki ilişki daha gevşek hale geldi. *Geçmişte, ekonomik çöküş evresinde işsiz sayısı artmaktaydı. Ancak genişleme ve yükseliş evresinde çalışabilir nüfusun iş sürecine çekilmesiyle işsiz sayısında azalma olmaktadır. Bugün ise, sadece çöküş evresinde işçi atılmamakta ve birkaç istisna ile, yükseliş evresinde işsizlikte belirli bir azalmaya yol açmamaktadır.* Her devresel ekonomik bunalım «fazla» emek gücünü üretimden atmakta, bundan sonra gelen yumuşak bir genişleme evresi de bunların geriye dönmesini engellemektedir. 1974–1975’de ve 1980–1982’de bunalım mekanizması böyleydi.

Ancak yüksek teknolojilerin kapitalistçe kullanılmasıyla oluşan yeni çelişkiler kapitalist ekonominin işleyişindeki süreçlerin üstüne çıktı. Üretkenliği artıran ve canlı emekte tasarruf getiren yeni teknolojiler, özellikle dış pazar için üretim yapan şirketlerin rekabetçiliğini artırmayı amaçlıyor. Bu bir bakıma yığınsal işsizlik demektir ve bugün üretimin rasyonelleştirilmesi ile işsizlik birbirine sıkı sıkıya bağlıdır. *John Pittman* buna örnek olarak «General Motors»un otomobil fabrikalarını gösterdi. Bura-

larda üretim süreçlerinin kontrolü için getirilen elektronik sistemler (yönetim biriminden üretim yerine kadar) büyük ölçüde iş gücü fazlası yaratmaktadır. «General Motors» fabrikalarına yerleştirilen 14 bin sanayi robotunun 1990 yılına kadar 60–70 bin işçinin işten atılmasına neden olacağı tahmin edilmektedir. Tüm ABD sanayisinde ise bu sayının 1 milyona varması bekleniyor. FAC Marksist Araştırmalar Enstitüsü'nün belirlemelerine göre FAC'de 1990 yılına kadar 2 ile 3,5 milyon arasında işyeri yokolabilir. Kapitalist ülkelerde sürmekte olan teknolojik yeniden yapılandırmanın ana toplumsal etkilerinden biri doğrudan üretim süreci içindeki işletmelerin çoğunda işgücüne olan talebin azalmasıdır.

Öte yandan tartışma açıkça gösterdi ki, bilimsel-teknik devrim sadece iş olanaklarını yok etmemekte, aynı zamanda iş gücü olanakları da yaratmaktadır, çünkü gelişme çizgileri ve yeni tipte ürünler ortaya koymaktadır. Yeni servis biçimleriyle yüksek teknolojiye sahip sanayiler sahneye çıkmaya devam ediyor, işgücünün yeniden üretimi alanlarının, örneğin eğitim ve kamu sağlığı alanlarının önemini artırıyor. Bu bakımdan iş olanaklarının artacağı düşünülebilir. Ancak bugünkü aşamada, bu, üretimden uzaklaştırılan işgücünü tam olarak karşılamaktan uzaktır. Bu konuda *Urban Herlitz* şu örneği verdi: İsveç'te «Volvo» işletmelerinde 70 kaynakçının yerini 27 robot aldı. Bu robotların bakım ve onarımı için ise sadece 7 kişi yeterlidir. *John Pittman* da şunu ekledi: Eğer «General Motors», Saturn projesini uygulamaya koyarsa, yani otomobillerin montajında hareketli band sisteminin yerini modül sistemi aldığında, kompüter ve otomatik makinalarla çeşitli işleri sadece bir işçi yapabilecektir. Bu ise çok sayıda emekçi insanın işini kaybetme durumuyla karşı karşıya kalması demektir. Yeni proje ile yılda yarım milyon otomobil üretimi için sadece 6 bin işçiye gerek duyulacaktır.

İstisna olarak bazı ülkelerde ve bazı dönemlerde çeşitli etmenlerle iş olanakları artabilir. Örneğin Japonya'da bilimsel-teknik devrimin getirdiği yenilikler hızla uygulamaya sokulduğu zaman resmi kayıtlara göre işsizlik artışının öteki kapitalist ülkelere göre çok daha az olduğu görüldü. Japonya'nın ekonomik yapıyı yeniden düzenlemede daha aktif olması, onun dünya pazarındaki rekabetçiliğini artırıyor. Çünkü bu ona öteki ülkelere «işsizlik» ihraç etme olanağı veriyor. Öte yandan Japonya'daki özgül çalışma sistemi yapısal değişikliklerin etkilerini azaltırken, bedeli emekçi halkın omuzlarına yüklüyor. Çeşitli ülkelerdeki farklı somut koşullarda farklı sonuçlar doğabilir. Bu konuda *Zenon Zorzovilis* şunu belirtti: Gelişmiş kapitalist ülkelerde yüksek teknolojinin işten uzaklaştırdığı işçiler bir ölçüde bu teknolojilerin üretimine çekilebilir, ama emperyalizme bağımlı olan ülkemizde işinden atılan işçi, sürgit işten atılmış demektir, çünkü yüksek teknolojinin hemen hemen tümü ithal edilmektedir.

Emek tasarruflu teknoloji kullanımı genel hattıyla emekçi halkın zara-

rına işlemektedir ve bu sadece sanayi için değil, sanayileşmiş kapitalist ülkelerde ücretli ve maaşlı işçilerin yarısından fazlasının çalışmakta olduğu yönetim ve hizmetler alanı için de giderek geçerli olmaktadır. İngiltere'de gelecek birkaç yılda büro işçilerinin yüzde 45'i, FAC'de ise yüzde 40'ı otomasyondan etkilenecektir. Bankalarda kompüter kullanımı ise personel sayısını yüzde 30–40 oranında azaltabilir.

İşsizlik OECD ülkelerinde olağanüstü boyutlara ulaştı. Toplam 31 milyonluk işsiz sayısı, nerdeyse Portekiz, Yunanistan, İsveç ve İrlanda'nın nüfuslarının toplamına eşittir. Ancak kapitalist ekonominin teknolojik yeniden yapılandırılması sadece yığınsal işsizliğin boyutlarını etkilemekle **kalmıyor**. Sanayideki yapısal değişiklikler nedeniyle işsizlik de yapısallaşıyor. Geleneksel hammaddelerin yerini yeni maddelerin alması, daha az maddeyle yoğun ürün üretilmesine geçilmesi, enerji ve kaynak tasarruflu üretim uygulaması, üretimin artmasına ve madencilik, metalurji, gemi yapımı, tekstil, deri gibi eskiden önemi olan sanayilerde düşüşe neden olmaktadır. İşten atılan işçiler kendi eski iş kollarında iş bulmakta ya da yenisini öğrenmede zorluk çekmektedirler. ABD Çelik İşçileri Birliği'nin dergisi «Steel Labor», 1980–1983 yılları arasında 219 bin çelik işçisinin işten atıldığını ve bunlardan sadece yarısından azının (yüzde 45,7'sinin) iş bulabildiğini yazıyor.

Tüm bunlara bir de bazı coğrafi bölgelerde yoğunlaşmış olan geleneksel, «eski» sanayiler sorunu da ekleniyor. Örneğin, ABD'de Appalachia ve İngiltere'de Clydeside bölgeleri böyledir. Buralarda üretimden uzaklaştırılan işçiler uzun bir süredir «istenmeyen insanlar» ordusuna katılmaktadırlar, çünkü yeniden eğitim görüp yetişme zorluğu ile karşı karşıyadırlar. İşte bu nedenle işsizlik durağanlaşma eğilimi göstermektedir. Batı Avrupa'da işsizlerin yüzde 40'ı bir yıldan fazla bir süre yeni iş bulamamaktadırlar.

Tartışmaya katılanlar, işsizliğin büyük gençlik yığınlarını etkilemesi karşısında duydukları kaygıyı özellikle dile getirdiler. Değişik ülkelerde, işsizlerin yüzde 40–50'si gençlerden oluşuyor. Önerinde bir ufkun olmaması, sınıf savaşımında deneyleri bulunmayan genç kız ve erkekleri, burjuva toplumunun adaletsizliklerine karşı aşırı protesto biçimlerine iter, sağ güçlerin demagojisine açık duruma getirir. Emek pazarına kadınların hızla akması da, istihdam üzerinde etkisini ciddi olarak gösteriyor. Kadınlar çoğunca düşük vasıflı işlerde çalışmak zorunda kalıyorlar ve bugün rasyonelasyon kapsamına en başta giren işler bunlar. Bundan ötürü, bütün sanayileşmiş kapitalist ülkelerde, erkeklere göre, kadınların daha büyük bir yüzdesi işsiz kalıyor. En başta üretim dışına atılan ulusal azınlıklar, göçmenler ve yabancı işçiler arasında da işsizlik düzeyi muazzam ölçüde yüksektir.

William Stewart, günümüzde işsizliğin artık resmen kayda geçen «istenmeyen insanlar»ın sayısıyla ölçülemeyeceğini belirtti. Çünkü istih-

damın yapısı, çalışanlar üzerinde de olumsuz etkisini gösteren değişiklikler geçiriyor. Kanada'da resmen kayıtlı işsizlerin oranı yüzde 11. Ancak yarım gün çalışma hesaba katılırsa, bu oran yüzde 15'i aşıyor. Birleşik Amerika'da tamamen işsiz 8 milyon kişinin yanı sıra, yarım gün çalışan işçilerin sayısı 20 milyona yaklaşıyor.

Pek çok konuşmacı, yarım işgünü ve geçici çalışma uygulamasının geçmişte bir eşine raslanmadık ölçülerde yaygın olduğunu belirtti. Çeşitli kapitalist ülkelerde yarım gün çalışan emekçilerin oranı, yüzde 7 ile yüzde 30 arasında değişiyor. Bu oran, Federal Almanya'ya yüzde 9,5, Birleşik Amerika'da yüzde 19,2, İngiltere'de yüzde 20'dir. *Zenon Zorzovilis*, Yunanistan'da dokuma, elbise ve ayakkabı fabrikalarında yeni işe alınanlarla iki ile dört ay arasında sözleşme yapıldığını belirtti. Çalışma hayatında «esneklik» adına, işverenler hızla kısmi ya da geçici istihdam yoluna gidiyorlar. Böylece işçilerin durumunun ve geleceğinin belirsizliği, onların sömürülmesini hızlandırıyor: Çalışmanın hızı ve gerginliği artıyor, moolaların süresi azalıyor, ücret hadleri düşürülüyor.

Bilimsel-teknik devrimin kapitalist toplum üzerinde gösterdiği çok yönlü etkilerden biri de, iki emek pazarının oluşmasıdır. Pazarlardan birinde, yüksek vasıflı uzmanlar ve işçiler, en yeni tekniği çekip çeviriyorlar ve oldukça yüksek ücretler alıyorlar. Burada işsizlik düzeyi düşük ve işe insan aranıyor. Öbür pazarda, zamanını doldurmuş işlerde, düşük ücretlerle düşük vasıflı emekçi kesimleri çalışıyor. Burada işsizlik düzeyi yüksek, iş güvencesi, pamuk ipliğine bağlıdır. Yoksulluğun ve bazı emekçilerin proletarya dışına düşmelerinin kaynağı, burasıdır.

Emek pazarındaki bu yeni olgu, işi olanla işsive, işletmede uzun süre çalışmış yüksek vasıflı işçi ile düz, yan, geçici işçiye, yüksek vasıflı işçi ile düşük vasıflı işçiye, yüksek teknoloji işdışı kalmak için kendisine ciddi bir tehdit oluşturan ile ilerleme için önünde yeni ufuklar açana, sermayenin farklı yaklaşım tutkusunu karşılamaya yarıyor. *Klaus Pickshaus*, değişik emekçi gruplarının «küçük küçük parçalara ayrılması»yla böyle bir tabakalaşmanın pekişebileceğine, bunun da özgül grupsal çıkarların doğması ve gelişmesine yol açacağına dikkati çekti. Bu da, «böl ve yönet» politikasıyla emekçileri parçalama yönünde sermayeye yeni manevra olanakları sağlıyor.

Sempozyuma katılanlar, buna ilişkin olarak, bazı ülkelerde, tekellerin ve burjuva hükümetlerinin sendikalara yönelik saldırılarının artmasından kaygıyla söz ettiler. Onların hedeflerinin başında haklarını ve yetkilerini sınırlayan yasalar çıkararak sendikaların «gücünü kırmak» geliyor. *Bert Ramelson*, muhafazakâr Thatcher hükümetinin, sendika düşmanı yasalardan yararlanıp, 1985'te kömür madeni işçilerini yaklaşık bir yıl süren yığıt grevlerini durdurmaya zorladığını, demiryolu işçilerinin de başlamak üzere olan genel grevini boşa çıkardığını söyledi. *Johanna Hund*, Federal Almanya'da sağcı Kohl hükümetinin, İş Yasası'nın 116. maddesini değişik-

tirip sendikaların greve gitme hakkına gölge düşürdüğünü belirtti. *Esben Andersen*, Danimarka'da burjuva Schluter hükümetinin sendikaların toplu sözleşme hakkını kısıtlamaya kalkıştığına işaret etti. Bu, İskandinav ülkelerinin tarihinde eşine raslanmadık bir gelişmedir.

Ancak işverenlerin niyetleri, sendikaları salt «zapturapt altına alma» arzusundan da öteye gidiyor. İşverenler, sosyal bir güç olarak sendikaların işlevlerini sınırlamayı, hattâ onları toptan ortadan kaldırmayı uzun erimli görevler olarak önelerine koydular. Yeni teknolojiye, özellikle sendikal harekete yönelik bir kaçbaşı gözyle bakılıyor. Emekçilerin üretim sürecinde, bir bakıma, birbirlerinden yalıtılmış olmasından yararlanarak, yüksek teknoloji gerektiren yeni dallara sendikaların girmesi önlenmeye çalışılıyor. Örneğin, en başta Birleşik Amerika'da, emekçilerin yalnızca yüzde 20'sinin sendikal olduğu hizmetler alanında, bunu yapmayı başardılar. Sermaye, sendikal hareketin zayıflamasını, emekçileri yeni biçimlerde sömürmeyi hızlandırmanın zorunlu bir koşulu sayıyor.

BİLGİNİN DEĞİŞİK BOYUTLARI

Emekçilerin genel ve mesleki eğitimlerinde, vasıflılık düzeyleri ve bunun içeriğindeki derin değişikliklerin, bilimsel-teknik devrimin en önemli sosyal sonuçları arasında olduğu sempozyumda vurgulandı. Bu değişiklikler çok ince ve karmaşık bir niteliktedir ve emekçilerin bilinci, psikolojisi ve genel yapısı üzerinde muazzam bir etki gösteriyor.

«Toplam ya da kollektif işçi»nin eğitim ve vasıflılık düzeyinde genellikle bir yükselme eğilimi görülüyor. Emekçilerin gerek genel, gerekse uzmanlık gerektiren bilgilerinin hacminde de bir genişleme vardır. Şöyle ki, Federal Almanya'da 1982'de temel (orta) öğrenim gören işçilerin oranı, 1976'ya göre yüzde 4 düşerken, lise mezunlarının oranı yüzde 21 arttı. Yüksek öğretim kurumlarına kaydolma hakkını kazananların oranında da yüzde 41'lik bir artış görüldü. Gençler arasında eğitim düzeyi, yaşlı kuşaklara kıyasla, dikkati çekecek derecede yüksektir. Mesleki eğitim düzeyinde de bir yükseliş var. Çalışanlar arasında, vasıflı işçilerin payı yüzde 55'i aşmış bulunuyor. (Federal Almanya'da sanayi alanında, ustalık düzeyi bakımından, eğitimsiz, yani düz işçiler, eğitilmiş işçiler ve vasıflı işçiler diye bir ayrım yapılıyor).

Öteki kapitalist ülkelerde de, genel olarak, işgücünün nitel düzeyinde bir yükselme görülüyor. Birleşik Amerika'da, 1970'li yılların başlarında lise mezunu olanların oranı yüzde 65,9 iken, 1980'li yılların başlarında bu oran yüzde 77,1'e çıktı. Yüksek öğrenimini yarıda bırakmış olanlar da içinde, yüksek öğrenim görmüş olanların oranı, aynı dönemde yüzde 27,2'den yüzde 36,2'ye yükseldi.

Aktif nüfusun değişen yapısı, işçi sınıfı içinde büro çalışanları, usta-başları, teknisyenlerin oranının genel olarak artması da, sınıfın eğitim ve

vasıflık düzeyini yükseltiyor, kol işçileri yerine, kafa işçilerinin payına artırıyor.

Raporun yazarları, şunu belirttiler: «Sermayenin genişletilmiş yeniden üretiminin yoğun türüne, en karmaşık işleri yerine getirebilen işgücünün yoğun bir genişlemesi eş gidiyor. Ücretli emeğin kullanımının öneminin böylesine artması, kapitalist sömürü sisteminde bilimsel-teknik devrimden doğan temel değişikliklerden biridir.»

Ancak bu eğilim, olağanüstü çelişkili bir biçimde gerçekleşiyor. Günümüz kapitalizmi koşullarında üretici güçlerin gelişmesinin özgüllüğü, ücretli işçilerin vasıflılık ve becerilerinin gitgide değerinin aşındırılması ve bunların birer «fazlalık» durumuna düşürülmesidir. Otomobil montajında robotların kullanılması, basın alanında yeni dizgi tekniklerinin getirilmesi, daha önce öğrenilmesi yıllar alan pekçok işin otomatikleştirilmesi örneklerinde, vasıflı işçilerin sayısındaki azalma çarpıcı biçimde kendini gösteriyor.

İşlerini yitiren deneyimli işçiler, çokçası, daha az beceri gerektiren başka işlere geçmek zorunda kalıyorlar. O zaman da, daha yüksek bir genel ve mesleki eğitim düzeyine sahip oldukları halde, bu bilgilerini uygulama olanağından yoksun kalıyorlar.

Kazanılmış beceriyle işçinin fiilen yerine getirmek zorunda olduğu işlevler arasındaki mesafe açılıyor. Şöyle ki, 1970'lerde Federal Almanya'da 300 bini aşkın vasıflı işçi, işini değiştirmek, yarı-vasıflı ya da düz işçi statüsüne geçmek zorunda kaldı. Birleşik Amerika'da düzenlenen anketler, uzmanlık eğitimi görmüş kimselerden yaklaşık yüzde 85'inin bilgi düzeylerinin altında işlerde çalışmak durumunda kaldıklarını gösteriyor.

İşsizliğin yayılması sonucu, gitgide daha geniş emekçi gruplarının uzun süre üretim sürecini terketmek zorunda kalması, bunların iş becerileri ve vasıflılıklarının kaybına yol açmakta, yenilenmenin sakarca hızına ayak uyduramayanların sayısı artmakta, yeni bir meslek edinen, bugün gerek duyulan bilgiye sahip olan, bunu genişletenlerle bu olanaktan yoksun kalarlar arasındaki mesafe büyümektedir.

Ancak işlerinde kalmayı, yeni ve daha karmaşık teknolojiyle temasa geçmeyi başaranlarda bile, ille de her zaman buna eşdüşen bir beceri artışı görülüyor. Sermaye sahipleri, üretimi rasyonelleştirerek ücretlerden tasarruf etme niyetindedirler ve böylece «artık gereksiz» dedikleri işgücünü baştan savmanın yollarını aramakla kalmamakta, aynı zamanda, fırsat buldukça, daha düşük vasıflı kimseleri, dolayısıyla daha düşük ücretler ödeyerek işe almaktadırlar. Yeni ve çok daha karmaşık tekniklerin hiç durmaksızın getirilmesi, hizmet personelinin mesleki düzeyinde bir artış gerektirmiyor. Tam tersine, sadece «döğmeye basma» ve âletin üzerindeki yazıyı okuma gibi, asgari bir bilgi ve yetenek yetmektedir. Hizmetler alanının genişlemesi gibi, ekonomideki yapısal değişikliklerle bağ-

lantılı olarak, emekçilerin bir bölümünü vasıfsızlaştırma süreci de gelişiyor. Hizmetler alanında emekçilerin özel bilgi düzeyi, çokçası, üretim alanındakilerden daha düşüktür. *John Pittman*, Birleşik Amerika'da, 1990'a kadar işgücünün yüzde 72'sinin (yaklaşık 90 milyon kişi), hizmetler alanında çalışmasının beklendiğini belirtti. Bu alan, sanayiye göre, genellikle, daha düşük bir mesleki eğitim gerektiriyor.

Göçmenler gibi, çokçası en kirli, «kara» işleri yapmak zorunda kalan nüfus gruplarını ise, vasıflılık artışı konusu toptan görmezden gelmektedir. Gençlerin önemli bir kesimi, bir meslek öğrenmekle ilgili güçlüklerle karşılaşılıyorlar. Kadınlar arasında mesleki eğitim düzeyindeki artış çok yavaştır. Şöyle ki, 1980'lerin başlarında, Federal Almanya'da emekçi kadınların sadece yüzde 6'sı vasıflı kategorisine giriyordu. Yüzde 50'si ise, «eğitilmemiş» kategorisi içinde yer alıyordu.

İşverenler, bu işi devlete yükleyerek, mesleki eğitim giderlerinden tasarruf etmeye çalışıyorlar. İktidar organlarındaki muhafazakâr güçler ise, «devlet giderlerine çeki düzen verme» gerekçesiyle, mesleki eğitimin çerçevesini daraltıyor, değişik kursları devre dışı bırakıyor, mesleki-teknik okulların sayısını azaltma yoluna gidiyorlar.

William Somerset, eğitim ve mesleki yetiştirme giderlerinin işverenlerce kabul edilemez sayıldığını, çünkü bunlara ürünün maliyetini artırdığı gözüyle bakıldığını söyledi. *W. Somerset*, şu örneği verdi: İrlanda'daki belli-başlı işverenlerden biri olan Britanya Telekomünikasyon şirketi, özelleştirildikten hemen sonra eğitim kurslarını azaltmaya başladı. Bir dizi parasız kurstan vazgeçildi. Mektupla yazışma kurslarının hemen tümü rafa kaldırıldı. İşverenler, mesleki eğitimle ilgili giderleri, emekçilerin karşılamasını istiyorlar, bu giderleri emekçilerin ücretlerinden kesiyorlar.

Sempozyuma katılanlar, emekçilerin vasıflılık durumundaki değişmelere, bunun dinamiğine değindiler ve tekellerin ucuz işgücü dürtüsüyle basit, daha az karmaşık emek gerektiren üretim dallarını geliştirmekte olan ülkelere kaydırıldıklarını belirttiler. Bu, bir bakıma, geliştirmekte olan ülkelere düşük vasıflılık ihracı ve bu ülkelerin ekonomik geriliklerinin sürmesi anlamına geliyor. Sanayiye gelişmiş kapitalist ülkeler, böylece, yeni, ince, karmaşık ve mükemmel teknolojinin sahip ve bekçileri rolünü kendilerine ayırmakla kalmıyor, aynı zamanda, en deneyimli, vasıflı ve eğitilmiş personelin bulunduğu merkezler de buraları sayılıyor. Böyle bir «işbölümü», emperyalist güçlere, «üçüncü dünya» halkları üzerindeki hegemonyalarını sağlama bağlama amacı güdüyor.

KİM «BILLUR» İŞÇİ İSTİYOR?

Sempozyumda, bilimsel-teknik devrim koşullarında emeğin içeriği konusu da, enine boyuna ele alındı. Kapitalist rasyonalizasyonu haklı göstermeye çalışanlar, çoğunca, yeni tekniklerin işçileri ağır işlerden kurtar-

dığını, daha yaratıcı bir çalışmanın kaynağı olduğunu, emekçilerin yapmakta oldukları işe daha büyük ilgi duymalarını sağladığını öne sürüyorlar. Teknik ilerleme, üretimde işçinin durumunu kökten değiştiren bir araç diye tanıtılıyor.

Raporda, Federal Almanya'da bazı toplum bilimcilerin, «yeni üretim kavramları»nı ve «yeni sanayileşme»yi övdükleri belirtiliyor. Bunlara göre, çağdaş teknolojiler, emeğin bölük pörçük olma sisteminin üstesinden gelmeyi, işçilerin «yabancılaşma» duygusundan kurtulmasını sağlıyor. Böylece sağ sosyal demokrat ideologlar diyorlar ki: Doğru bir «modernizasyon stratejisi» uygulanırsa, kapitalist üretim ilişkileri altında bile, «emek dünyasını insancillaştırma»da belirleyici bir kaldıraca dönüşebilecek olan yeni tekniklere «sosyal güvenlik ağı»nı yerleştirmek olanaklıdır.

Konuşmacılar ise şunu vurguladılar: Tek başına teknoloji, insan faaliyetinin içeriğinde köklü bir değişiklik meydana getiremez. Teknoloji, elbette, ağır, zararlı ve tehlikeli işleri ortadan kaldıracak ve çalışmayı kolaylaştıracak önkoşulları yaratır. Birçok tekdüze, tekrarı gerektiren faaliyetlerde insanların yerini robotlar alabilir. Ancak kapitalizmde yeni tekniklerin kullanımını bu mülâhazalar dayatmıyor. Burada yeni teknolojinin belirleyici olan yanı, işverene işletme giderlerinden, değişken sermaye, yani canlı emek giderlerinden tasarruf yapma olanağı sağlamasıdır. Bundan ötürü, yeni teknikler, sadece kullanımı daha yüksek kâr vadeden alanlara getirilmektedir. Kapitalist «rantabilite» ölçütü, emeğin yükünü azaltma ve onu daha sağlıklı kılma görevlerini karşılamıyor.

Federal Almanya Metal İşçileri Sendikası, 1982 ile 1984 yılları arasında, ülkede maden işleme sanayiinde rasyonalizasyonun değişik yönleri konusunda geniş bir inceleme yaptı. 100'den fazla işçinin çalıştığı aşağı yukarı 1.000 işletmede, üretim konseyi üyelerinin her birine, yeni teknoloji ve emeğin örgütlenmesindeki yeni biçimlerin uygulamaya konulmasından sonra ortaya çıkan değişiklikler konusunda sorular soruldu. Verilen yanıtlar, aşağıdaki çizelgede (yüzde olarak) görülüyor:

İş Yükünün Cinsi	İş Yükünde Azalma		İş Yükünde Artma	
	Fabrika İşçisi	Büro İşçisi	Fabrika İşçisi	Büro İşçisi
İşin Hızı	1	3	77	28
Beden Emeğinin Ağırlığı	38	—	13	—
Göz Yorgunluğu	—	1	—	68
Gürültü	32	12	41	17
Tekdüzelik	7	3	41	34
Sosyal Yalıtılma	4	1	35	68

Görülüyor ki, işçinin bedeni yükünde azalma oldu. Ancak işçilerin çoğu, işin hızı, tekdüzelığı ve gürültü düzeyinin artmış olduğunu belirttiler. Özellikle, büro işçilerinin göz yorgunluğu çok daha büyük ölçülerde arttı. İşçiler birbirlerinden daha da yalıtıldılar.

William Stewart şunu belirtti: «Pratik deneyim, elektronik araçlar, robotlar ve esnek üretim sistemlerinin uygulamaya sokulmasının, insanı yiyip bitirici ve sersemleştirici çalışmaya son vereceği yolundaki hayalleri tuzla buz etti. Gerçekten de, ağır çalışma gerektiren pekçok iş, şimdi robotlar ve esnek sistemler tarafından yerine getiriliyor. Ancak üretimde bilimsel-teknik yeniliklerle ilişkili değişiklikler sonucu yaratılan işyerlerindeki çalışma, hiç de insanı daha az yiyip bitirici, hiç de daha az tehlikeli değildir . . . Mikroelektronığın yaygın olarak kullanıldığı bazı ülkelerde yapılan incelemeler, yeni araçları kullanan işçilerin sık sık başağrısı, süregelen yorgunluk, uykusuzluk, görme ve işitme bozuklukları ve bazı iç hastalıklarından yakındıklarını ortaya koyuyor.»

Pek çok konuşmacı, yeni tekniklerin işverene emekçileri, onların çalışma ve davranışlarını kontrolü hızlandırma olanağı sağladığını vurguladılar. Bu tür «billur», «saydam» işçiyi sömürmek ve onu makineye yapışık uysal bir araç olarak kullanmak daha kolaydır. Üretim hızı ve personel konusunda veri toplama ve işleme sistemleri daha yaygın olarak kullanılmaktadır. Federal Almanya'da Metal İşçileri Sendikası'nın düzenlediği ankete göre, üretim konseyi üyelerinin yüzde 48'i ve büro işçilerinin yüzde 53'ü, çalışma kolektifleri üzerinde kontrolün artmış olduğunu kaydettiler.

KAZANAN KİM, KAYBEDEN KİM?

İleri teknolojinin kullanıma sokulmasıyla emek üretkenliğinin yükseldiği ve dolayısıyla ücretlerin de buna uygun bir şekilde yükselmesinin nesnel koşullarının olduğu düşünülebilir. Oysa pratikte kapitalist üretimin yasalarının etkisi altında bunun tam tersi meydana geldi. *İşverenler emek üretkenliğinin artmasından daha yüksek kârlar elde etmek ve işçi sınıfının emeği tarafından yaratılan artideğerin mümkün olduğu kadar büyük bir kısmına el koymak için çaba gösteriyorlar.* Bunun sonucunda ücretler mümkün olan en düşük düzeyde tutuluyor ve ancak emekçilerin ve sendikaların verdikleri keskin savaşımın sonucunda ya da bazı işgücü kategorilerine olan talebin geçici olarak artması durumlarında yükseliyor.

Ama ücretlerde bir artış olsa bile bu, kârlardaki artışa yetişmekten çok uzaktır. Örneğin FAC'de işçi ve memurların parasal ücretleri 1980'den 1985'e kadar %10 arttı, ya da toplam 50 milyar marklık bir artış gösterdi. Ama aynı sırada kapitalistlerin net kârlarında 100 milyar marklık ya da %40'lık bir artış görüldü. Bunun sonucunda FAC'de ücretlilerin ulusal

gelirden aldıkları pay 1985'de sadece % 62 idi. Başka bir deyişle 1970'dekinden daha düşüktü. Ücretlerin mutlak sayı olarak yükselmesine rağmen işçi sınıfının sömürülmesi yoğunlaşmıştı.

Bazı burjuva iktisatçıları ve politikacıları belirli bir miktarda işsizlik ve işten çıkartma olmasının gelirlerin yüksek kalmasını sağladığını iddia ediyorlar. İkisinin birden olamayacağını ileri sürüyorlar. Ya ücretlerin yüksek olup istihdamın düşük kalacağını ya da istihdamın yüksek olup ücretlerin düşük olacağını söylüyorlar. Bu tür bir kanıt çok su götürür.

İşsizliğin ileri teknolojinin kapitalizm koşullarında kullanılmasının etkisiyle artmaya devam etmesi işverenlerin emekçiler üzerinde baskı uygulamalarını kolaylaştırıyor. Zaten sürekli olarak işlerini kaybetme korkusuyla yaşayan emekçiler çalışma koşulları, ücretler, işyeri güvenliği ve sosyal sigorta konularında daha söz dinler ve daha az talep öne sürer oluyorlar. Yarım gün çalışma ve iş örgütlenmesinin «esnek» biçimleri işverenler için emekçilerin haklarına ve ücretlerine yönelik saldırılarında daha elverişli koşullar yaratıyor. Geçici işçiler sosyal yasalar ve iş yasaları ve iş akitleri açısından tam zaman çalışan işçilere göre daha az korunmaktadır. Ve bunlara işverenler çok daha kolayca baskı uygulayabilmektedirler.

Pek çok konuşmacı işsizliğin şaha kalkmış olduğu yerlerde ücretleri dondurma ve düşürme eğiliminin daha da güçlü olduğunu söylediler. Nitekim «ihtiyaç fazlası» olanların oranının özellikle yüksek olduğu (% 18,5) İrlanda'da ücretler Batı Avrupa'nın en düşük ücretlerindedir. Ve yöneticiler bu ülkenin yatırımcılar için çok çekici bir yer olduğunu açıkça söylemektedirler. *William Somerset* «Dublin havaalanına inildiğinde şöyle bir ilan tabelası görülür: Avrupa'nın en ucuz işgücü ülkesine hoş geldiniz» dedi.

İşverenlerin ücretleri düşürmek için işten çıkarma tehdidini nasıl kullandıkları konusunda pek çok örnek verildi. *Carlos Aboim İngles* şu şaşırtıcı olayı anlattı: Portekiz'deki pek çok işyerinde işçiler işe aylar boyunca (bunun altı ayı bulunduğu çok sık görülür) kendilerine hiçbir ödeme yapılmaksızın, sadece işlerinden olmamak için gitmeye devam ederler. Yaklaşık 120 bin emekçi böylece uygulamaların kurbanı olmuştur. Çalışma çağına gelmiş gençler arasındaki işsizlik işverenlere kendilerine bir iş bulmayı beceren «şanslıları» en vahşi bir şekilde sömürme olanağını verir. 25 yaşından genç olanlar için hükümet tarafından hazırlanmış bir «istihdamı artırma» programı uyarınca işe alınan gençlerin ulusal asgari ücretin sadece üçte birini almaları öngörülmektedir.

Böylesi uygulamalar sadece Portekiz, İrlanda ya da Yunanistan gibi düşük düzeyde sanayileşmiş kapitalist ülkeler için geçerli değildir. Aynı şeyler bütün sanayileşmiş kapitalist ülkelerde de görülmektedir. Bu araçların yenilenme düzeyinin ve daha kalifiye emekçi kullanımının yüksek

olduğu ve dolayısıyla ücretlerin artışının önkoşullarının da oluştuğunun farzedebileceği işkollarında da böyledir: Buralarda da ücretler önemli ölçüde sınırlanmış ve azaltılmıştır. Sendikaların zayıf olduğu ya da hiç bulunmadığı yerlerde bu durum daha belirgindir. Buralarda ne olduğu Uluslararası Makinistler ve Havacılık İşçileri Birliği'nin başkanı ve AFL-CIO'nun Yürütme Kurulu üyesi William Winpisinger tarafından çok açık bir şekilde anlatılmıştır. Ulusal Hukukçular Örgütü'nün Detroit'te 1985 Kasımında yapılan toplantısında söz alan Winpisinger şöyle diyordu: «İşgücünün acınacak derecede küçük bir kısmının sendikalarda temsil edildiği günümüzde gerek süper-ekonomideki gerekse mini-ekonomideki işverenler işçilerinden ücretlerin düşürülmesini, dondurulmasını, geçim endekslerine göre yapılan ayarlamalardan vazgeçilmesini, sosyal sigorta yardımlarının azaltılmasını, emeklilik ve tazminat paralarının düşürülmesini, molalardan ve yıkanma zamanlarından vazgeçilmesini, şirketin kantininde yedikleri yemeklerin fiyatını tam olarak ödemelerini istiyorlar. İşçilerin sendikasız olduğu ya da toplu sözleşme hakkının bulunmadığı yerlerde ise ne olup bittiğini tanıyabilir».

Konuşmacılar üretimin modernleştirilmesinin halkın yaşam düzeyi üzerindeki etkisini ele aldılar ve emek üretkenliğinin artmasının, ürün başına düşen emek miktarının düşmesinin malları ucuzlatabileceğini ve dolayısıyla emekçilerin yaşam düzeyinin yükselmesine yardımcı olabileceğini belirttiler. Ama gerçekte olanlar başkadır. Pahalı ileri teknolojinin yerleştirilmesi, ücretlerin yükselmesi, yakıt ve hammaddelerin pahalılaşması dolayısıyla artan üretim maliyetini karşılamak bahanesiyle büyük sermaye bir yandan üretimi artırarak bir yandan da üretilen malların fiyatını yükselterek yapmış olduğu yatırımları bol bol karşıladı ve aştı. Böylece emekçilerin işyerinde ceplerine konan daha yüksek ücretler çarşıda ceplerinden çekilip alındı.

Nitekim FAC'de 1985 yılında *güncel ücretler* sabit fiyatlarla hesaplandığında 1979'dakinden %6 daha düşüktü. *Bilimsel-teknik devrimin meyvalarını emekçiler değil, kapitalistler topladı. Gelirlerin tekellerden yana yeniden dağılımı yoğunlaşmıştı.*

Benzeri bir manzara öteki kapitalist ülkelerde de vardır. *William Stewart* Kanada'da emekçilerin gerçek gelirlerinin 1979 ile 1985 arasında %12'lik bir düşüş gösterdiğini söyledi. *Urban Herlitz* İsveç'te 1980'lerin başlarındaki ekonomik gerileme döneminde gerçek ücretlerin ortalama %10 düştüğünü ve ancak şimdi 1970'lerin ortalarındaki düzeye yeniden ulaşmakta olduğunu belirtti.

Büyük sermaye enflasyondan para kazanıyor. Ama fiyatlarla ücretler arasında bağ kurulmasına karşı gözü dönmüşçe mücadele ediyor. Bu durumda, sendikaların daha eskiden verdikleri çetin mücadelelerde elde ettikleri ve emekçilerin gelirlerinin düşüş karşısında bir ölçüde korunmasını sağlamış olan eşel mobil sisteminin bazı sanayileşmiş kapitalist ül-

kelerde geçtiğimiz son birkaç yıl içerisinde sağ güçlerin baskısıyla yürür-
lükten kaldırılmış olması tesadüf değildir.

Üretimi modernleştirme ve yeni yatırımlar yapma zorunluluğu, «piya-
sada en ön yeri» yeniden elde etme gerekliliği emekçilerin yaşam düzey-
lerine karşı yürütülen saldırıda bir bahane olarak öne sürülüyor. Son
zamanlarda pek çok kapitalist ülkede görüldüğü gibi sosyal ödemeler
kısıtlanıyor «sosyal çözüme»ye başvuruluyor. ABD'de «Reagancılık» ve
İngiltere'de «Thatchercilik» bunun tipik örnekleridir. Kamu sağlığı, eğitim,
sosyal sigorta harcamaları, yoksullara yapılan ve diğer çeşitli yardımlar,
ki bunların arasında işsizlik parası da vardır, budandı. Örneğin FAC'de
kayıtlı yaklaşık 2,3 milyon işsiz üçte biri 1985'de hiçbir yardım alma-
dılar.

MEYDAN OKUMAYA KARŞI KOYMAK

Tekelci devlet kapitalizminin bunalımının derinleşmesi ve BTD'in etkisi
altında yeni sömürü biçimlerinin ortaya çıkması ve bunların yanısıra
yığınsal işsizlik işçi sınıfı hareketini karmaşık sorunlarla karşı karşıya
getiriyor ve sınıf savaşımında yeni alanlar açıyor.

Bu konuda *Heinz Jung* şöyle dedi: «Yeni üretici güçlerin gelişmesi do-
layısıyla karşı karşıya kaldığımız meydan okuma biz komünistlerden stra-
tejimizde ve politikamızda bir yanıt istiyor . . . Kapitalizm koşullarındaki
işçi sınıfı için bilimsel teknik ilerleme bir acem kılıcı gibidir ve daha çok
işçi sınıfına vurmaktadır», Marks'ın «Kapital» adlı yapıtında söylediği gibi
«çelişkilerin ve uzlaşmazlıkların kapitalist istihdam ve makinalardan ayrıl-
maz olmaları» (1) bugün de geçerliliğini koruyor. *Jung*, üretici güçlerin
kendi kendilerine gelişemeyeceklerini, toplumda egemen olan artıdeğere
el koyma yöntemlerinin somut bir biçimde hangi teknolojinin kullanıl-
dığına yansıdığını belirtti. Zaman ilerledikçe sınıf savaşımı da genişle-
mek ve daha yoğunlaşmak zorundadır.

Marksist Araştırmalar Enstitüsü ve *Alman Komünist Partisi'nin* temsil-
cileri, ileri teknolojinin nasıl kullanılacağını bu teknolojilerin kimin çıkar-
larına hizmet ettiğine bağlı olduğunu belirttiler. İleri teknoloji, yapısı
gereği, kullanılması konusunda çok çeşitli olanaklar yaratıyor. Ve işlet-
melerde ve işkollarında hangi versiyonun tercih edileceği sınıf savaşı-
mındaki güçler dengesinin sonucunda belli oluyor.

Geçtiğimiz yıllar boyunca ileri teknoloji kullanımı ve üretimin rasyo-
nalleştirilmesi işçi sınıfı hareketi tarafından az ya da çok itirazsız onay-
landı. Burjuva propagandası bu konuda parlak perspektifler gösteriyor-
du. Öte yandan değişikliklerin sınırlı ölçüde olması emekçilerin çıkar-

(1) K. Marks ve F. Engels, Yapıtlar, c. 23, s. 451 (Rusça, «Mutlak artı
değerin üretimi»nden).

larını yığınsal bir şekilde ve ciddi olarak etkilemiyordu. *Robin Williams*, sendikaların sürmekte olan süreçlere adapte olma, asgari masrafla azami üstünlük sağlama ve bu süreçlerin dengeli bir şekilde kullanılmasını sağlama girişimlerinden bahsetti. 1970'lerin sonlarında İngiliz Sendikalar Kongresi (TUC) işverenlerle «ileri teknoloji anlaşmaları» imzaladı. Bu anlaşmalarda sendikalara danışma hakkı tanınıyordu. Ama bu haklar ağırlıklı olarak, ücretler, emeğin korunması ve bazı yerlerde de işgüvenliği ve yeniden eğitim gibi geleneksel konularda kullanıldı. İleri teknolojinin planlanması, yatırımlar ve çalışmanın örgütlenmesi gibi önemli konular danışma toplantılarının dışında bırakıldı. Birkaç istisna dışında sendikalar ileri teknolojinin kullanımı konusunda alternatif modeller öne sürmeye hazır değillerdi. Ve işverenleri gözleri kapalı izlediler. Bunun sonucunda, kazanılan çıkarlardan bazıları en eşitsiz bir şekilde, yüksek düzeyde kalifiye işçilerin yararına ve kalifikasyon düzeyi daha düşük olan işçilerin zararına bir şekilde dağıtıldı. Yeni iş olanakları yaratılması sorunu ikinci planda bırakıldı.

Tartışmada, modernleşmenin sonucunda emekçilerin sırtına binen yükün artmasının ve işyerleri için verilen güncel sınıf savaşımı deneyiminin, kapitalistlerin ileri teknolojiyi kullanmaları konusunda daha eleştirel bir tavır geliştirilmesine yardımcı olduğu belirtildi. Bu yaklaşımın özünü *George Jackson* açık bir şekilde dile getirerek şöyle dedi: «Eğer kapitalizm yeni teknoloji ve daha yüksek bir emek üretkenliği istiyorsa biz bu hedefleri desteklemeliyiz. Ama iş bulma bürolarının önündeki kuyrukların uzamasına izin vermemeli ve yaratılan değerlerin herkesin yararına bir şekilde dağıtılmasına dikkat göstermeliyiz». İleri teknoloji konusunda bir yerde alınan tavrın başkalarını da etkilediğini, dolayısıyla kapitalist sistemin bütününe karşı eleştirel bir görüş benimsenmesine, bilimsel-tek-nik devrimin emekçilerin daha fazla sömürülmesi amacıyla kullanılmasına karşı mücadele verilmesine yol açtığını dile getirdi.

Bunun yanı sıra konuşmacılar işçi sınıfı hareketinin ve bağlaşıklarının bu sürecin henüz başlangıç aşamalarında bulunduğunu ve deneyimlerinin az olduğunu, bu nedenle emekçilerin bilgilendirilmesinin, yönlendirilmesinin ve onlara açıklamalar yapılmasının komünist ve işçi partilerinin faaliyeti açısından büyük önem kazandığını belirttiler.

Stephan Voets bilimsel-tek-nik ilerlemenin kapitalist kullanımındaki çelişkileri açıkça gösteren ve komünistlerin cevabını dile getiren, gelişmelerin önünde giden bir politikanın formüle edilmesinin gerekli olduğunu öne sürdü. Örneğin AKP'nin 8. Kongresince onaylanan tezlerde şöyle deniyor: «İşçi sınıfı ve örgütleri, büyük sermayenin teknoloji politikasına bu alandaki aletlerin emekçilerin çıkarına olarak özellikle barışçı bir şekilde geliştirilmesi ve uygulanması doğrultusundaki kendi stratejileriyle karşı çıkmalıdır. İşçi sınıfı ve örgütleri, bilimsel ve tek-nik alandaki en son yenilikler konusunda daha ileri bilgi elde etmek ve araştırma, tek-

noloji, rasyonalizasyon, çalışmanın örgütlenmesi, genel eğitim ve teknik ticari eğitim konularında daha fazla söz sahibi olmak için ısrarlı olmalıdırlar . . . Bilimsel-teknik ilerlemeden rasyonel bir şekilde yararlanılması için yapılan eylemler barış, demokrasi ve toplumsal ilerleme mücadelesiyle ve tekellerin egemenliğine son verme mücadelesiyle sıkı sıkıya bağlı olmak zorundadır». (2)

Sermayenin ileri teknolojinin yardımıyla emekçilerin haklarına ve kazanımlarına yönelttiği yaygın saldırıya nasıl karşı konacaktır? İşçi sınıfının temsilcilerinin görüşüne göre bilimsel teknik ilerlemenin sadece açgözlü tekellerin çıkarına hizmet etmek yerine bütün topluma hizmet etmesi hangi yoldan sağlanabilir? Tartışmaya katılanlar kendi partilerinin politik belgelerinin ışığında konuştular ve tartışma konusu olan sorunların karmaşıklığını ve çeşitliliğini yansıtan yanıtlar getirdiler.

Uğrunda mücadele edilmesi gereken ana görevlerden birisinin ücretleri azaltmadan çalışma saatlerini kısaltmak olduğu kabul edildi. Bazı Batı Avrupa ülkelerinde bu konuda hedef 35 saatlik işhaftasıdır. ABD ve Kanada'da ise 32 saatlik işhaftasıdır. Emek üretkenliğinin ileri teknoloji tarafından önemli ölçüde yükseltilmesi bu istemleri ekonomik dayanaklara sahip ve gerçekçi kılıyor. Deneyim sermayenin çalışma sürelerinin kısaltılması konusunda inatla direndiğini ve bu fikri kabul ettiği yerlerde de ücretlerin de azaltılmasında ısrar ettiğini, böylece emekçilere yarım gün çalışmayı dayattığını gösteriyor. Sermayeye karşı sınıf savaşları vermeden ve emekçilerin sınıf bilinci ve örgütlülüğü güçlendirilmeden günümüzde çalışma sürelerinin kısaltılamıyacağı açıktır. Örneğin Batı Alman emekçilerinin 1984 yılında verdikleri ve 38,5 saatlik çalışma haftası elde etmeleriyle sonuçlanan mücadele deneyimi bunu açıklıkla göstermiştir.

Çalışma sürelerinin kısaltılması işsizlik belasının azaltılmasını da kolaylaştıracaktır. Çünkü çalışma sürelerinin kısaltılması yeni iş yerleri açılması için bir yoldur. Bunun yanı sıra «ihtiyaç fazlası» olanların sayısının gözle görülür bir şekilde azaltılması gerekiyorsa, bu herşeyden önce yeni iş yerleri gerektiriyor demektir. Ve bu konuda, komünist partilerinin politik belgelerinde yer alan, devletin devlet yatırımları yapılmasını öngören istihdam programları hazırlaması istemleri öne çıkıyor. Görüldüğü gibi, varolan işyerlerini korumak için herşeyin yapılması gerekmektedir. Ama bu, yapılmasında geç kalınmış yenilikleri-azaltarak değil, çalışmaya devam etmek isteyenlerin hak ve çıkarlarının güvence altına alınmasıyla bir arada yapılmalıdır.

Bilimsel teknik ilerleme çalışma koşullarını kökten iyileştirmeli, çalışmayı daha kolay ve daha anlamlı kılmalıdır. Oysa kapitalist rasyonelleştirme, bir kural olarak, çalışmayı hızlandırmakta ve iş yükünü artırmaktadır. Konuşmacılar böylesi etkilere karşı alınacak önlemler arasında,

(2) Thesen des 8. Parteitag der DKP, Neuss, 1986, s. 49.

yeni teknolojinin emekçilerin sırtına daha fazla iş bindirmesini engellemek için sendikaların ve çalışma kolektiflerinin veto hakkına sahip olmalarının da bulunması gerektiğini belirttiler. Çalışma koşullarını daha iyi kılma ya da en azından kötüleşmesini önleme görevinin yanısıra sosyal kazanımları koruyup genişletme görevi de vardır.

Yeni alet ve teknolojilerin devreye girmesiyle eğitim ve yeniden eğitim gittikçe daha yakıcı bir sorun durumuna gelmektedir. Eğitim ve yeniden eğitim, devletin ve işverenlerin bu konuda yatırım yapmalarıyla mesleki eğitimin genişletilip modernleştirilmesi yoluyla sağlanabilir. Böylece emekçilerin üretimdeki yeni taleplere en az zahmetli bir şekilde adapte olmaları sağlanabilir. Gençlere özel bir dikkat ayrılmalıdır. Gençlerin yetişkinlerin arasında yer alıp almamaları, ne tür bir eğitim gördüklerine ve gördükleri eğitime uyan bir iş bulup bulamalarına bağlıdır.

Emekçiler, işyerlerindeki davranışlarının denetim ve gözetim altına alınmasına ve politik görüşlerini ortaya çıkarma çabalarına kesinlikle karşı çıkıyorlar. Günümüzde bilgisayarlar böyle şeyleri olanaklı kılmaktadır. Bireyler üzerindeki böylesi baskılara ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına karşı bütün demokratik güçler kararlı tavır almalıdır.

Konuşmacılar, ileri teknolojinin olumsuz sosyal sonuçlarına karşı korunmanın sağlanmasıyla yetinilemeyeceğinin altını çizdiler: İleri teknolojinin nasıl devreye sokulacağı ve çalışmanın nasıl örgütleneceği konusunda çalışma kolektifleri söz sahibi olmalıdır. Bunun için, emekçiler ve sendikaları üretimin yeniden biçimlendirilmesi planlarının hazırlanmasına katılabilmeli, böylece bunlar üzerinde etkilerini gösterebilmeli ve kendi alternatif önerilerini öne sürebilmelidir.

Tartışma sırasında işçi sınıfı içerisindeki yapısal değişikliklere ve farklılaşmalara, bazı katmanlar üretime çekilirken bazılarının, özellikle gençlerin, üretimin dışına atılmasına, bu olgunun çeşitli emekçi grupları arasında çelişkiler doğması tehlikesini getirdiğine dikkat çekildi. Yarım gün çalışma ve geçici işçilik, bu statüde olanların sendikalaşmalarını çok güçleştiriyor ve işverenler ve burjuva devleti bu durumdan emekçiler arasında bölünmeler yaratmak, sendikal hareketin konumlarını zayıflatmak ve işlevlerini sınırlamak için yararlanıyorlar. Konuşmacılar, bu nedenle kilit sorunlardan birinin de sendikaların saflarının sıkılığını korumak ve gerek yeni emekçi grupları gerekse işsizler arasındaki etkilerini artırmak olduğunu, çünkü ileri teknolojinin kapitalistler tarafından kullanılmasının sosyal sonuçlarına karşı kavgada başarıya ulaşmanın büyük ölçüde buna bağlı olduğunu belirttiler. Uluslararası şirketler uluslararası alanda işgörüyorlar, çok çeşitli ülkelerden sermayeyi emek düşmanı saldırılar için bir araya getiriyorlar. Bu da emekçilerin ve sendikalarının çöküşlerine, enternasyonalist dayanışmadan aldıkları güçle karşı çıkabileceklerini ve çıkmaları gerektiğini gösteriyor. Tartışmada, ortak mücadele programlarının ve uluslararası düzeyde uyumlu eylemlerin, işçi sını-

fının ücretleri azaltmadan çalışma sürelerinin kısaltılması gibi birincil önemdeki bir sorunun üstesinden gelmesine yardımcı olabileceği belirtildi.

İşçi sınıfı hareketinin ne derece etkili olduğu büyük ölçüde, büro işçileri ve aydınlar gibi yeni tomurcuklanan grupları ne ölçüde emekçilerin hakları ve çıkarları için verilen ortak mücadeleye çekebildiğine ve onların özgül gereksinimlerini ne ölçüde hesaba kattığına bağlıdır. Bunu başarmanın nesnel temelleri vardır, çünkü bilimsel ve teknik alanlardaki büro işçilerinin ve aydınların önemli bir kesiminin çalışma ve yaşama koşulları işçilerinkine benzemektedir.

Tartışmaya katılan konuşmacılardan bazıları, *işçi sınıfı hareketi daha genel, politik anlam taşıyan istemler öne sürmedikçe, ileri teknolojinin kapitalistler tarafından kullanılmasının olumsuz etkilerinin sınırlanamayacağı*ni belirttiler. Örneğin, çevreyi kirlenmekten ve zehirlenmekten koruma zorunluluğu vardır. Bu, gerek yerel sermayenin gerekse devletin yardımıyla, yeni iş yerleri yaratabilecek ve işsizliği hafifletecek bir yaklaşımı gerektiren bir şeydir. Araştırmalar, emekçilerin gereksinimleriyle ve yeni ve akılcı isteklerin yaratılıp karşılanmasıyla daha fazla ilgili olmalıdır. *En yakıcı olan şey, bilim ve teknolojinin savaş araçlarının geliştirilmesine yöneltilmesine son verilmesini istemektir, çünkü bu durum, geniş gereç ve işgücü kaynaklarını sivil üretime gitmekten alıkoymaktadır.* Bilimin askerileştirilmesine yönelik protestolar işçi sınıfı hareketiyle bilimsel ve teknik aydınlar arasındaki ilişkilerin daha iyi bir duruma getirilmesi ve bu aydınların ortak barış mücadelesine kazanılması için elverişli bir ortam yaratmaktadır.

Bir de demokratik planlama ve denetimle üretici güçlerin daha dengeli ve çokyanlı gelişmesini amaçlayan alternatif ekonomi ve yapı politikaları anlayışları geliştirme sorunu vardır. Bunun yapılması için ekonominin kilit sektörlerinin uluslaştırılması, sendikaların ve işçi sınıfının daha geniş demokratik haklara ve üretimin yönetiminde söz hakkına sahip olması gerekmektedir. Sempozyuma katılanlar, yeni alet ve teknoloji kullanımıyla emekçilerin ve bütün toplumun çıkarlarını uyumlaştırma olanaklarını sadece sosyalizmin sunduğunun bilincinde olmakla birlikte, tartışmaları sırasında öne sürülen istem ve önerilerin yine de bilimsel teknik devrimin içinde bulunduğumuz aşamasında halk yığınlarının çıkarları için mücadeleye gerçekçi bir temel oluşturduğunu belirttiler.

Otokrasinin gölgesinde

MEHDI HABIB

Suudi Arabistan Komünist Partisi MK Genel Sekreteri

«Petrol patlaması» dönemi de içinde olmak üzere, 70'li yıllarla 80'li yılların başında, Suudi Arabistan sosyal-ekonomik gelişmesinde ayırdeci ve son derece önemli bir dönem yaşadı. Bu son derece çelişkili bir gelişmeydi. Bir yandan elde edilen devasa gelirler sayesinde rejim toplumsal tabanını genişletme ve daha rahat politik manevralar yapma olanağına kavuştu. Öte yandan, kapitalizme doğru ilerlemede yol alındı ve toplumsal yapıların burjuvalaştırılması hızlandı. Bu, Suudi Arabistan toplumdaki çelişkileri keskinleştirdi ve nesnel olarak toplumun «modern» temeli ile, temel ögesi mutlakiyetçi krallık olan ortaçağ kalıntısı, çürümüş üstyapısı arasındaki çatışmayı derinleştirdi.

«PETROL PATLAMASI» VE SONUÇLARI

70'li yılların başlarındaki gelişmeler (petrol fiyatının hızla yükselmesi, petrol üretimindeki artış ve hükümetin Aramco'nun mülkiyetindeki payının artışı Suudi Arabistan'a inanılması zor, eşi görülmemiş bir servet artışı getirdi. Tek bir mali yıl içinde, 1973-1974 mali yılında, petrol gelirleri 4,3 milyar dolardan 22,6 milyar dolara fırladı. Bu hızlı artış sürerek, 1981 yılında 100 milyar doları geçti. (!) Ülke, sosyal-ekonomik gelişmesi için kullanabileceğinden birkaç kat daha fazlasını elde eder hale geldi. Bu, tarihsel bir fırsattı. Eğer akıllıca kullanılsaydı, en azından toplumumuzun dayanılmaz geriliğine son verecek iyi bir maddi temelin atılması sağlanabilirdi.

Ama Suudi Arabistan egemen çevreleri bu devasa serveti nasıl kullandılar? Yönetimdeki Suudi aşireti ve bunun çevresindeki yozlaşmış kişiler, zevk ve eğlence düşkünlüğünde yarışır hale geldiler ve halkın zenginliğini israf ettiler. Bu, gerçekte, en değişik yollara meşru ve gayrimeşru başvurarak hızla, gittikçe daha büyük bir servet yığıma yarıştı. Bu aşiretin birçok üyesi, çok geçmeden dünyanın en zengin insanları arasında belirmeye başladı. Bunların doymak bilmeyen hırsları, savurgan tutumu dünyanın diline düştü. Bu muazzam gelirin bir bölümü ile toplumsal alanlara (eğitim, sağlık, altyapı tesisleri ve kimi sanayi dalları) yatırım yapıldığı ve bu alanlarda gözle görülür bir ilerleme sağlandığı da doğrudur.

(!) Suudi Arabistan Para ve Maliye Ajansı. 1985 Yılı İstatistik Bülteni, s. 76 (Arapça).

Ancak, bu hiçbir zaman hükümetin yatırım politikasının ana eksenini oluşturmamıştır. Rejimin burjuva çevrelerde şöhret kazanmaktan ve yığınların izlediği politikalara karşı hoşnutsuzluğunun artmasını önlemekten başka hiçbir amacı olmamıştır.

Genellikle, oldukça büyük ödeneklerin ayrıldığı (bu miktar, 1970–1975 ve 1975–1980 yıllarını kapsayan ilk iki beşyillik planda 152 milyar dolara ulaşıyordu ⁽²⁾ «gelişme planları», üretime son derece az bir vurgu yapıyordu. Bu konuda, 70'li yıllarda tümü temel üretim dalları (sanayi, tarım, enerji üretimi vb.) yapılan yatırımların, hükümetin toplam harcamalarının % 4'ünü bile bulmadığını söylemek yeterli olacaktır. ⁽³⁾)

Rejim, petrol gelirlerini güvendiği sınıf güçlerinin yararına ve aynı zamanda kendi geleneksel toplumsal tabanını genişletecek biçimde dağıttı. Tüm iç bütçe harcamaları ve mali mekanizma bu amaç doğrultusunda ayarlandı. Özellikle hizmet sanayiinde, ticarete ve inşaat alanında olmak üzere büyük çaplı, karlı hükümet ihaleleri, mali yardımlar, büyük miktarda düşük faizli borçlar ve benzeri.

Ulusal burjuvaziyi (üretimde aktif olan) bütünüyle yönetici kesimin kimi istemlerini tatmin etti ve gösterdiği cömert desteği genişletti.

Rejim halkın öteki kesimlerine de hoş görünmeye çalıştı. Gerçekte her tür muhalif politik faaliyetin önünde «nesnel engeller» yaratmak amacıyla, neredeyse ülkeyi paraya boğdu.

Bu politika, halkın bireysel gelirlerinde ve yaşam düzeyinde kayda değer bir artışa yol açıyorsa da bunun asıl sonucu, zenginliğin gözle görülür biçimde bir avuç etkili sosyal grubun, özellikle krallık elitinin, bürokratik burjuvazinin ve tefeciler, aracılar, müteahhitler, gayrimenkul spekülâtorleri, tüccarlar ve maliyeciler gibi öteki asalak kesimlerinin elinde yoğunlaşması oldu. Yabancı tekellerin kasalarına da astronomik kârlar aktı.

Hükümet harcamalarında başı çeken yeri, silahlı kuvvetler ve güvenlik kuruluşları için yapılan harcamalar almaktadır. Partimizin yaptığı hesaplara göre, Suudi Arabistan 1973–1982 yılları arasında silah alımları için yaklaşık 130 milyar dolar harcamıştır. Gerçekte, Suudi Arabistan silah alımları da içinde olmak üzere askersel harcamalar açısından gelişmekte olan ülkelerin başında gelmektedir. Biz, bu havaya savrulan harcamaları, rejimin uyguladığı politikanın en tehlikeli ve en basiretsiz unsuru olarak görüyoruz ve halkımızın çıkarlarını çiğneyen kaba bir saldırı olarak değerlendiriyoruz. Ayrıca, ülke zenginliklerinin böylesine sorumsuzca çarçur edilmesi, bölgede gerginlikleri artırmakta ve başta Demokratik Yemen olmak üzere komşu ülkelere yönelik tehditi artırmaktadır. Emperyalizm, özellikle de Amerikan emperyalizmi, Suudi Arabistan'daki askeri varlığını

⁽²⁾ Planlama Bakanlığı, İkinci Beşyillik Plan, s. 758 (Arapça).

⁽³⁾ Maliye Bakanlığı, İstatistik Yıllığı, s. 9 (1983), s. 523 (Arapça).

artırmaktadır. Emperyalistler Suudi Arabistan rejiminin harcadığı geniş fonları, Suudi Arabistan'ı Yakın ve Ortadoğu'daki saldırgan stratejisinin bir kalesine dönüştürmek, kendi geniş kapsamlı silahlanma programlarını finanse etmek için kullanmaktadır.

70'li yıllarda, Suudi Arabistan ekonomisinin mali kaynaklarından «yararlanma kapasitesinin sınırlı olduğu» bahanesi ile, petrodolarlar korkunç bir hızla dışarıya, özellikle de gelişmiş kapitalist ülkelere aktı. Bu, emperyalist güçlerin kendi ödemeler dengelerinin ve para birimlerinin istikrarını korumada da başlıca bir unsur haline geldi ve onlara güçlü mali-ekonomik konumlar kazandırdı.

Emekçi halkın çıkarlarına gözle görülür biçimde düşman ve içerik bakımından antiulusal olan rejimin ekonomik politikası, halkımızın uzun bir zaman için çekeceği sıkıntıların temel nedeni olarak kalacak yıkıcı sonuçlara yol açtı. Bu sonuçlardan en tehlikeli olanı, ülkenin gelirlerini ham petrol dışsatımından sağlayan ve iç gereksinimlerini (hem temel hem de ikincil) dışalımmlarla, büyük ölçüde de gelişmiş kapitalist ülkelerden karşılayan bir durumda olmasıdır. Bu, Suudi Arabistan'ı kapitalist dünya pazarının bir rehinesi yapmaktadır, bu pazara egemen güçlere tamamen bağımlı kılmaktadır. Bunun sonuçlarından biri ekonominin geleneksel sektörlerinin yıkımı ve beraberinde bu sektörlerle dayanan ekonomik yapıların sancılı dağılışı olmuştur. Ancak, bu sektörlerin yerini alacak, ülkenin gereksinimlerini karşılama yeteneğinde güçlü sanayiler de kurulmamıştır.

Petrol üretimi dışında kalan ulusal sanayi, sonuçta petrokimya ürünleri, inşaat malzemeleri, alüminyum, gübre, gıda maddeleri, ve ev aletleri vb. üreten bir dizi orta ve hatta büyük işletmeden ibarettir. Ancak bu, zayıf ve çarpık bir sanayidir. Ulusal gelire yaptığı katkı azalmaktadır. Bunun başlıca nedenleri, etkili bir planlamanın olmaması, rejimin gelişkin bir ulusal sanayi kurulmasına ilgi duymaması ve maksimum kar elde etmeyi amaçlayan yabancı devlet tekelci sermayesine ve uluslararası tekelere bağımlılığıdır.

Partimiz, yıllardan beri, ülkenin dış ekonomik ilişkilerinin kapitalist dünya ile sınırlı kalmasının ulusal çıkarlarımızın zararına olduğu konusunda uyarıda bulundu. Sovyetler Birliği ile diplomatik ilişkilerin kurulması ve tüm sosyalist ülkelerle eşitlik ilkesi temelinde karşılıklı yarara dayalı işbirliğine gidilmesi istemini öne sürdü.

Rejim şimdi sanayileşme görevini özel sektöre devretme eğilimindedir. Ancak özel sektör, sınıfsal doğası ve sınırlı potansiyelleri nedeniyle, bu zorlu görevi tek başına yerine getirme yeteneğinde değildir. Suudi Arabistan'ın mevcut koşullarında, ulusal bir sanayinin kurulmasında başlıca rolü ancak devlet, daha tam söylersek devlet kapitalist sektörü oynayabilir. Elinde bu amaç için başvuracağı geniş maddi kaynaklar vardır. Petrol yataklarının (ve elbette buradan elde edilen gelirlerin) yanısıra,

birçok önemli işletme, ulaşım, enerji ve su şebekeleri, banka sigorta şirketleri, eğitim kuruluşları, sağlık merkezleri, konut yapım şirketleri vb. tamamen ya da kısmen devletin mülkiyetindedir.

Devlet sektörünün tüm kaynakları seferber edilirse, bu çürümeden rüşvetçilikten, bürokratik uygulamalardan ve kayırmacılıktan kurtarılsa ve buna gerçek bir ulusal yönelim kazandınlrsa, bu sektör, en canalıcı sorunlara, en başta da sanayileşme, istihdam ve tarım reformu sorunlarına yanıt verecek ve yabancı tekellerin yıkıcı faaliyetlerine direnecek bir duruma gelebilir. Bu sektörün korunması ve genişletilmesi, şimdi en önemli ulusal istemlerden biridir. Ancak rejim, «farkında olmadan sosyalizm günahına düşeceği»nden korku duyduğu bahanesiyle, bu sektörü dağıtma yönündeki çabalarını artırmaktadır. Devlet sektörü, çabuk ve utanma nedir bilmez bir zenginleşme kaynağına dönüştürülmüştür, büyük yabancı ve Suudi Arabistan sermayesinin ülkemizi ekonomik bakımdan egemenlik altında tutmasının ana aracıdır.

ÇARPIK KAPITALİZM

Büyük çaplı fonların akışı, Suudi Arabistan'da kapitalizmin gelişmesini hızlandırdı ve toplum yaşamınının değişik yönleri üzerindeki etkilerinin artmasını getirdi. araların büyük ölçüde üretici olmayan alanlara yatırılması sonucunda, asalak burjuva unsurların faaliyetinde hızlı bir yükselme görüldü. 1970'lerde Suudi Arabistan'da kapitalist ilişkiler yayılırken izlediği yolun en tipik özelliği, bunun kendini üretimde değil de dolaşım alanındaki bir tür patlama şeklinde ortaya koymasındır. Bu, Suudi Arabistan'da kapitalizmin çarpık bir gelişme gösterdiğinin en çarpıcı kanıtıdır. Tüm ülke çapında, hatta kapitalizm öncesi ilişkilerin egemen olduğu geri kalmış kırsal ve çöl alanlarında, (bu alanlardaki nüfusun acıklı durumunda hiçbir köklü değişiklik olmamıştır) ticaret, hizmetler, maliye, tefecilik, aracılık ve öteki operasyonlarda olağanüstü bir patlama gözlenmektedir.

Böylesi bir gelişme yapısal deformasyonun yayılmasına, ekonomide dengesizliklere ve ekonominin artan ölçülerde dünya kapitalist sistemine bağlanmasına yol açmıştır. 1964–1965 mali yılından 1979–1980 mali yılına, tarımın GSMH içindeki payı yüzde 8,5'ten, yüzde 0,7'ye düşmüştür. Aynı dönem içinde petrol rafinerileri de içinde olmak üzere işleme sanayinin payı yüzde 8,3'ten yüzde 4,5'e düştü. Petrol üretim sanayinin payı ise yüzde 46,2'den yüzde 75,9'a yükseldi. (4)

Yabancı sermaye, bilimsel ve teknik olanakları, bir dizi malın satışı üzerinde kurduğu kontrol ve birçok Suudi Arabistan işletmesine doğrudan

(4) Suudi Arabistan Para ve Maliye Ajansı'nın Yıllık Raporu'nda yer alan 1964–65 istatistikleri, Riyad, 1970, s. 118; OPEC İstatistik Yıllığı'nda yer alan 1979–80 istatistikleri, Kuveyt, 1980, s. 130 (Her ikisinde Arapça).

katılması sayesinde, ekonomimizin tüm sektörleri üzerindeki egemenliğini güçlendirdi ve sanayi burjuvazisi de içinde olmak üzere yerel burjuvazinin kendine olan bağımlılığını pekiştirdi. Suudi Arabistan, en başta ABD olmak üzere, kapitalist dünyaya artan ölçüde bağımlı hale geldi. Bu bağımlılık öylesine yaygın bir nitelik kazanmıştır ki, toplumsal yaşamımızın ABD emperyalizmi ve tekelleri tarafından ele geçirilmemiş herhangi bir alanın adını vermek hayli zordur. (5)

Kapitalist ilişkilerin yerleşmesi, ücretli emeğin geniş çaplı istihdamına yol açtı. İşçi sınıfının sayısında kaydadeğer bir artış oldu. Resmî istatistiklere göre, 1984–85 yılında ekonominin tüm dallarında 4 milyon kişi çalışıyordu. Partimizin tahminlerine göre, bunlardan yaklaşık 2,5 milyonu Suudi (memurlar, mühendisler ve işletmeci kadrosu da içinde olmak üzere), geri kalanı da yabancı işçilerdir. Resmî yayınlarda yer alan verilere dayanırsak Suudi işçilerin sayısı yaklaşık 1 milyon 150 bin olarak tahmin edilebilir. (6) Kadınların çok azı, toplam kadın nüfusun yüzde 3'ünü aşmayan bir kesimi, toplumsal olarak yararlı işlerde çalışmaktadır. Kadınlara açık olan meslek seçenekleri çok kısıtlıdır: hemşirelik, öğretmenlik ve kraliyet fermanı uyarınca erkeklerin çalışmasına izin verilmeyen kimi başka meslekler.

Çarpık kapitalist gelişme, emeğin başlıca olarak üretici olmayan dallarda yoğunlaşmasını getirdi. Bu alanlar çalışan nüfusun yüzde 52'sini kapsamaktadır: İnşaat sanayii ülke işgücünün yaklaşık yüzde 20'sini, tarım ancak yüzde 14'ünü ve işleme sanayii ise yüzde 9,3'ünü istihdam etmektedir. (7) Üretimin merkezleşme düzeyinin zayıf olması nedeniyle (petrol sanayii dışında), sanayi proletaryası ülke çapındaki bir dizi büyük işletmeye dağılmış durumdadır. Bir başka dikkat çekici özellik de, Suudi işçilerin büyük bir bölümünün eski işleri ile bağlarını tümüyle koparmamış olmalarıdır.

Suudi Arabistan rejimi, işçi sınıfının gelişmesi aleyhine olan bu durumun sürmesinden hoşnutluk duyacaktır. Ve, tiranlığa karşı direnme yeteneğine ve deneyimine sahip işçi sınıfını bölmek ve zayıf düşürmek için elinden gelen herşeyi yapmaktadır. Egemen çevreler, ellerindeki paranın bolluğu sayesinde, işçileri ulusal ve sınıfsal kurtuluşun sorunlarından koparmak ve etkili bir «işçi aristokrasisi» yaratmak hesabıyla, işçilerin ücretleri ve yaşam düzeyini yükselttiler.

(5) Bu dönem, Suudi Arabistan'ın dışpolitikasında biçimsel bağımsızlığın birçok işaretine tanık oldu. Daha önce, ABD ile Suudi Arabistan arasındaki ilişkiler kuşku götürmez biçimde yarı-sömürgeci bir nitelik taşıyordu. Ancak, 70'li yılların başından itibaren, bu ilişkiler emperyalizmin yeni sömürgeci politikası ile tutarlı renklere büründü.

(6) Planlama Bakanlığı, Dördüncü Beşyillik Plan (1985–1990), s. 69 (Arapça).

(7) Agy, s. 66.

Buna ek olarak, kapılar, kendiliğinden, denetimsiz ve yüzbinlercesini kapsayan bir yabancı işçi akışına sonuna kadar açıldı. Bu çok ciddi toplumsal sorunlara yol açtı. Göçmenler haksızlıklardan ve adeletsizlikten çok çekmektedir. Sağlığa zararlı, insanların oturmayacağı barınaklarda yaşıyorlar. Resmen ilan edilmiş çalışma gününün üzerinde çalışıyorlar. Hiçbir güvenliğe sahip değiller ve Suudi işçilerden daha az ücret alıyorlar. Suudi işçilerin zorlu savaşım ve büyük özveriler sonucu elde ettikleri «Emek ve Emekçiler Tüzüğü»nde yer alan sınırlı haklardan bile yararlanamıyorlar.

Rejim, büyük sayıda yabancı işçinin akımına, ekonomik sömürsünü yoğunlaştırma ve böylece kimi politik amaçlarına ulaşma amacıyla izin vermektedir. Rejim, Suudi ve göçmen işçiler arasında bölünmeyi kışkırtmak istemekte, göçmen işçileri, Suudi proleteriyasına son derece adaletsiz çalışma koşullarını dayatmak, grevleri ve halk hareketlerini kırmak ve Suudi emekçilerinin birliğini baltalamak amacıyla bir baskı aracı olarak kullanmaktadır.

Komplolara, baskılara ve koşuşturmalara karşın, işçi sınıfının savaşımı düzenli olarak ilerlemekte ve güç kazanmaktadır. Bu olgu, kendisini en çarpıcı biçimde işçilerin 1979 Kasım'ında Doğu Eyaleti'ndeki kahramanca başkaldırıya aktif ve geniş katılımında ortaya koymuştur. Bu, ülkemizin son çağ tarihinin kaydettiği otokrasiye ve emperyalist patronlarına karşı en büyük devrimci eylemidir.

Suudi Arabistan Komünist Partisi'nin kuruluşu, devrimci hareketin nitel bakımdan yeni bir aşamasını başlattı. İşçi sınıfının savaşımına yeni bir devrimci ivme kattı. Marksist-Leninist teori ve proleter enternasyonalizmi ilkeleri ile silahlanmış olan partimiz, işçi sınıfının, Suudi Arabistan'ın tüm emekçi halkının savaşkan öncüsü olarak öne çıkmaktadır.

BUNALIM DERİNLEŞİYOR

1980'lerin başlarında, istikrarsız bir ekonomik ortamın ardından dünya petrol piyasası, Suudi Arabistan rejiminin başlattığı bir bunalım tarafından darbe yedi. Bunalım ekonomimize ciddi biçimde zarar verdi ve temellerini sarstı. Petrol gelirleri son derece hızla azaldı, 1985'te 30 milyar doların altına düştü. (8) Ülkemizde ekonomik faaliyetin belkemiğini oluşturan hükümet harcamaları da aynı ölçüde kısıldı. Ekonomi büyüme hızını yitirdi ve gerilemeye başladı.

1981-82 ile 1984-85 yıllarında, petrol üretimi her yıl, ortalama olarak yüzde 25,6 oranında düştü. Bunun sonucunda, ekonomi, yıllık yüzde

(8) Suudi Arabistan Komünist Partisi Genişletilmiş MK Plenumu'nun Açıklaması Haziran 1986, s. 4 (Arapça).

12,3'e varan bir oranla gerilemeye başladı. ⁽⁹⁾ 1984 yılında ulusal gelir 1979 yılı düzeyinin altındaydı. Verimlilik düzeyi açısından petrol sanayinden sonra ikinci gelen inşaat sanayiinde, ve aynı şekilde gayrimenkul, ticaret ve mali alanlardaki operasyonlarda keskin bir düşüş meydana geldi. Devlet hazinesinin işletmelere ve işadamlarına yapması gereken ödemeleri geciktirmesi, yüzlerce küçük, orta ve hatta ülke çapında bilinen büyük firmayı içine çeken bir iflas dalgasına neden oldu.

Bu firmalar da kendi paylarına, kendi borçlarından kurtulmak için kaçamak yollara başvurdular. (Özellikle, dine atıfta bulunarak bir tür tefecilik olduğunu ileri sürüp borçlarının faizlerini ödemeyi reddettiler). ⁽¹⁰⁾ Dahası, yığınsal işten çıkarmalara başvurarak, başta göçmen işçiler olmak üzere işçileri evsiz barksız, cebinde ekmek parası olmayan kişiler haline getirdiler. ⁽¹¹⁾ Şuanda işsizlik Suudi Arabistan emekçilerini artan ölçüde etkilemektedir. Her geçen günle daha fazla emekçi iş bulma kurumu önünde kuyruğa girmektedir.

Bütün ulusal ekonomimizin sağlıksız durumunun ve yapısal dengesizliklerinin boyutlarını açıkça ortaya koymakta ve ülkenin «gelişmekte», «serpilmekte» olduğuna ilişkin iddiaları tuzla buz etmektedir.

Bütün bunlara rağmen, Suudi Arabistan rejimi, durumu daha da kötüleştiren ekonomik politikasını sürdürmektedir. Fonları (bugün, rasyonel bir şekilde kullandığı takdirde yeterlidir) sosyal-ekonomik gelişme programlarına yönlendireceği yerde, rejim bu tür amaçlar için ayrılan ödenekleri kısımaya başlamış, birçok önemli projeyi dondurmuş ya da iptal etmiştir. Ne ki, silahlı kuvvetler ve baskı aygıtı için büyük harcamalar yapmaya devam etmektedir. Geçen mali yılda bu harcamalar devlet bütçesinin yüzde 32'sini bulmuştur. ⁽¹²⁾ Aynı yıl, tarımsal gelişme için ayrılan ödenekler devlet bütçesinin yüzde 1'ini geçmemiş sanayi ve enerji üretimi için ayrılanlar ise ancak yüzde 2,7'sine ulaşmıştır. ⁽¹³⁾

Buna paralel olarak rejim emekçilerden para çekmek amacıyla «harcamalarda rasyonel davranma» bahanesinin arkasına gizlenmekte ve ekonomik bunalımın yükünü emekçilerin sırtına yüklemektedir. Parasal tazminat ve ödeneklerin (örneğin kira, ulaştırma, uzak yerlerde çalışma, fazla mesai için vb.) iptal edilmesi ya da köklü biçimde azaltılması, devletin temel gıda maddelerinin fiyatlarında istikrarı korumak için başvur-

⁽⁹⁾ Agy, s. 5.

⁽¹⁰⁾ İslam dini faizciliği haram bularak yasaklamaktadır. (Not Red.)

⁽¹¹⁾ 1985 yılında yaklaşık 750.000 yabancı işçi Suudi Arabistan'ı terketti. (SAKP Plenum Açıklaması, s. 7.)

⁽¹²⁾ Bu genellikle Mart ayında sona erer, ancak 1986 yılında iki kez olmak üzere yıl sonuna kadar ertelendi. Yeni bütçenin kabul edilmesinin ertelenmesinin nedeni, petrol gelirlerindeki düşmenin neden olduğu karışıklıklar ve zor durumda bırakacak daha başka yeni açıklamaların yayınlanmasından kaçınma arzusudur.

⁽¹³⁾ SAKP Genişletilmiş MK Plenumu Açıklaması, s. 9.

duğu sübvansiyonlarda önemli indirimlere gitmesi ya da toptan kaldırması nedeniyle emekçilerin gerçek gelirleri düşmektedir. Temel gıda maddelerinin fiyatları yalnızca son iki yıl içinde yüzde 50 ile yüzde 100 arasında artmıştır. Elektrik, telefon, ısıtma, su ve öteki hizmetlerin fiyatı da aşağı yukarı aynı oranlarda artmıştır. (15) Dinsel kılıklı vergilendirmeye de tekrar dönüldü. 1985 yılının başlarında yayınlanan bir ferman, gelirin yüzde 2,5'ine varan «zekat»ı tekrar uygulamaya soktu. (15) Halbuki daha önce bu «imanın göstergesi» çoktan sessizce unutturulmuştu.

Partimizin genişletilmiş Merkez komitesi toplantısından sonra yayınlanan bildiri de şöyle deniyor: «Suudi Arabistan rejiminin, ulusun ve emekçi yığınların çıkarları ile çatışan ekonomik politikası, değişmez biçimde ulusal ekonominin yarı sömürge yapısını kalıcılaştırmaya yöneliktir. Bu ekonominin yapısının deforme edilmesinde, petrole olan tam bağımlılıkta ve kapitalist dünya ile olan yakın bağlarda kendini göstermektedir. Bu durum, ekonomik bunalımın ve halkımızın acılarının en önemli nedenidir. Bu politikanın inatla sürdürülmesi, yalnızca ve yalnızca ekonomik durumu daha da vahimleştirecek ve halkın ıstırap ve acılarını artıracaktır. (16)

İLERLEMENİN ÖNÜNDEKİ BAŞLICA ENGEL MUTLAK MONARŞİDİR

Kapitalist dönüşümler tüm temel yapıyı etkilerken, üst yapıda, politik sistemin kuruluşlarında bunlara eşlik eden değişimler olmadı. Suudi Arabistan devlet sistemi geri ve gericedir ve mutlak monarşi yönetiminin egemen biçimi olmaya devam ediyor. Rejimin, çıkarlarını temsil ettiği, feodaller, büyük toprak sahipleri, bürokratik ve işbirlikçi burjuvazinin en üst kesimi ve öteki asalak gruplardan oluşan sınıfsal blokta da bir değişiklik olmamıştır.

Kral aracılığıyla iktidarını yürüten ve hükümette tüm kilit konuları tekelinde bulunduran Suudi aşireti bu sınıfsal bağlaşıklığın başını çekiyor. Ancak, Suudi Arabistan toplumunun giderek artan ölçüde burjuvazlaşması, burjuvazinin ekonomik etkisinin artması ve rejimin sosyal tabanını genişletme çabası, yönetici zümreyi büyük burjuvaziyle birleşmeye ve burjuva kökenli teknokratları hükümette önemli mevkilere, özellikle ekonomik alandaki görevlere atamaya zorlayan etmenlerdir. Devlet aygıtı, bu aygıtın özü değişmeden, dikkatli bir biçimde modernize ediliyor.

Rejimin faaliyetleri, kanunlar ve yürütülen politika ortaçağın izlerini taşıyor. Bugüne kadar ülkenin anayasası, parlamentosu olmadı, hiçbir seçim yapılmış değildir. Siyasi ve sendikal faaliyetler yasaktır. Demokra-

(15) Kuran'da geçen zekat. (Not Red.)

(16) SAKP Genişletilmiş MK Plenumu Açıklaması, s. 15–16.

(14) Agy, s. 13.

tik özgürlükler yoktur, aydınlık fikirler cezalandırılmakta ve insan hakları ve insan onuru ayaklar altına alınmaktadır. En gelişmiş, en modern şiddet araçlarıyla donatılmış olan ve sürekli büyüyen polis aygıtı rejimin ana dayanağıdır. Kafa, kol, bacak kesme, kamçılama ve kadınların ölünceye dek taşlanması gibi canice uygulamalarla bir korku atmosferi yaratılmaktadır. İslamiyet, Suudi Arabistan rejiminin politikasının ve uygulamalarının ideolojik temelini oluşturuyor. Din, halkı duygusal olarak uyutmada, emperyalizme ve sömürgecilğe karşı uzlaşmacı tutumları yaymada, bas-kıyı, sömürüyü ve otokratik yönetimi haklı göstermede ve toplumlararası anlaşmazlıkları körüklemeye kullanılıyor. Dinsel azınlıklar, Şiiiler, Zaki-diler ve diğerleri acımasızca eziliyorlar ve ayrımcılığa maruz kalıyorlar.

Son yıllarda yetkililer Vahabi şeyhlerini bu azınlıkların buldukları yerlere göndermeye başladılar. Vahabi şeyhleri buralarda insanların dinini aşığılayan, kardeş kanı döktüren düşmanlıklar ve uyumsuzluk kış-kırtan vaazlar veriyorlar ve böylece halkı, yaşamsal sorunların çözümü için verdikleri mücadeleden saptırıyorlar. Rejim, uluslararası İslam örgüt-lerini ve dinsel gelenekleri, örneğin «Hac»ı, sinsi propaganda kampan-yalarında, sosyalizme ve Sovyetler Birliği'ne, özgürlük ve genel olarak ilerleme fikirlerine karşı düşmanlığı körüklemeye kullanıyor.

İnsanlar, din adına, sinema, tiyatro gibi, günümüzün standartlarına göre en basit eğlence olanaklarından mahrum bırakılıyorlar ve dünya kültüründen yalıtılmış olarak kalıyorlar. «İyiliği teşvik ve günahı kınama kurumu» olarak bilinen, bir grup bağınaz ve sahtekarın kontrolünde olan ahlak dışı aygıt insanların genel ve özel işlerine karşıyor. Suudi Arabis-tan kadınları, dünyada benzeri olmayan bir baskı altında bulunuyorlar. Toplumsal olarak yararlı faaliyetlere katılmalarını önlemek, onları bir ke-narda, geri bırakılmış olarak tutmak, erkeğe ataerkil bağlarla bağlanmış olarak evinin dört duvarı arasında hapsedmek için olanaklı olan herşey yapılıyor.

Bunalım keskinleştikçe rejimin demagoji tutkusu ve toplumsal sahte-karlığı daha çok su yüzüne çıkıyor. Faaliyetleri giderek daha açık biçim-de dinsel görünüm kazanıyor. Suudi kralının geçen yılın Ekim ayında tüm sıfatlarını («hasmetli» ve diğerleri) bırakarak, «İki Kutsal Sehrin Hizmet-kârı» (17) sıfatını aldığına ilişkin açıklaması işte bu bağlamda görülme-lidir. Meşhur «İyilikleri teşvik ve günahları kınama kurumu» son aylarda faaliyetlerini daha da artırdı. Egemen çevreler muhaliflerine karşı yoğun baskısını sürdürüyor ve ödünler vermeyi ya da yönetimin uygulamalarına ilişkin herhangi birşeyi köklü olarak değıştirmeyi reddediyor.

Bu politika, politik manevraları ve örneğin, danışma konseyi veya yerel yönetim organlarına ilişkin sahte vaadleri önlemiyor. Bunalım dönem-lerinde genellikle bununla ilgili sözler söyleniyor. Ama bu doğrultudaki

(17) Mekke ve Medine.

adamların hiçbiri, yetkililerin atadıkları kişilerden oluşan ve egemen aşiretin, özellikle de bunun Kral Fahd'ın başını çektiği kanadının tam kontrolü altında çalışan sözde kurumların oluşturulmasından öteye gitmiyor. Son on yıl içinde etkisi artan Kral Fahd kanadı, despot uygulamalarıyla, demokrasiye olan nefretiyle ve Amerikan emperyalizmine kölece boyun eğmesiyle bilinir.

Suudi Arabistan rejimi dış politikada esas olarak ABD emperyalizmine olmak üzere emperyalizme tamamen bağımlı, bölgede ve genel olarak dünyada özgürlük, ilerleme ve sosyalizm güçlerine delice düşman bir doğrultu izlemektedir. Amerikalılarla şu veya bu konu üzerinde kimi genel «farklılıklar» (örneğin Filistin sorunu) sorunun özünü değiştirmiyor. Bu farklılıklar durumun özgüllüklerinden, bölgesel ve global güçlerin yerleşiminden kaynaklanıyor ve çoğunlukla bunu, gerici rolünü daha sonra daha etkin bir biçimde yerine getirebilmesi için, rejimin saygınlığını artırma gereği dayatıyor.

Suudi Arabistan'ın dış politikasının amaçları ve doğrultusu emperyalizmin genel stratejisiyle tamamen uyum içindedir. Bu, Riyad'ın halk karşıtı, emperyalizm yanlısı, askersel-polis bağlaşıklıklar (Basra İşbirliği Konseyi gibi) oluşturmak ve emperyalistlerin Arap dünyasına ilişkin planlarını uygulamak için süren çabalarında somutlaşıyor. Mali «yardım», gerici Arap rejimlerini ve güçlerini destekleme aracı olarak ve Arap ulusal kurtuluş hareketini zayıflatma ve yurtsever rejimleri istikrarsızlaştırma aracı olarak kullanılıyor.

Bu karanlık faaliyetler bölgemizle sınırlı kalmıyor. Dünya basınının yazdığına göre, Suudi Arabistan 1985 yılında Afganistan'a karşı ilan edilmiş savaşa 500 milyon dolar katkı yapmıştır. NBC televizyonu Suudi Arabistan'ın, devrimci Nikaragua'ya karşı savaşan karşı devrimcileri (kontralara) 15 milyon dolar tutarında askeri ve başka yardımlar yaptığı haberini verdi. Suudi rejimi, OPEC örgütüne kendi iradesini dayatmak için, OPEC'in emperyalizme ve petrol tekellerine muhalafetini zayıflatmak ve «hür teşebbüs» ekonomisine bir zarar gelmesini önlemek için çeşitli yollara başvurarak, OPEC içinde yıkıcı bir rol oynamaktadır.

Suudi Arabistan'ın bugünkü toplumsal yapısında varolan feodalizmin kalıntıları (en önde geleni emperyalizmin, özellikle de ABD emperyalizminin desteklediği otokrazi yalnızca özgürlük ve demokrasiye geçişin önünde değil, aynı zamanda kapitalist yolda kayda değer bir ilerlemenin de önünde başlıca engeldir. Ülkede günümüzdeki aşama, ulusal kurtuluşun tamamlanması aşamasıdır. Suudi Arabistan Komünist Partisi bu saptamadan yola çıkarak, temel çelişkinin egemen sınıf bloku ile, işçiler, köylüler, Bediiler, devrimci aydınlar, küçük burjuvazi ve ulusal burjuvazinin etkin grupları arasında olduğunu kaydediyor. Halkın önünde duran ana görev, «mutlakiyetçi yönetime son verilmesi ve emperyalizmden poli-

tik ve ekonomik olarak bağımsız olan ulusal demokratik bir hükümetin kurulmasıdır». (18)

Parti, halkın ezici çoğunluğunun çıkarlarını ve amaçlarını savunan bir geniş yurtsever cephe kurulması çağrısı yapmaktadır. Böylesi bir cephe kurulmadan elle tutulur bir ilerleme kaydetmek ve halkın demokratik haklarını kazanmak olanaksızdır.

Kasım 1979'daki ayaklanma ve Mekke'deki büyük camının ele geçirilmesi rejime karşı mücadelede yeni bir aşamanın başlangıcıydı. Bu aşama, yeni toplumsal gruplar muhalefete katıldıkça yurtsever güçler yelpazesinin genişlemesiyle ve uzun yıllar boyunca terörist yönetimin yarattığı «korku engeli»nin kalkmasıyla belirleniyor. Ekonomik durum kötüleştikçe ve halkın yaşam düzeyi geriledikçe, yığınların yaşamsal çıkarları ve demokratik hakları için savaşımları yükselmeye başlamıştır. Ülke çapında toplu başvurulardan grevlere kadar çeşitli protesto biçimleri görülüyor. 1986'da, en büyükleri Dammam, El Yubail ve El Katif'te olmak üzere bir dizi grev oldu.

Küçük burjuva çevrelerde, sanatkarlar, küçük memurlar, öğrenciler arasında, burjuvazinin orta ve hatta büyük burjuvazinin oldukça büyük, özellikle ekonominin gerilemesinden olumsuz yönde etkilenen kesiminde bir hareketlenme var. Rejim buna artan bir baskı ile karşılık veriyor. Ama bu, teröre yığınsal protesto eylemleriyle, özgürlük demokrasi ve ülkenin bağımsızlığı için mücadelelerini sürdürerek karşılık veren halkın moralini artık bozamaz.

(18) SAKP'nin Ağustos 1984'te toplanan İkinci Kongresinde yapılan değişikliklerle birlikte Suudi Arabistan Komünist Partisi'nin Programı ve Tüzüğü, s. 10 (Arapça).

«İrangate» ya da ikiyüzlülüğün açığa vurulması

Emperyalizmin, özellikle ABD emperyalizminin en saldırgan, en serüvenci çevrelerinin çağımızı anlamak ve kabul etmek istemediklerini, zaman zaman çelişkili, ama karşılıklı bağıntılıklarıyla bir bütün oluşturan günümüz dünyasının tablosuna ayık kafayla bakmak istemediklerini gösteren kanıtlar son zamanlarda çoğalmaktadır. Bu çevreleri aşılmaz bir güç «soğuk savaş» siperlerine, içyüzü çoktan açığa çıkmış şantaj ve tehdit yöntemlerine, bazan da doğrudan şiddete doğru itmektedir.

Reykjavik, yıllarca gerçeği bilinçli olarak ve ısrarla yadsıyanlar için bile, bu gerçeğe sanki bir an için ışık tutmuştur. Ama, Reagan yönetiminin bugünkü tutumunun ortaya koyduğu gibi, önceki patolojik hırslar, Beyaz Saray'da askersel-sanayi kompleksinin etkisiyle bu kez de ağır basmaktadır. Dünyamızın gelişmesindeki temel, merkez konularda İzlanda'nın başkentinde açıkça beliren anlaşma perspektifi yumuşama düşmanlarının tüylerini ürpertmiştir. Bunlar ürkerek, geriye doğru adım atmışlardır. ABD'de bugün antisovyet, antikomünist histeri yeniden güç kazanmış, sosyalizme, sosyal ve ulusal kurtuluş güçlerine karşı yeni «haçlı seferi» çağrılarıyla dolu savaş kışkırtıcısı demeçler verilmeye başlanmıştır. Yeni «haçlı seferi» taraftarları genel kabul gören hukuk kurallarını, dürüst uluslararası ilişkiler sistemlerini çiğnemekte, en kirli yöntemler de dahil, hiçbir yöntemden çekinmemekte, halkları ve ülkeleri kendi hegemonyacı politikalarında yalnız birer piyon olarak görmektedirler.

Bundan görece kısa bir süre önce «neoglobalizm» doktriniyle (!) politik-ideolojik biçim kazanan bu büyük devlet yaklaşımının en açık bir göstergesi, Amerika'nın İran'a gizli silah sevkiyatı olayı olmuştur. Bütün bu olay, gizli yüklemeler, adları değiştirilen gemiler, sahte pasaportlar, konspiratif karşılaşmalarla bir polis romanını andırmaktadır. Ama önemli olan, başta gelen emperyalist devletin yürüttüğü politikanın ne denli ikiyüzlü bir politika olduğunu, bu devletin yönetiminin iddialarına ve resmi açıklamalarına ne kadar az güvenilebileceğini bir kez daha göstermiş olmasıdır.

«İran olayı» geçen yılın sonbaharında ortaya çıkmış ve gerçi henüz tüm ayrıntıları ortaya çıkmış olmamakla birlikte (bunların bir kısmı belki de hiç bir zaman ortaya çıkarılmayacak) dünya kamuoyu bu olay hakkında belirli bir görüş sahibi olmuştur. Olayların nasıl geliştiğini kısaca anımsatalım. Washington yönetimi kendisini yıllar boyu «terörizme karşı ödünsüz bir savaşçı» rolünde gösterdi. Beyaz Saray'da keyfi bir biçimde, terörizmi desteklemekle suçlanan ülkelerin listeleri hazırlanıyordu. İran da bu

(!) Ayrıntılı bilgi için bak: Saldırgan doktrin ardında yatan, «Barış ve Sosyalizm Sorunları» «Yeni Çağ» 1986, s. 8. (Nof Red.)

listelerde yer alıyordu. ABD yönetimi müttefiklerini Tahran ile işleri olmasa, İran'ın yalnızlığa itilmesi için sıkıştırıyordu.

Ve şu ortaya çıktı: Washington'dan, İran'ın boykot edilmesi, bu ülkeye silah satışlarına ambargo konulması çağrılarını yükselirken, İran'a Birleşik Amerika'dan silahlar gizli kanallardan ulaşıyordu ve bu silahlar hiç te küçümsenecek miktarda değildi. Yükselen eleştiri dalgasını kırmak için Reagan yönetiminin üst düzey temsilcileri kendilerini haklı gösterecek gerekçeler aramaya koyuldular. O kadar ki, İran'a silah sevkiyatını, ABD'nin etkisini, bölgede «adil barışı sağlamak» için kullanmanın bir aracı ilan edecek kadar ileri gittiler. Oysa daha sonra, bunun yanısıra CIA'nin (anlaşılan yine aynı «barışçı» amaçlarla) Irak'a İran'ın askeri ve ekonomik tesisleri hakkında uydular aracılığı ile sağlanan ayrıntılı istihbarat bilgileri aktardığı ortaya çıktı. Hiçbir sağduyulu insan, Washington'un bu ve benzeri eylemlerini, emperyalizmin Basra Körfezi bölgesindeki askeri varlığını artırmak için bahane olarak kullandığı İran-Irak savaşının alevlerinin sönmesine izin vermemeye yönelik çabadan başka bir şey olarak değerlendiremez.

Şiddetli silahlı çarpışmalar her iki ülkeyi de zayıf düşürüyor, bu ülkelerin halklarına korkunç felaket ve acılar getiriyor, dünya barışı için tehdit yaratıyor. İran komünistleri sürekli olarak, bu acı, anlamsız ve kanlı savaşa hemen son verilmesi için çaba harcıyorlar. Gezegenimizdeki barışsever güçlerin, özellikle «İran ile Irak arasındaki silahlı çatışmaya bir an önce son verilmesinden, bu iki ülke arasındaki tartışmalı sorunların savaş alanında değil, politik görüşmeler masasında çözümünden yana kesin tutum alan (?) Sovyetler Birliği hükümetinin dayanışması, İran komünistlerinin bu savaşına destek oluyor.

Demagojik sözleri bir yana bırakırsak, ABD yönetiminin eylemlerinin gerçek nedenleri, bu yönetiminin temsilcilerinin açıklamalarından anlaşıldığına göre, İran-Irak savaşını kızıştırmanın yanısıra, Ortadoğu petrol kaynakları üzerinde denetimi sağlamak, Tahran'ın politikası üzerinde etki olanaklarını yeniden ele geçirmek, bölgede yeni askersel stratejik konular elde etmektir. R. Reagan'ın şu sözleri yoruma yer bırakmayacak kadar açıktır: «İran, dünyamızdaki en önemli coğrafi konumlardan birine sahiptir. Bu ülke Sovyetler Birliği ile Hind Okyanusu'nun ılık suları arasında bulunmaktadır». (3)

ABD başkanının sözlerine göre İran'ı «sorumlu uluslar topluluğuna» (4) yeniden kazandırmaya (yani İran'ın politikasını Şah döneminde olduğu gibi, ABD emperyalizminin istemleriyle uygun hale getirmeye) çalışan Washington, Amerikan yanlısı unsurlarla temaslar kurmaya girişmiştir. Silah

(2) «Prawda», 9 Ocak 1987.

(3) «Newsweek», 24 Kasım 1986, s. 31.

(4) «International Herald Tribune», 21 Kasım 1986.

sağlayarak aslında bu gibi kişileri satın almayı amaçlamıştır. Bu yapılrken perspektife yönelik bir amaç güdüüyordu. «Daha ılımlı» güçlerin konumlarını destekleyip güçlendirerek, iktidarın üst kademelerinde olası hızlı değişiklikler olmasını hesaba katarak, İran ile yakınlaşmanın zeminini hazırlamak amacı güdüüyordu.

«Köprüler kurma» çabaları, aslında çok daha önce, halk devrimiyle çürüyen monarşinin yıkılmasından hemen sonra başlamıştır. Ve buna herşeyden önce antikomünizm temel olmuştur. Anımsayalım: 1953 yılında CIA Muhammed Musaddık başkanlığındaki ulusal hükümeti devirmeye yönelik komposunu yaşama geçirmeye başladığında, bu komplonun gerçekleştirilmesinin önündeki başlıca engeli güçlü ve iyi örgütlü bir parti olan İran Halk Partisi (İHP) oluşturmuştu. Bu partiyi ortadan kaldırmadan emperyalistler sinsî planlarını gerçekleştirememişlerdi. O zaman komünistlere karşı acımasız, geniş kapsamlı saldırılara girişilmiş, cinayetler işlenmişti.

Bu kez de ABD emperyalistleri, komplo aracılığıyla, İran'la olan ilişkileri kendi çıkarlarına uygun biçime büründürmek için, ulusal çıkarları en ardıcıl bir biçimde savunan güç olan İHP'ni ortadan kaldırma gereğini duydular. 1983 yılında CIA, ülkede «Sovyet ajanları şebekesi» olduğuna dair sahte iddiaları Tahran'a fıslıladı ve bu da partimizin üyeleri ve yandaşlarına karşı korkunç baskıların başlamasına yol açtı. Ayetullah Humeyni, «hainleri» görüp cezalandırmaya izin veren «mucize»den ötürü herkesin önünde Allaha şükranlarını bildirdi. Binlerce komünist ve yurtsever zindanlara atıldı, işkencelerden geçirildi, idam edildi. Ve ancak bundan sonra önde gelen 7 kapitalist devletin yöneticilerinin Williamsburg görüşmesinde, İran İslam Cumhuriyeti'ndeki egemen çevrelerle ilişkiler kurulmasına «yeşil ışık» tutulabileceği belirtildi.

Olayların «ters yönde» gelişmesi olasılığı karşısında kendini güvence altına almak için Birleşik Amerika, başında eski başbakan Ali Amini'nin bulunduğu ve monarşinin yeniden kurulması için açık çağrıda bulunan İran Kurtuluş Cephesi gibi sürgündeki muhalif İranlı gruplara karşı hiçte cimri davranmadı. Amerikalılar, devrik Şahın oğlunun çıkışlarının İran'a yönelik yayınlarla duyurulması için illegal yayın yapan küçük vericiler sağladılar.

Teokratik rejimin sosyal-ekonomik politikasının kendisini giderek daha derin bunalıma ittiği ölçüde Washington', İran devriminin kısırlaştırılmasından yana bir hat izleyenlerin önde gelenleriyle temas kurma çabalarını artırdı. 1985 yılının ilkbaharında CIA içinde «son derece gizli» damgalı bir memorandum hazırlandı. Memorandumu hazırlayanlar İran'daki durumu analiz ederek, mevcut düzenin yıkımın eşiğinde bulunduğu ve Birleşik Amerika'nın bir olanak doğduğunda «ilk harekete geçen» devlet olması ve «Ruslardan tez davranmaya» hazır olması gerektiği sonucuna varıyorlardı. Memorandumda dile getirilen ana görüşe göre, Washington

ve bağlaşıkları, oluşan politik durumu İran'a hızla sızmak, yeni bir devrimin patlak vermesi durumunda uzakta kalmak için, işbirliğine yatkın unsurlarla ilişkileri iyileştirmek için kullanılmıyordu.

Bu «projeleri» aslında skandalla, büyük bir fiyaskoyla sona eren operasyonun temelini oluşturuyordu. Bu operasyon «neoglobalizm» doktrininin ruhuna tamamen uygun bir biçimde, gerçekten global ölçülerde gerçekleştirilmişti. İran'da geniş bir ajanlar şebekesi bulunan İsrail, silah sevkiyatı için gerekli kanalların sağlanmasında kilit rol oynadı. Suudi Arabistan'ın da bu işte parmağı olduğuna dair olgular ortaya çıktı. Burjuva basınında belirtildiğine göre, Tayvan, Güney Kore, Filipinler, İtalya, FAC ve İngiltere üzerinden de silah sevkedildi. Ve bu silahlar yalnız İran ordusu için değildi. Bu silahların bir kısmı Afganistan Demokratik Cumhuriyeti'ne karşı ilan edilmemiş savaşı genişletmek için kullanıldı. Silahlardan elde edilen paralar ise Nikaragua'daki meşru Sandinist hükümete karşı savaş yürüten «Contralar»ın terörist eylemlerinin finanse edilmesi için kullanıldı.

Şunu özellikle vurgulamak gerekiyor: «İrangate» bir raslantı, bir hata ya da hesap yanlışlığı değildir. İran açısından bu, ülkedeki egemen çevrelerin konumlarında sağa doğru, halk devriminin ülkü ve görevlerine ihanete doğru dümen kırılmasının doğrulanmasıdır. İHP MK Açıklamasında şunlar belirtildi: «İslam Cumhuriyeti iktidarının Beyaz Saray ile elaltından ilişki kurmak için gizli görüşmelerde bulunması, ülkenin iç ve dış politikasındaki bir dizi eylemlerin bir sonucudur». (5)

Birleşik Amerika açısından İran operasyonu, «neoglobalizm» stratejisi zincirinin halkalarından biridir. Daha üst düzey yetkilileri darbe yemekten kurtarmak için, olup bitenin baş sorumlusu ilan edilerek hemen kurban edilen yetkilinin kişiliği, bu bakımdan ilginçtir. ABD Başkanına bağlı Milli Güvenlik Kurulu'nun önde gelen görevlilerinden Oliver North Vietnam'da bir deniz piyade müfrezesine komutanlık etti. Washington'a yerleşir yerleşmez, genellikle kamuoyunun gözlerinden gizli tutulan alanlarda yoğun bir faaliyet gösterdi. Amerikan basınında çıkan yazı ve yorumlardan anlaşıldığına göre, North'un Beyaz Saray'daki makam odası, ABD'nin Grenada'yı işgali ve Mısır yolcu uçağının kaçırılması operasyonu sırasında «beyin merkezi» durumundaydı. Belirlendiğine göre, karşı devrimci çetelere silah taşıırken Nikaragua üzerinde düşürülen uçakta bulunan CIA ajanı Eugene Hasenfus, doğrudan O. North ile irtibat kurmuştu. Orta Amerika gezileri sırasında North, Nikaragua'ya Amerikan müdahalesinin hazırlıklarıyla meşgul olduğunu açıkça söylüyordu. İran'da belirli çevrelerle illegal temaslarda bulunmuştu, ABD Kongresi'nin kesin kararına karşın, İran'a silah sevkiyatından sağlanan paraların Nikaragua «Contralarına» transfer edilmesinin sorumlusu da North'du. Amerikalı

(5) «Namee Mardom», 4 Aralık 1986 (Farsça).

ünlü gazeteci Anthony Lewis'in şu görüşü kabul edilebilir: «Yarbay North'un görevi, Reagan'ın doktrinini gerçekleştirmek, dünyanın her tarafında asi ordulara, komünizmle savaş dedikleri şeyi yürütmelerinde yardım etmektir». (6)

Yiğit askeri harcamak gerekti: Devlet Başkanının onayını alarak temel moral kurallarını, uluslararası hukuk normlarını ve hatta kendi devletinin yasalarını çiğneyerek başkalarının iç işlerine karışanların fütursuz hareketlerinin yarattığı tepki çok büyüktü. Washington yöneticilerinin ahlaki çöküşünün tüm derinliğini, onların ikiyezül politikasının bunalımını sergileyen skandalın nedeni, tam da Amerikan halkının, Kongre'nin ve dünya topluluğunun aldatılmasında yatıyor.

Kuşkusuz, yalana başvurmak, burjuva diplomasisinin karakteristik bir çizgisidir. Ama tarihten bilinen başka bir şey daha var: Bu yalanların bedelini halklar ödüyor, hem de pahalı ödüyorlar. Bir örnek verelim. Washington yönetimine Vietnamlı silahlı saldırı için bahane gerektiğinde, Tonkin Körfezi'nde Amerikan gemilerine saldırı olduğu yolundaki yalan uydurulmuştu. Bu yalanın Vietnam ve ABD halklarına ne kadar pahalıya mal olduğu hatırladadır.

Bugünkü yönetim daha da ileriye gidiyor; yalanı açıkça «meşru yöntem» ilan ediyor, kendi dış politikasının bir tür «ilkesi» düzeyine çıkarıyor. Doğal olarak, şöyle bir soru ortaya çıkıyor: Dediğinin tam tersini yapanlarla nasıl ilişki kurulabilir? Bugünkü gergin ortamda politik hainlik yeni felaketlere yol açmaz mı?

Washington yönetiminin serüvenci, çılgınlık politikası, tamamen haklı olarak, giderek artan tepkiyle karşılanıyor. Reagan hükümetine «güven bunalım» üstüne konuşmalar Amerikanın müttefiklerinin politik çevrelerinde bile duyuluyor. ABD yönetiminin politik dümen suyundan Orta-doğu'da en sıkı yürüyenlerden biri olan Mısır Devlet Başkanı Hüsnü Mübarek, kendi hareketleri yüzünden Beyaz Sarayın «tüm dünyada değilse bile, en azından Arap dünyasında» (7) kendisine duyulan güveni yitirdiğini belirtti. Birleşik Amerika'nın ikiyezül politikasını Arap Birliği de bir bildiri yayınlarak kınadı ve Washington yönetiminin İran-İrak savaşına karışmama yükümlülüğünü çiğnediğini belirtti. Bildiride, işe İsrail'in de karışmasının, Arap dünyası ile ABD arasındaki yeni bir gerginlik unsuru olduğu kaydedildi. Söz konusu bildirinin, BMO Genel Kurulunun ABD'nin Libya'ya haydutça saldırısını BMO Tüzüğü'nün ve uluslararası hukuk kurallarının çiğnenmesi olarak kınayan kararıyla hemen hemen aynı zamanda basının sayfalarında yer alması, ilginç bir olaydır.

Reagan yönetiminin İran İslam Cumhuriyeti'ndeki egemen çevrelerde işbirliğine yatkın unsurlar arama ve bunları destek olarak kullanma çaba-

(6) «International Herald Tribune», 23 Aralık 1986.

(7) «Newsweek», 22 Aralık 1986, s. 4.

larını açığa vuran İran Halk Partisi MK Organı «Namee Mardom» gazetesini şöyle yazdı: «ABD emperyalizminin desteğine bel bağlamaya ve böylece iktidar dümenindeki konumlarını güçlendirmeye çalışanlar, büyük bir hata işlemektedirler. Amerikan emperyalizmi, koşulsuz desteklemiş olmasına karşın Şah rejimini kurtarabildi mi? Ülkemiz emekçilerinin halk düşmanı rejime karşı savaşımı, bu rejim alaşağı edilinceye kadar sürecektir. Halkın iradesi karşısında hiçbir güç dayanamaz ve 1979 devriminin deneyimi bunu doğrulamaktadır.»⁽⁸⁾

Ama skandalın ortaya çıkmış olmasına karşın, neoglobalistler başka amaçlarından, stratejik hedef ve yöntemlerinden vazgeçmek niyetinde değildir. Nitekim, ABD Başkanı Reagan, İran'a savaş malzemesi sevkiyatıyla ilgili emrini içeren 17 Ocak 1986 Direktifini geri almak niyetinde olmadığını belirtti.

Bu, bir kez daha gösteriyor ki, okyanus ötesindekiler hegemonyacı heveslerinde herşeyin caiz olduğuna ve cezasız kalacaklarına inanıyorlar. Ve kimbilir Washington yönetimi dünyanın hangi bölgesinde ne gibi «sürprizler» hazırlıyor? Emperyalizmin provokasyonlarına bu kez nerede ve kim hedef olacaktır? Bu planlara karşı koyabilmek için bugün neoglobalistlerin komplolarına ve saldırılarına karşı savaşımın saflarını daha da sıklaştırmak, halkların antiemperyalist dayanışmasını güçlendirmek önemlidir.

MAHMUT AZAD
İran Halk Partisi'nin
dergideki temsilcisi

(8) «Namee Mardom», 20 Kasım 1986.

Açıklama

28 Şubat 1987'de Sovyetler Birliği, Avrupa'da ve dünyada barışın korunması, nükleer silahsızlanma yönünde adım atılması ve kolektif güvenliğin pekişmesi yolunda olağanüstü önemde bir girişimde bulundu. Sovyet yönetimi adına bir açıklama yapan Sovyetler Birliği Komünist Partisi Merkez Komitesi Genel Sekreteri Mihail Gorbaçov, ABD'ye, Cenevre'de sürmekte olan Sovyet-Amerikan silahsızlanma görüşmelerinin şu andaki durumundan bağımsız olarak Avrupa'daki orta menzilli Amerikan ve Sovyet nükleer roketlerinin kaldırılması için derhal ayrı bir anlaşma yapmayı önerdi.

Mihail Gorbaçov'un önerisinin derhal yaşama geçmemesi için hiçbir neden yoktur. Çünkü yeryüzündeki nükleer silahları kaldıranın mümkün olduğunu kanıtlayan Reykjavik'teki Sovyet-Amerikan zirvesinde zaten bu konuda bir mutabakat oluşmuştu. Buna göre Avrupa'daki orta menzilli Amerikan ve Sovyet nükleer roketleri beş yıl içinde sökülecek, bu süre içinde Amerikan ve Sovyet toprakları üzerinde bulunan ve Asya'yı menzili içine alan aynı türden silahların sayısı 100'e indirilecekti. Öte yandan, Gorbaçov, son derece somut bir biçimde, ülkesinin, taktik nükleer silahların sınırlandırılması ve toptan imha edilmesi için de derhal görüşmelere hazır olduğunu bir kez daha vurgulamıştır.

Gorbaçov'un önerisi bütün dünyada büyük bir yankı uyandırdı. Kimi NATO üyesi ülkelerin hükümetleri bile bu önerinin yaşama geçmesini savundular.

Türkiye Komünist Partisi Merkez Komitesi, Sovyetler Birliği'nin bu tarihsel girişimini Avrupa'yı ve dünyayı nükleer esarettan kurtarma yolunda sorumlu, yapıcı bir adım olarak selamlıyor, bu girişimi vargücüyle destekliyor. Bu öneriyle Sovyet ülkesi, yıllardır Avrupa'da orta menzilli roketlerin kaldırılması için harekete geçen, bu amaçla seslerini yükselten milyonlarca insanın beklentisine yanıt vermiştir. Stratejik silahların sınırlandırılması için ve uzaya silah sistemlerinin yerleştirilmesine karşı mücadeleyi sürdüren Sovyetler Birliği, bu adımla, eşitlik, eşit güvenlik, karşılıklı olarak kabul edilebilirlik temelinde silahsızlanma anlaşmaları imzalanması yolundaki aralıksız çabalarına yeni bir halka eklemiştir.

Avrupa'daki orta menzilli nükleer silahların kaldırılması, taktik nükleer silahlar konusunda görüşme yolunun açılması Türkiye için, herşeyden önce

topraklarına yeni Amerikan nükleer silahları yerleştirmesinin önünün kapanması demektir. Bu, aynı zamanda, Amerikan nükleer silahlarından arınmış, nükleer savaş tehdidinden kurtulmuş bir Türkiye'ye giden yolun açılması demektir.

Özal hükümeti ise, bu kadar önemli bir konuda hâlâ susuyor, tutum almıyor. TKP, hükümeti, yeni Sovyet girişimini desteklemeye çağırıyor. Türkiye komünistleri, ülkemizdeki ve dünyamızdaki tüm barışsever ve sağduyulu güçlerle birlikte seslerini yükseltiyorlar: Silahlanmadan silahsızlanmaya geçebilmek için yeni Sovyet önerisinin yarattığı tarihsel fırsat değerlendirilmelidir! Yeryüzünün ve ülkemizin en kısa zamanda atom esaretinden kurtulması yolunun açılması için Avrupa derhal nükleer silahlardan arındırılmalıdır!

Türkiye Komünist Partisi
Merkez Komitesi

3 Mart 1987

Bildiri

Hükümet ve Genel Kurmay, 4 Mart 1987 tarihinde hava kuvvetlerine bağlı uçaklarla, Irak toprakları içindeki Kürt yerleşim bölgelerini ağır bir şekilde bombalamıştır. Yüzlerce ölü ve yaralı var. Şimdi kara kuvvetleri bölgeye yığınak yapıyor ve saldırıya hazırlanıyor.

Türkiye topraklarında ve komşu Irak topraklarında yaşayan masum Kürt kadın, erkek ve çocuklarının kırımına ve savaşın sürdüğü bölgede tehlikeli bir şekilde gerginliğin artmasına yol açan askeri hareket derhal son bulmalıdır.

Hiçbir bahane, masum Kürt halkına karşı bu barbarca saldırıyı haklı gösteremez. Bu kırımla Türk ulusunun alınına kara bir leke sürmek isteniyor.

Hükümet son kanlı olayları 30 uçaklık filoyla girişilen bombardıman hareketinin gerekçesi olarak ileriye sürmüştür. Gerçekte bütün bu olaylardan ve dökülen kanlardan birinci derecede sorumlu olan hükümettir, sıkıyönetim makamlarıdır. Köy koruyucuları adı altında sorumsuz kimse-leri silahlandırılar, Türkiye Kürdistanında kanlı olayları adeta bilinçli olarak kışkırtıyorlar. Milyonlarca Kürt köylüsü hükümetin ve genel kurmay çevrelerinin açıkladığı göç planı karşısında büyük bir huzursuzluk içinde- dir. Özellikle darbeden bu yana Türkiye Kürdistanında yürütülen aman- sız devlet terörü Kürt ulusal sorununu çok daha fazla keskinleştirmiştir.

Son askeri operasyon, bundan öncekiler gibi Kürt ulusal sorununun adil, demokratik ve barışçıl çözümünün zorunluluğunu kanıtlama dışında hiçbir sorunu çözmeyecek, tersine daha da derinleştirecektir.

Şövenist ve militarist kampanyanın baskısı altında kalan barış ve de- mokrasi yanlısı güçlerin dikkatini şu noktaya çekmek istiyoruz: Bugün hü- kümetin sınırötesi askeri operasyonlarına, «terörü» önleyeceği gerek- çesiyle destek vermek, yarın, aynı gerekçeyle ABD'nin topraklarımızdaki üslerinden, komşu devletlere yönelteceği saldırılar karşısında boyun eğ- meye yol açabilir. Öteden beri basında Amerikancı çevrelerce heveslen- dirilen, İsrailvari cezalandırma politikası, bölgede barışı sağlama ve istikrarsızlığa son verme çabalarına karşıdır ve doğrudan doğruya Tür- kiye'nin ulusal güvenliğini tehdit edici sonuçlar doğurmaktadır.

Biz şunu da özellikle vurgulamak istiyoruz: Her ne sebeple olursa olsun, silahlı kuvvetleri sınır ötesinde kullanma kararı parlamento ve halktan gizli alınamaz. Ve böylesi oldu bittilerin sonradan parlamentoya dayatıl- ması, muhalefetin de sorumluluğunu ortadan kaldırmaz.

Ve nihayet, şu da açık bir gerçektir: Kürt halkına karşı şövenist kam- panyaların götürüldüğü, sınırötesi askeri operasyonların militarizmi kış-

kırttığı koşullarda demokrasiye geçiş tehlikelerle yüzyüzedir. Dış politikada militarizme boyun eğmek, yalnız ve yalnızca iç politikada militarizmi güçlendirir. Tersi de doğrudur.

Son askeri hareketin taşıdığı tehlike ABD'nin Türkiye'yi bölgede serüvene sürükleme yönündeki baskıları hesaba katılmadan anlaşılabilir. SIA anlaşmasının bağlanmasından bu yana, ABD Savunma Bakanı Vaynberger'in, Irak-Iran savaşı nedeniyle Türkiye'nin bölgeye müdahale etme durumunda kalabileceği yolundaki açıklamaları sık sık yineleniyor.

Resmi çevrelerin bütün yalanlamalarına rağmen, Kerkük ve Musul'u yutma planları, ülkemizdeki en saldırgan, militarist maceracı çevreler tarafından artan ölçüde öne sürülüyor. Son askeri operasyon, bu çevrelerin Türkiye'yi Musul-Kerkük macerasına itme planlarının hiç de gerçek dışı olmadığını, gergin durumun maceracıları yüreklendirdiğini bir kere daha görmeye olanak veriyor.

Hangi nedenlere dayanırsa dayansın, bölgemizdeki bütün askeri çatışmalar, halklar arasındaki anlaşmazlık ve ayrılıklar, ABD'nin bölgeye doğrudan doğruya müdahalesi için koşulları olgunlaştırıyor. Son askeri operasyon, bölgedeki durumu daha da karmaşıklaştırıp, gerginleştirerek, Pentagon'un planlarına hizmet ediyor. Türkiye kendi iradesi dışında bir savaşa sürüklenme tehlikesiyle karşı karşıya bulunuyor.

Kürt halkının barbarca kırımına ve savaş tehlikesine karşı,

Türk ulusal güçleri, Kürt ulusal güçleri, kısaca tüm ulusal güçler birleşmelidirler.

- Askeri birlikler geri çekilmeli,
- Kürt köylülerinin zorla göç ettirilmesi önlenmeli,
- Köy korucuları dağıtılmalı,
- Sıkıyönetim kaldırılmalı,
- Irak-Iran savaşına Türkiye'nin karıştırılmayacağı, ve başka devletlerin topraklarında Türkiye'nin gözü olmadığı açıklanmalıdır.

*Türkiye Komünist Partisi
Merkez Komitesi*

5 Mart 1987

Ortak açıklama

YKP MK'nin çağrısı üzerine TKP'den MK Genel Sekreteri H. Kutlu yoldaş başkanlığında bir heyet H. Florakis yoldaş başkanlığındaki YKP heyeti ile görüşmelerde bulundu.

YKP ve TKP heyetleri iki parti arasındaki ilişkilerde varılan kardeşçe işbirliği havası içerisinde Doğu Akdeniz bölgesindeki durumu ve barış, ulusal bağımsızlık, demokrasi ve toplumsal ilerleme savaşımı ile ilgili genel sorunları tartıştılar.

H. Kutlu Türkiye'de oluşan yeni durum üzerine Evren-Özal rejiminin geniş demokratik muhalefetin, emekçilerin, aydınların ve öğrencilerin baskısı karşısında gittikçe zayıflaması üzerine YKP heyetine bilgi verdi. Ayrıca yurtiçinde gerçekleşen TKP ulusal forumunun onayladığı Barış ve Ulusal Demokrasi Alternatifi Programına ve Partinin bugünkü Ankara rejimine karşı çıkan geniş politik güçlerin özellikle sol güçlerin eylem birliği için harcadığı çabaya değindi.

H. Florakis TKP heyetine Türkiyeli yoldaşların demokratik bir rejim, demokratik özgürlükler için, TKP üzerindeki yasağın kaldırılması için, emekçileri rahatlatacak bir ekonomik politika için, Kürt halkının ulusal haklarının tanınması için verdikleri mücadelede YKP'nin sarsılmaz dayanışmasını belirtti. Yunan komünistlerinin, emekçilerin yaşamsal çıkarlarını korumak için verdikleri mücadeleye değindi ve TKP heyetine, sosyalizm doğrultusunda değişim için, sol ve ilerici güçlerin cephesi için, YKP'nin gösterdiği çabalar hakkında bilgi verdi.

Yunanistan ve Türkiye arasındaki ilişkiler ayrıntılarıyla tartışıldı.

İki partinin ortak görüşü odur ki, Amerikan emperyalistlerinin ve NATO'nun varolan bazı problemleri, Türk-Yunan anlaşmazlıklarını, her iki ülkenin bağımsızlığını derinleştirmek, bölgede ABD ve NATO'nun stratejik denetimini artırmak, iki ülke arasındaki gerilimi körüklemek ve silahlanma yarışını hızlandırmak amacıyla kullanmaları, bu sorunları daha karmaşık hale getiriyor.

İki heyet Türkiye ve Yunanistan arasındaki sorunların çözüm aracı olarak zor kullanılmasına veya zor kullanma tehdidine karşı çıktılar.

Sorunların, her iki ülkenin bağımsızlığına ve toprak bütünlüğüne Hel-sinki Sonuç Belgesi çerçevesi ve ruhu içinde karşılıklı saygı gösterilmesiyle, uluslararası hukuk ve uluslararası uygulamalar temelinde ve Amerikancı-NATO'cu çerçeve dışında barışçı görüşmelerle çözülebileceği konusunda görüş birliğine vardılar.

Görüşmede, emperyalizm ve bazı şoven çevrelerin ürettiği gerginlikleri artıran şartlanmalar karşısında iki halk arasındaki dostluğu ve karşılıklı

anlayışı geliştirme çabasının, sorunların çözümü ve durumun düzeltilmesi için önemli bir yardım faktörü olduğu, her iki heyet tarafından vurgulandı.

TKP heyetinin Yunanistan'da bulunması bu doğrultuda önemli bir adım olarak selamlandı.

TKP ve YKP heyetleri, Kıbrıs sorununa hakça ve kalıcı bir çözüm üzerine değişmeyen görüşlerini tekrarladılar. İki heyet çerçevesinde uluslararası temsili bir forumun toplanmasının bugün Kıbrıs Cumhuriyeti'ni bağımsızlığa, toprak bütünlüğüne, askerden arındırılmaya ve bağılantısızlığa götürebilecek en realist süreç olduğu görüşündedirler.

İki partinin heyetleri insanlığın nükleer bir savaşta yokolma tehlikesinin, ABD'nin uzayı silahlandırma planlarında, nükleer denemelerde, SALT-2 anlaşmasından çekilmekte ısrar etmesi sonucu varılmaya devam ettiği görüşünde birleştiler.

Buna karşın SBKP MK Genel Sekreteri'nin insanlığın 2.000 yılına kadar nükleer silahlardan kurtulması için yaptığı öneriler, nükleer denemeleri tek yanlı durdurma kararı, Sovyet hükümetinin ve diğer sosyalist ülkelerin uluslararası durumu sağlığa kavuşturma ve yumuşama için girişim ve önerileri en değişik ideolojik yönelimli güçlerin onayı ile karşılanıyor.

Reykjavik görüşmesi bir anlaşma sağlanmasının yalnız gerekli değil, aynı zamanda olanaklı olduğunu da göstermiştir. Bu olgu barışsever ve savaş karşıtı hareketin saflarını daha da güçlendirmiştir.

İki parti nükleer denemelerin durdurulması, silahlanma yarışına gem vuracak tedbirlerin alınması, yumuşama ve silahsızlanma için hareketin daha da gelişmesi ve genişlemesi için her türlü çabayı göstermeye devam edecekler.

Bu çerçeve içersinde Balkan Yarımadası'nın nükleer silahlardan arındırılması için, Akdeniz'in barış ve halklararası işbirliği denizi olması için mücadele edecekler.

Her iki heyet, iki parti arasında varılan ve Marksizm-Leninizm ve proleter enternasyonalizmi ilkelerine, ortak inanca dayanan sıkı, kardeşçe ilişkilerden duydukları memnuniyeti belirttiler.

Her iki parti bu ilişkilerin daha da güçlenmesi için, bu yönde her türlü çabayı göstermelerinin iki halk arasındaki dostluk, barış demokrasi, toplumsal ilerleme ve sosyalizm uğruna ortak savaşımın yararına olduğuna inanıyorlar.

«Yeni Çağ» dan Okurlara

Batı Avrupa'daki okurlarımız «Yeni Çağ» dergisini aşağıdaki kitapçı-
lardan sağlayabilirler:

FEDERAL ALMANYA'DA

5100 Aachen

Collectiv-Buchhandlung
Adam Kuckhoff
Annuntiatenbach 1

5060 Bergisch-Gladbach 2

Buchhandlung
Wissen und Fortschritt
Bensberger Straße 128

4800 Bielefeld

Buchhandlung
Wissen und Fortschritt
Feilenstraße 10

5300 Bonn

Progress-Buchhandlung
Oxfordstraße 17

2800 Bremen 1

Volksbuchhandlung
Richtweg 4

6100 Darmstadt

Buchhandlung
Wissen und Fortschritt
Lauteschlägerstraße 3

4600 Dortmund

Buch International
Königswoll 22

4000 Düsseldorf

Heinrich-Heine-Buchhandlung
Ackerstraße 3

4300 Essen 1

Karl-Liebknecht-Buchhandlung
Viehofer Platz 15

6000 Frankfurt/Main 1

collectiv-Buchhandlung
Bornwiesenweg 4

7800 Freiburg i. Br.
Friedrich-Hecker-Buchhandlung
An der Mehlwaage 2

2000 Hamburg 13
internationale Buchhandlung GmbH
Johnsallee 67

3000 Hannover 1
Buchhandlung
Hamburger Allee 37

6900 Heidelberg
Buchhandlung collectiv
Plöck 64a

3500 Kassel
Wissen und Fortschritt
Buchhandelsges. m.b.H.
Werner-Hilpert-Straße 5

2300 Kiel
collectiv-Buchhandlung
Käthe Kollwitz
Muhliusstraße 38

5000 Köln
Buchhandlung
Wissen und Fortschritt
Fleischmengergasse 31

6500 Mainz
Anna-Seghers-Buchhandlung
Bilhildisstraße 15

6800 Mannheim
Buchhandlung
Wissen und Fortschritt
U 2,3

3550 Marburg/L.
collectiv-Buchhandlung
Wilhelm Liebknecht
Wettergasse 19

8000 München 40
Libresso-Buchhandlung
Türkenstraße 66

4400 Münster/Westf.
Collectiv Buchhandlung GmbH
Roggenmarkt 15–16

8500 Nürnberg 1
Libresso-Buchzentrum
Peter-Vischer-Straße 25

2900 Oldenburg
Collectiv-Buchhandlung
Donnerschweerstraße 12

6600 Saarbrücken
Collectiv-Buchhandlung
Ienchen demuth
Berliner Promenade 12

7000 Stuttgart
Collectiv-Buchhandlung
Friedrich Wolf Inh. Anita Laufer
Wilhelmsplatz 1

5600 Wuppertal 1
Friedrich-Engels-Buchhandlung
Gathe 55-57

BATI BERLIN'DE

Das Europäische Buch
Knesebeckstraße 3
1000 Berlin 12

Das Europäische Buch
Thielallee 34
1000 Berlin 33

DANIMARKA'DA

Bogcafe
Frederikssundsvej 64
2400 NV Koebenhavn
Danimarka

ISVIÇRE'DE

Buchhandlung Waser
Rumelinplatz 17
4051 Basel
Isviçre

ISVEÇ'TE

Inter-Bok AB
Flemingatan 85
10028 Stockholm
Isveç

«YENİ ÇAĞ» I

OKU

VE

OKUT!